

VZDĚLÁVAT A VZDĚLÁVAT...

Kterou taktikou, abychom co nejdříve došli cíle: sociálního převratu, záměny společnosti kapitalistické za společnost zdravěji fungující?

Tato otázka je stále palčivá v socialistickém hnutí a socialistické strany seskupovaly a seskupují se hlavně dle toho, jak jest kde zodpověděna. A otázka taktiky byla nejen základem, na němž vyvinuly se veliké teoretické i praktické rozpory, jež nepřeklenutelnou propastí dělí dnes například socialism autoritářský od anarchismu, nýbrž i jednotlivé směry v luně stran i frakcí vznikají hlavně dle kritéria taktiky.

Nemůže býti ovšem sporu o tom, že různé cesty vedou k zaslíbené zemi našich snů a naší vůle i tehdy, když bychom se dohodli o svém společenském ideálu nebo aspoň o společenské formě, která má bezprostředně vystřídat kapitalistický pořádek. Jedni volí si také tuto, druhí onu, jiní jinou cestu, jsou i lidé velmi četní, kteří i opáčný právě cíl sledují, například klerikálové; nakonec však přece dovede nás tam vývoj lidské společnosti jako výslednice všech těch cest, neboť věříme pevně, že jen přibývati bude těch, kdož pracují pro příchod společnosti volné a spravedlivé.

Ale každý, kdo chce spolupůsobiti na společenský vývoj, kdo chce činně přispěti k převratu, musí si zvoliti některou cestu, některou taktiku, a to přirozeně, je-li poctivý, tu, která dle jeho úsudku je nejlogičtější a nejsprávnější.

Je-li ovšem poctivý! Neboť viděli jsme a vidíme v socialistickém hnutí — i mezi anarchisty —, že je dosti těch, jichž jedinou taktikou je štvát a štvát. Agitují nikoli novými a lepšími myšlenkami, nýbrž rozséváním rozkolů a nenávisti, organizují nikoli k nové a lepší práci, nýbrž aby činili opak toho, co jiní činí, a vzdělávají nadávkou a klackem. Také oblíbenou taktikou „vůdců“ bývá politikařit a politikařit. A to neznamená jen taktiku voleb, parlamentu a zákonů se vším jejich znemravňujícím a šalebným příslu-

šenstvím. Politikařit jde i ve hnutí protiparlamentárním. Může to znamenati snahu, jež v dělnických organizacích například podlamuje bezdůvodně vliv jedněch osob k prospěchu druhých, vliv myšlenek k prospěchu osob, může to znamenat vtírati se do přízně davu, hověti špatným jeho vlastnostem, vésti hnutí na cesty pro lid zhoubné, pro jednotlivce však výnosné, nebo aspoň ukájející jich ctižádostivost.

Pro nás anarchisty, kteří ani štvátí, ani politikařiti nechceme, existují jen tři cesty, tři taktiky, tři druhy práce: Odborová, organizační a vzdělávací.

Tyto tři druhy práce musí tvořiti vlastně celek. Bez žádné z nich se neobejdeme. Není však nutno, aniž dobře možno, aby každý z nás všem se cele věnoval; někdo tu, jiný onu si zvolí. Chci však ukázati, že především taktika práce *vzdělávací* zasluhuje, aby se jí nejlepší a nejspolehlivější síly věnovaly, neboť bez ní vše ostatní stojí na písku a nemůže míti pravé ceny.

Víme, že bychom se revoluce nikdy nedočkali, kdybychom ji chtěli prováděti teprve tehdy, až veškeren lid bude převratu nakloněn, v našem duchu odborně a politicky zorganizován a uvědoměn. Víme však také, že bychom se se zlou potázali, kdybychom chtěli něco počíti s lidem neuvědomělým a tupým, jenž by neznal našich snah a tužeb, jenž by zlomil jedny okovy a setřásl jedno jeho a navlékl si ihned okovy jiné a sehnul ihned svou šíji pod jiné jeho.

Dějiny nás učí, jak máme si počínati. Byla to vždy menšina — často jen hrstka — nadšených, uvědomělých a solidárních jedinců dokonale vědoucích, co chtějí, která dávala všade popud. A byl to všade lid, jenž se chopil tohoto popudu veden dobrým instinktem a snažil se dosíci jádra revoluce. Dle toho pak, jak správný měl obraz toho, co má dělati, zdařil se jeho útok.

Nuže, i příští revoluce sociální vzplane na popud menšiny, na popud anarchistických skupin roztroušených po celé zemi. Lid se popudu chopí a bude jednati, aniž si uvědomí snad, na čí popud jedná, neboť noví vůdcové

spontánně povstanou z jeho středu. Lid bude jednati, lid vždycky jedná; aby však jednal tak, jak my anarchisté za správné považujeme, musí jeho většina předem věděti, co chceme, jaký je náš cíl a jak svého cíle chceme dosíci.

Nestačí tedy jen lid k revoluci zagitovat, naopak zkušenost učí, že lid vyslovil se při každém popudu k revoluci vždycky pro revoluci i bez agitace. *Ale jak má revoluci provésti* a co má *činiti po revoluci*, musí lid věděti aspoň zhruba. Je ho třeba tedy vzdělávat, poučovat. Nestačí-li čas nebo jeho chápavost k poučení podrobnému, musí nicméně aspoň v hlavních rysech věděti, proč jest revoluce nutna, proti čemu se bouří, v čem je základ zla a proč základ právě má býti odstraněn, čili lidu jest předem znáti podstatné a nejdůležitější články anarchistického učení. Nebude-li míti lid tohoto vzdělání, přivede nás i sebe snad až na prah země zaslíbené, ale nedovede vložiti nohu na její půdu, nedovede se na její půdě postaviti a na ní žíti. Najde si nové otroctví.

Musí tedy býti naším heslem: Raději žádnou revoluci než revoluci s lidem nevzdělaným! V příští sociální revoluci půjde o to, co jest nám nejdražší; nechtějme tedy, aby osud toho nám nejdražšího spočíval v nepovolných rukou.

Několik poznámek k jeho výstavě ve vídeňské Galerie Miethke

S pocity velmi smíšenými zastaví se před tímto vzácným umělcem grafickým člověk, jemuž, dosti vnímavému, neuniklo nic podstatně důležitého z kulturního vývoje posledních let.

Pomalů, docela pomalů pronikáme mlhu náboženského pojmání věcí a stoupáme do zdravého a čistého vzduchu, prosáklého slunečním jasnem. Končí slavně první etapa lidského vývoje: přestává člověk náboženský. A člověk naturalistický připravuje se opatrovati si radost poznání metodou exaktních věd, šlehy ostře hvízdajícího biče strhuje závoje náboženských předsudků, jež mu kazily volný rozhled všímímírem, a chystá se řadou převratů sociálních osvoboditi se také od předsudků hospodářských a politických.

Ovšem neuskuteční se toto osvobození člověka skokem. Proto ten dnešní tolik přechodný člověk, jenž sní o dobytí země a teprve včera proklestil si cestu z dusné, a přece pro jeho přístupné nervy tak svůdné úpadkové atmosféry.

Chceme býti zdraví, a jsme teprve rekonvalescenty, chceme býti svobodni, a nemůžeme prudkým gestem přetrhnouti své řetězy, chceme býti silni, a ještě námi normálně neprobíhá vřelá krev. Nejsme prostě ještě s náš těžký úkol.

A právě proto máme svou nemoc dosud v dobré paměti a máme tolik pochopení pro vše, co s ní souviselo a ještě souvisí, pochopení, kterého asi nebude již míti druhá třetí generace po nás, vyšlá z krvavé lázně sociálního převratu s nervy pevnými a méně snadno přístupnými.

Ta doba, kdy v moderních Sodomách vzdychalo se nudou a splínem, kdy náboženské pojetí pohlavní neřesti, vyvrcholeno a oploženo duchem dekadentního katolictví, vydalo své nejinteresantnější ovoce, — tato doba nedávná je nám však ještě něčím více než pouhou několikaletou nemocí lidského ducha. Je nám historickým momentem, kdy

vysílená buržoazie měšťácká (— na rozdíl od buržoazie dělnické, která právě vzniká —) vzmohla se na poslední dramatickou postoj před svým klesnutím v definitivní životě. A je nám konečně také dobou, která ve své skleníkově vlhké a vůněmi přesycené atmosféře dala vzniknouti několika obdivuhodným umělcům.

K nim patří Aubrey Beardsley, vizionář v oblasti pohlavní neřesti, jeden z nejposlednějších synů dekadentního katolictví umdlených duší. A my, rekonvalescenti, chápeme ještě zcela dobře tohoto chorého, jenž se nevyléčil, je nám dokonce ještě poněkud nevolno před jeho kombinacemi ornamentálního materiálu, které přímo vyzařují perversnost, ale nakonec zůstáváme nevěřícími, odkrývající jednostrannost, neuvědomělou machu a rozhodnou chorobnost těchto vizí mladého muže, jenž zemřel v pětadvaceti letech úbytěmi, stav se před svou smrtí katolíkem. Tak tedy náš včerejšek sblížuje nás s tímto umělcem, zatímco naše dnešní touhy nás od něho odpuzují. Ale právě tento konflikt zvyšuje jen náš zájem pro něho, tím více, že musíme se obdivovati jeho delikátní kresbě, jeho smyslu pro ornament a dekoraci, jeho jedinečné schopnosti slučovati myšlenku a formu v celek naprosto umělecký.

Aubrey Beardsley přišel z téhož východiska jako zdravím kypící socialisté Morris a Crane, ale jeho chorobná povaha vedla ho mystickými mlhami Burne-Jonesa a příbuzných prerafaelistů a zavedla ho až k perverzním halucinacím, jež jsou tak pitvorné v jeho drobných „bons mots“, dosahují však grandiózní sugestivní síly v jeho cyklu Salome, kde technika prozrazuje šťastný vliv umění japonského.

Nejoblíbenější zdroj moderní dekadence, hrůzný a špinavý majestát pohlavní neřesti, vylhaný perverzním náboženským blouzněním, jest i jemu zdrojem hlavním. A tu není nezajímavé vzpomenouti jiného mistra grafiky, jenž též zdroj nad jiné si oblíbil, Féliciena Ropse. Rops, zdravý Francouz, prohýří dobře své jmění, nastrádá si nové bohatství poznatků, aniž dá se jimi ochromiti, a uchovav si odvalu k novému životu pilného rytce, stává se přírodopiscem určitého sociálního zjevu, smělym a vtipným porno-

grafem. Ale Beardsley, nemocný Angličan, prchající z nudy londýnských klubů do Paříže Baudelairovy a Mallarméovy, bičovaný pod uhlazeným zevnějškem prudkým slavomamem, trpí svými neřestnými halucinacemi, je dokonale zúčastněný vizionář v oblasti téhož sociálního zjevu, jehož Rops je hodně objektivním přírodopiscem. A kdežto Rops nezachází příliš za meze reality, vyjadřuje se Beardsley symbolickou řečí, kterou jeho záliba v ornamentech záhadně komplikuje a která, když byla také po nějaký čas vzdávala hold rokoku, teprve krátce před umělcovou smrtí se zjednodušuje.

Touto řečí delikátně poddajnou a sugestivně modulovanou líčí Beardsley the mysterious rosegarden, kde co květ, to neřest, hřích, zvrhlé pohlaví, nikoli však sprostá realita příliš zvířecích úkojů, nýbrž nečistá vize, neskutečná a nábožensky podmalovaná. Její myšlenkové jádro, rafinovaná konstrukce nemocných duší depravovaných náboženskými představami, není nám sympatické ani svým kalným původem, ani svou pro nás již zcela průhlednou lží. Odstraňujeme pomalu ze svých slovníků slovo hřích a také slova neřest neužíváme tak zbrkle jako člověk náboženský; chceme-li pak poznati utajované hlubiny perverzních povah, dáváme přednost vědecky vypravovaným románům v takové Psychopathia sexualis před nechutnými často halucinacemi degenerovaných, kteří ochuzují podstatně život svou jednostranností.

Ale je dovoleno snad, hlavně nám rekonvalescentům, říci někdy rozumu: Postůj. Chceme naslouchati sladce hrůzné hudbě hlasu a nedbati smyslu jeho slov.

Zbývá rozhodnouti, zdali i smysly člověka cele již stopeného v slunečný zítřek zůstanou přístupny vizionářské hudbě ornamentů umění Beardsleyova.

Leden 1905

Ano, příliš mnoho krve teklo v ulicích měst vražedného samoděržaví. Proč? Protože carská říše nevyšinula se ještě na ten stupeň politického a sociálního blahobytu, jaký například máme my v Rakousku s paragrafem 14. U nás by bylo ovšem teklo krve o trochu méně. Také netřeba ji u nás prolévat za konstituci; my ji proléváme za všeobecné hlasovací právo.

*

Nechtějí a nechťejí lidé pochopit, že veškeren vývoj, i sebepomalejší, suně se kolejnicemi potřísněnými čerstvou, horkou, kouřící krví. Krev je pro evoluci tím, čím olej pro stroj. Tož smířme se s tímto faktem. A neztrácejme hlavy ani radostí, teče-li krev našich nepřátel, ani žalem, teče-li drahocenná naše krev. Ale počítejme, kalkulujme, pořídme si přesné váhy na krev.

My jsme ovšem spravedliví: naše krev váží pro nás stejně jako krev nepřátelská. Ale dějiny hledí na věc jinak. Celé sudy naší krve neváží prý tolik jako těch pár žejdlíků krve jediného z našich nepřátel. Čili: potřísní-li dlažbu krev jediného ministra, je účinek toho stejný, nebo aspoň skoro stejný, jako když posekáno a postříleno je na sta, na tisíce proletářů a revolucionářů. Šetřme tedy krví. Musí-li juž téci, tož ať jí teče pokud možno nejméně.

Kdyby byl Pleva následoval Pobědonoscev a Mikuláš II., nebylo by možná došlo k petrohradským, k varšavským režím. Jak nesmírně mnoho krve bylo by se uspořilo! Šetřme krví!

*

To je jasné. Proto, jak se zdá, má na Rusi nejvíce pravdy — „Rusko podzemní“. Ale k revoluci není, jak vidno, Rusko ještě zralé. Či, chcete-li, zralé, ale neorganizované. Horké hlavy přišly pod sprchu: revoluce v Rusku dávno ještě není „hotovou událostí“. Aspoň revoluce lidu. Neboť v minulých dnech *byla* v Rusku revoluce: ale revoluce

kozáků, žandarmů, pěchoty. Vojsko střílelo do lidu, nikoli lid do vojska. Lid se bránil vojsku, je třeba však, aby přišla chvíle, kdy vojsko se bude bránit lidu, či raději: nebude se bránit.

To byla výstraha vzkřiknutá na Západ! Mnoho se mluvilo o revoluční propagandě mezi ruským vojskem. A jak se chovalo toto vojsko? A myslím, že vojsko západní bude se ještě hůře chovati. Co tomu říkáte, horké hlavy?

*

Krvavé dny ruské otráslы vírou v báťušku. To je krok kupředu pro spodní ruské zvířátko. Za čas přestane se i v Rusku prosit, tak jako se neprosí již na Západě. Dlouho ještě bude to však trvati, než ruský lid zorganizuje se, aby ve vhodné chvíli dovedl *bráti si*. Na Západě ví se již, *jak* bude nutno bráti si. Známa je všeobecná stávka jako cesta definitivní. Ale uvědomění, vůle chybí ještě i na Západě. Příliš mnoho krve poteče bezpochyby i na Západě — skoro zbytečně.

*

Rusko je ve výhodě i v nevýhodě. Ve výhodě, protože tři čtvrtiny ruských lidí — s ruskými zvířátky nepočítám — chtějí konstituci. Revolucionáři najdou ve všech vrstvách pomocnou ruku. V nevýhodě, protože jsou ochotni prolévat krev pro — konstituci. A představte si, mnoho-li prolité krve, muk a bídy zplodí boj za konstituci, mnoho-li prolité krve, muk a bídy zplodí boj o to, aby konstituce vyšinula se na stupeň konstituce rakouské, a mnoho-li prolité krve, muk a bídy zplodí boj o to, aby Rusko konečně stalo se zemí „svobodnou“ v dnešním měšťáckém smyslu slova. A pak teprve počne boj o anarchii. Jaký to nekonečně tragický porod! Kéž by se při něm šetřilo krví! Neboť šetří-li revolucionáři krví, znamená to, že uvažují, kalkulují, jdou za svým cílem nejkratší, byť i zdánlivě dlouhou cestou.

*

Z úspěšné ruské revoluce vzejde — konstituce. Z revolucí západních má vzejít — nový sociální pořádek. Revolucionáři na Západě jsou osamoceni. Jsme osamoceni v Rakousku, v Německu, v Itálii, ve Švýcarsku, nakonec i ve Francii. Ve Španělsku budeme mít po boku katalánské vlastence. Ale jak dlouho? Nejkratší cesta není pro nás v prolévání krve, ale v kalkulu, v uvědomování, v šetření a v organizaci sil. To neznamená ovšem, že bychom se krve báli. Viz, co jsme řekli o kolejnicích evoluce.

*

Evropské svědomí ústy pokrokových lidí se ozvalo. Jako teď vždycky, když reakce řádí příliš směle. To je kus záruky lepších dob. Ale tenhle hlas svědomí musí přehlušiti salvy pěchoty i děl a musí zahřmíti přes hlavy politických intrikánů. Dnes je hrozně slabý ještě: v zahraničních ministerstvech se před ním nechvějí.

Také musí zabrániti, aby nedošel cíle písek, jež vlády hází do očí nemyslicích. Taková sprostá komedie dělnických deputací před carem musí býti pojmenována pravým jménem ve veškerém tisku, jenž ve svých redakcích nemá ruských špiclů a netyje z dolarů ruské vlády. A výmluvné opovržení všech slušných lidí musí stihnouti takový klozetový papír pro carskou zadnici, jako jsou Národní listy.

Tehda pak bude také možno, aby Gorkij, kdekoli a kdykoli se vyskytne, mohl říci vše, co si myslí, aniž vydával se všanc žoldákům kohokoli. V zájmu lidského vývoje nesmí platiti pro něho žádné zákony ani dnes.

*

Skoro bych věřil, že „dělnická“ deputace k caru skládala se ze společníků firmy Plechanov a spol. Tak mravně nízko jako v Rusku stojí sociální demokracie snad jen ve Španělsku.

Všelijaké živly jsou v Rusku. Náš Čas má například povedeného petrohradského dopisovatele. Bere ovšem jeho výroky naštěstí s rezervou, ale ukázky podal přece. Na-

příklad (ze dne 27. ledna). „Náš dopisovatel píše: A obecná nálada v dělnictvu? Ze zaslechnutého rozhovoru několika uvědomělých účastníků dělnické organizace, propleteného různými knižními obraty, kterým jsem se podívoval, mohu vyvoditi, že v dělnictvu jsou živly velmi vážné, nespokojené s účastenstvím studentů ve hnutí. (Sám jsem slyšel, jak student podněcoval dělníky: „...tací lidé jako vy nikdy nepovstanou.“) Stávka má míti průběh docela klidný. Postranní otázky politického rázu, nemající nic společného s poměry pracovními, nemají býti projednávány na schůzích dělnictva. (Porady dělnictva o poměrech pracovních jsou u přítomnosti policie dovoleny.) A tu se objeví neznámý student, mnohdy převlečený za dělníka, a podněcuje „lid temný“... Jemu do řeči vpadá druhý, „ba temný, právě proto třeba osvítiti ho“. Co mají, pokračuje, pryč s pracovní otázkou společného, pryč se samoděržavím, pryč s vládou? Jinou skupinou dělnickou přímo vysloveno podezření, „že to vše je jenom ku prospěchu Němcům“ (nevím, zdali bylo řečeno ve smyslu „cizincům“ či „Němcům“). Jeden z mladých dělníků mne však naopak ujišťoval, že dělníci uspořádají *revoluci jako ve Francii* (kupodivu, mnozí izvozcíci dokonce vědí, že také *v Německu je veliká stávka*), že jejich organizace vzájemné podpory má veliké prostředky a vydrží stávku velmi dlouho atd. — Možno s určitostí říci, že většina násilí (plenění státních kořalen a jiných krámů v odlehlejších ulicích) spadá na účet luzy, „bosáků“, a rozumnou částí dělnictva jest odsuzována.“

To je hantýrka opravdu důstojná p. Plechanova, jenž vždy a všude — jak dojemně líčí to Čerkesov — potíral každého, kdo v Rusku bojoval za svobodu a spravedlnost.

Na sta ruských dělníků umírá pro lepší budoucnost Ruska, p. Plechanov leží někde v žitě. Ani vidu, ani slechu po něm. Kde, k ďasu, vězí ten hrdina, mluv, jediná strano organizovaného dělnictva?

*

Barcelona a Itálie nás poučila, Rusko nás poučuje... Kéž tedy vzejde mezi námi jasno o tom, kdy kterých prostředků,

kdy kterých zbraní jest nám použití. Zdá se, že ponecháme ještě příliš mnoho náhodě. A především šetřme drahou krví. Nesmíme se klamati, že jest jí mnoho uprostřed tolika shnilých proudů.

PRVNÍ ÚKOL STUDENTSTVA V DĚLNICKÉM HNUTÍ

Vývoj věcí v praxi pravidelně nejlépe řeší spory, které hrozí mít škodlivé následky. Tak například není tomu příliš dávno, co se plýtvало u nás diskusemi, debatami a půtkami na téma: inteligence a dělnictvo, hlavně následkem zatvrzelosti některých činitelů dělnických. Dnes však možno říci, že tento spor byl prostým vývojem věcí nepozorovaně a skoro povšechně odklizen, nehledíme-li ovšem k ojedinělým případům nevraživosti na obou stranách, jež v socialistickém hnutí ještě se vyskytují a mají původ v nevalné vzdělanostní úrovni jednotlivců.

Inteligence vniká pomalu v dělnické hnutí, což dalo se předpokládati a nedalo se zameziti a jistě děje se ve většině případů k prospěchu socialismu.

Studentstvo dnes ovšem nehraje při tom zdánlivě tak velikou úlohu. Nestaví se jako kdysi ve hnutí pokrokařském na stranu dělnictva tak hojně, okázale a — povrchně. Zato však rodí se pomalu opravdoví pracovníci, což jest zajisté lepší, a jest si jen přát, aby se tak dělo aspoň poněkud hojněji než v posledních 2—3 letech.

Nuže, mám na mysli dnes jednu úlohu studentstva v dělnickém hnutí, tu, kterou považují za první.

V českém socialistickém světě počíná býti anarchism jistým činitelem vedle sociální demokracie (a ovšem i vedle, byť nepatrné, slušnější části takzvaných socialistů národních). Tož je nebezpečí, že se budou opakovati ony ošklivé zjevy, jež před časem vyvolal a leckde dosud vyvolává zápas „národních“ dělníků se sociální demokracií. Vždyť jest nemožno odstraniti z velikých hnutí lidových hrubost, násilí, vášnivou stranickost jednotlivců, kteří v některých dobách dokonce vrch mají, aniž lze obviňovati jen jednu stranu. Vina jest pravidelně na obou stranách.

K jakým opravdu hnusným zjevům zápas stran a směrů vede, o tom poučuje nás jeden právě se odehrávající případ vídeňský. Důvěrník odborové organizace jedné strany při-

nutil pohrůzkou stávky zaměstnavatele, aby propustil dva dělníky — nikoli snad stávkokaze nebo lidi indiferentní, nýbrž trvalé členy organizace strany druhé. Došlo k soudu a nyní hraje si na ochránce dělnické svobody — státní zástupce. Není to hluboce pokořující pro člověka socialisticky cítícího?

Tož zdá se mi, že v tomto boji směrů mělo by studentstvo působiti nehlučně vlivem umírňujícím a umravňujícím. Události, dobře-li pozorujeme, spějí příliš rychle k postupnému rozuzlování, a jest se nám více než kdy jindy báti, že dělnictvo bude poráženo pro nedostatek solidarity. Uvědomělá solidarita, projevující se v daných případech třeba přes hlavy vůdců, jest pro vítězství dělnického hnutí přece *conditio sine qua non*, jest bází, kterou nesmíme otrásati, nýbrž naopak rozšiřovati a upevňovati. Je však očividno, že příliš divoké půtky stranické na tomto základě jen hlodají.

Nechci takto raditi studentstvu, aby si osvojilo nadutou pózu povýšené nestrannosti. To by nemělo smyslu. Ale žádati mohu od inteligentních lidí, aby se někdy podívali trochu z ptačí perspektivy, aby viděli dále a lépe než vřavou rozohnění zápasníci, aby byli apoštoly myšlenky, a nikoli její žoldnéři.

Student, hlavně studuje-li opravdu otázky dne, může zůstatí vždycky v jisté vzdálenosti potřebné k tomu, aby si zachoval čistý štít a důvěru osob, s nimiž se stýká, a toho pak využil k dílu umravňovacímu. Může zůstatí přitom směle straníkem, nemusí se báti svého temperamentu a své bojechtivosti, neboť není nic odpornějšího než beztemperamentní a bezpohlavní nestrannost. Ale meze jisté má mu diktovati jeho inteligence.

Příklad. Dvě zápasící strany obviňují se vždycky ze špatností, z omylů, které pášou jednotlivci. Tož inteligentní člověk drží se vždy osoby neb osob, které jsou domnělými nebo skutečnými viníky, a neobviňuje z chyb jednotlivcových paušálně celek, nehaní proto stranu, hnutí, směr. To není pak osobní boj, to je jediná účinná a spravedlivá snaha po očistě bojujícího světa. Každý směr má své myš-

lenky a své poctivce, tehdá loajálně kritizujeme jeho myšlenky. Každý směr má však i své darebáky, a ty znemožňujeme vší silou, aniž jich uvádíme ve spojení s myšlenkami. Takto jednati měl by student hlavně v dělnickém hnutí a nikdy neměl by opomenout poukazovati k solidaritě, kterou dělnictvo může a má zachovati v tolika společných věcech.

Mám dodati ještě, jak málo sluší studentu úloha demagoga? Jak tato úloha je bezcenná i nebezpečná pro socialistické hnutí? Máme soustrast s nevědomým člověkem, jehož jedinou rozkoší je strhovati prázdnými slovy stejně nevědomý dav, ale inteligentní člověk, jenž používá pouhé řečnické schopnosti, aby vodil za nos sta nevědomých, vzbuzuje v nás prostě odpor a hnus. A tento odpor musí býti tím větší, čím bližší jsou člověku názory, v jejichž jméně demagog „pracuje“. Protiváhou je jen akce umírňovací a umravňovací, která myslím nejlépe sluší — provádí-li se bez vyzývavosti, nepozorovaně a taktně — studentu, jemuž socialism nahradil náboženství a dal cíl a smysl života.

Ve Vídni v lednu

Setkal jsem se nedávno s jedním mezinárodním anarchistickým propagandistou. Naše setkání bylo nedlouhé, neboť povinnosti volaly mého hosta opět jinam; nicméně z několika jeho poznámek vycítil jsem a později přemýšlením jasně si uvědomil, že i mezi stejně smýšlejícími anarchisty — tedy například komunisty — jsou hluboké taktické rozdíly, které dříve nebo později povedou k naprosté roztržce, ne nepodobné té, kterou pozorujeme právě u sociální demokracie, která zakrátko rozpadne se ve dvě zcela nesouvislé části, ve dvě zcela rozdílné strany: reformisty a revolucionáře.

Ovšem, třeba ihned podotknouti, že tato podobnost jest hodně zevní. Reformism sociální demokracie má svou hlavní vzpruhu v tom, že dogmata marxismu, kterých se drží revolucionáři sociálně demokratičtí, jsou ve vědeckém světle neudržitelná; reformism má svůj podklad v „revizionismu“. Kdežto „reformism anarchistický“ bude čistě otázkou taktiky, neboť nedogmatické základy anarchismu zůstanou neotřeseny aspoň potud, pokud vývoj lidstva půjde kupředu, vzhůru.

Tedy k věci. Můj host mluvě o revoluční propagandě na půdě odborové, zmínil se s jistou nechutí o týdeníku našich francouzských druhů *Les Temps nouveaux*. Že prý uveřejňuje články o umění, o astronomii, odráží si tím čtenáře, je málo revoluční. Podivil jsem se, že takto může mluvit anarchista, a v duchu jsem litoval, že odchází již zanechávaje mne v náladě zcela nepříjemné.

Kdo z nás se asi mylí? Neboť přiznávám se, že taktiku zmíněného časopisu považuji za zcela správnou, hlavně také proto, že tento týdeník všem otázkám, i odborovým, věnuje důkladnou pozornost.

Nuže, jedná se opravdu o dvě rozdílné taktiky. A při bližším zkoumání vidíme, že naši „reformisté“ vedeni jsou na odlišnou cestu především svou povahou, svým tempera-

mentem, jenž, příliš bujný, zabraňuje někdy logické myšlenice.

Vysvětluji si snahy těchto revolucionářů takto: Jsouce revolucionáři citoví, povahy prudké, nedočkavé a toulavé (v dobrém smyslu), vrhají se jen tam, kde je sopečná půda, ztrácejí smysl pro ostatní všednější i vnitřní život a jsou pak nakloněni malým věcem přičítati velikou důležitost. Žijí v opojení, klamou se o pravém stavu věcí a sami přestřelují tím více, že mají pravidelně mocnou výmluvnost vyvinutou na úkor ostatních svých vlastností. Slovy unášejí a slovy dávají se unést. Pohybují se skoro výhradně v revolučním ovzduší, zabývají se jen zevními přípravami k revoluci. Tož pochopíme snadno, že za svůj životní úkol považují strhovati davy, jejichž okamžikové revoluční záchvaty vidí v nejružovějších barvách. Tento typ měl svého nejkrásnějšího, nejpoctivějšího, nejobětavějšího, přímo vznešeného představitele v Louise Michelové.

Druhý typ je méně důvěřivý a hlubší. Jeho taktika je klidná a všestranná. Nepovažuje za ideální stav společnosti revoluci, nýbrž anarchii samu, a chce tudíž, aby revolucionáři byli pokud možno všestranně vzdělaní a vědomí. Neboť pak dovedou zvítěziti a dovedou, až zvítězí, upravit si společnost tak, aby znova nebyli ošáleni. Tato taktika nechce davy strhovati, ale uvědomovati je v kruzích stále širších a širších. Tohoto typu znamenitým představitelem je právě redaktor týdeníku *Les Temps nouveaux* Jean Grave, „švec a světec“.

Namítne se mi, čekám, že takto je zcela správně, že tyto dvě taktiky existují. Jedna doplňuje druhou; jedna dává nadšení, druhá rozvahu. Ano, zcela správně, to se skutečně děje. Ale jen tehdy, když na straně davových agitátorů jsou povahy tak šlechetné, jako byla Louisa Michelová. Jinak rodí tento typ právě „reformisty“.

Povahy slabší, karaktery méně nezištné kazí se prostě stálým stykem s davy. Přestanou býti učiteli davů, aby se staly pouhými mluvčími jejich dobrých i špatných pudů. Z agitátorů stávají se demagogové. Jejich radostí je slyšeti potlesky a viděti za sebou armádu. Od této chvíle je pak

jejich vývoj přirozený. Nevědomost stává se jim pohodlnější a hledí s nedůvěrou k práci vzdělavací. A nakonec opustí půdu anarchismu, a jen slovo zůstane na jejich praporu. Ve Francii navrhuji zcela vážně, aby anarchisté volili do parlamentů.

Jak vidno, propast mezi oběma taktikami je pak dokonalá. Smír nastati nemůže, v zájmu anarchie nastati vůbec nesmí.

Nebezpečí plynoucí z „taktiky reformistické“ dá se zažehnati jen úsilnou a všestrannou prací vzdělavací. A tu není jistě pravda, že lid nechce býti poučován. Máme tolik zkušeností, že rád čte nejen o revoluci, ale i o astronomii, o lékařství, ba i o umění. Kdyby však i nerad o těchto věcech četl, bylo by první naší povinností změnití jeho vkus.

PROČ A JAK SE ORGANIZUJÍ ANARCHISTIČTÍ DĚLNÍCI?

Otázka organizace jest nepopíratelně otázkou velmi důležitou. Můžeme říci, že poslední neúspěchy socialistického hnutí vůbec, jeho zvrhnutí se a jeho nynější hnilobný stav zaviněny jsou hlavně špatnou jeho organizací. Především my anarchisté, kteří tvoříme v socialistickém hnutí dosud menšinu, třeba by to byla menšina nad jiné silná, houževnatá a bojovná, měli bychom dobře věděti, proč se máme organizovati a jak se máme organizovati. Neboť pak naše síla by byla dvojnásobná a naše úspěchy trvalejší.

Ale právě my anarchisté chybujeme hlavně tím, že stojíme v práci organizační, hlavně pokud dělníků se týče, pod vlivem činnosti sociálně demokratické, ač vycházíme přece ze zcela jiných hledisk, stojíme na zcela jiném základě než sociální demokracie.

Tedy k věci. Proč se mají dělníci organizovat? Odpovíte mi, že se organizují proto, aby v boji se společností kapitalistickou byli silnějšími než dosud a zlepšovali si stále více své pracovní a vůbec životní podmínky.

Proti tomu nedá se ovšem praničeho namítati. Tuto snahu má dělnictvo anarchistické stejně jako dělnictvo sociálně demokratické. Nicméně měli by anarchisté hleděti na tuto věc trochu jinak. Jedná se tu především o otázku takzvaných reforem. A to, jak se samo sebou dnes rozumí, reforem prováděných cestou zákonodárnou. Dělnictvo si dnes přeje, aby byla uzákoněna osmihodinová pracovní doba, starobní a invalidní pojištění a celá řada jiných reforem jednak jednoho odboru, jednak všech odborů se týkajících, a jak vám známo, došla tato snaha po reformách tak daleko, že ve Francii socialistický ministr Millerand, neblahé paměti, vypracoval dokonce stávkový řád, jenž byl jedním z nejhorších útoků na revoluční povahu socialistického hnutí.

Nuže, sociální demokracie nalézá se dnes již skoro většinou na této cestě reforem, jež jsou pro ni vším, jediným

lékem sociálních nemocí. Chce cestou těchto postupných reforem dosíci socialistického státu, společnosti, která, to vám snad nemusím již opakovati, byla by po mnohé stránce horším otroctvím, nežli je dnešní společnost se systémem kapitalistickým. A vývoj sociální demokracie, jež dneska tak dobře pozorovati můžeme, svědčí o tom, že tato cesta zákonných reforem je nejhorším nepřítelem socialismu, a že kdyby byla nastoupena veškerým dělnictvem, prodloužila by dnešní otroctví na věčnost. Neboť tyto reformy jednak nejsou schopny změnití podstatně neblahou dělníkovu situaci, a jednak, jak jsem už pravil, chtějí dělníka vésti z deště pod okap, z bláta do louže, z jednoho otroctví do otroctví druhého.

Tímto způsobem hledíme na zákonné reformy my anarchisté, aniž ovšem jsme proti tomu, aby aspoň některých z nich dělníci se domáhali. Svůj názor odůvodňujeme v hlavních rysech takto:

Kapitalistická společnost, vybudovaná předchozím vývojem lidstva, jest, pokud se její organizace týče, systémem vykořisťování velmi dokonalým, jež všechna zlepšení, ve prospěch dělníků na něm prováděná, jen upevňují. Kdybychom nemusili počítati s lidskou hloupostí a s tím, že mnozí a mnozí kapitalisté nejsou dostatečně inteligentní, aby pochopili svůj vlastní prospěch, viděli bychom velmi brzo, že jak se skutečně v některých případech již děje, kapitalisté se chápou sami reforem, jež zdánlivě prospívají jejich dělnictvu. A pak bychom také viděli, že čím více reforem, dnes parlamentárními socialisty žádaných, provádějí, tím více upevňují se a utahují okovy dělníka, jenž zůstává i dále ptákem věčně zajatým v železné kleci, jen s tím rozdílem, že je líp než dříve krměn, aby líp než dříve mohl býti k prospěchu kapitalistově využit. Anarchističtí sociologové ukázali nám velmi jasně, že každé reformování kapitalistického pořádku, třeba zdánlivě bylo sebevíce dělníkům prospěšné, prospívá konec konců jen vykořisťovatelům, aniž situaci vykořisťovaných podstatně mění.

Denní zkušenost v dělnickém hnutí stále potvrzuje tu pravdu, že kapitalism všechny ústupky na jedné straně děl-

nictvu učiněné nahraňuje si na straně druhé, že to, co poskytuje dělníkům jako svým výrobcům, bere jim opět jako svým konzumentům. To je tak pravda, že v některých místech například zkrácení doby pracovní vyvolává zdražení bytů a vyšší mzda má za následek zdražení životních potřeb. Také se jeví neotřesitelnost kapitalistického vykořisťování i v tom, že úspěchy docílené jedním odborem mají za následek zhoršení podmínek u odborů jiných. A konečně víme, že veškerá zlepšení dělníkům poskytnutá nejsou nikterak trvalá a že zpravidla mizí za kratší dobu, než jakou dělnictvo potřebovalo, aby si jich dobylo.

Tož my, anarchisté, nesmíme za žádných okolností zapomenouti, že kapitalistické otroctví nedá se nikterak zreformovati ve prospěch dělníků a že všechny takové reformy buď nemají pravého účinku, nebo upevňují jen dělníkovy okovy.

Nesmíme se ovšem stavěti proti tomu, aby dělnictvo se domáhalo některých reforem, jako jest například zkrácení pracovní doby nebo uzákonění minimální mzdy. Nesmíme se proti tomu stavěti jednak proto, že dělnictvo může těžiti hlavně pro své emancipační snahy i z těch zcela nepatrných, jednostranných a dočasných výhod, jednak také a hlavně proto, že bojem o tyto drobné a málo významné požadavky připravuje se dělnictvo k boji revolučnímu. Ale nikdy, aspoň my anarchisté, nesmíme zapomenouti, jaký význam tyto reformy mají, či lépe řečeno, nemají. Musí zůstatí pro nás věci vedlejší, nesmíme se chtítí organizovat jen kvůli tomu, abychom byli schopni sbíratí pro svůj hlad bezcenné drobty, zanechané pod stoly kapitalistů.

Je třeba organizovati se za větším a lepším účelem, a proto také naše organizace měly by se lišiti od organizací sociálně demokratických, jichž účelem je právě jen takové sbírání drobečků.

Anarchističtí dělníci musí se organizovati především za tím účelem, aby přivodili společenský převrat, odstranění kapitalistického systému, a pak — a to jest stejně důležité — aby se naučili vyřizovati si svoje záležitosti sami a mohli po převratu ihned zahájití výrobu na vlastní pěst. Nepři-

pustíte-li tohoto, pak nemá smyslu, že se jmenujete anarchisté. Pak můžete býti stejně dobře sociálními demokraty, aniž vám to uškodí.

Říkává se ovšem i mezi námi často, že převrat stane se skutkem teprve ve víceméně vzdálené budoucnosti, a že dělník chce se míti již nyní dobře nebo aspoň snesitelně. Nelze proti tomu ničeho namítati, když lidé se chtějí míti dobře, neboť kdyby opravdu všichni lidé chtěli se míti pokud možno nejlépe, dávno by neexistovalo soudobé vykořisťování člověka člověkem. Ale my, anarchisté, líšíme se od ostatních lidí, kteří se chtějí míti dobře, tím, že předně nevěříme, že v soudobém kapitalistickém pořádku může se míti dělnictvo dobře jako celek, jako třída, a za druhé, že máme své přesvědčení, které nám nedovoluje míti se dobře za cenu špinavých kompromisů s dnešní společností.

Vyložil jsem napřed, že jest nemožno, aby dělnická třída dosáhla v kapitalistickém pořádku důstojného blahobytu a svobody, protože veškeré reformy tohoto pořádku jsou jednak dělnictvu užitečny jen zdánlivě, jednak přímo utužují jeho pouta. Tedy dělnictvo jako celek může se osvoboditi jen tehdá, když kapitalistický pořádek odstraní a novým nahradí. Nemůže-li se však dělnictvo osvoboditi v dnešní společnosti jako celek, jest ovšem možno, aby jednotlivec dosáhl jistého, velmi značného blahobytu a dokonce i svobody. Není to tak obtížné. Může se státi křesťanským sociálem, býti za dobré s patrony klerikalismu a tito již se postarají, aby z chudého dělníka, je-li jen trochu šikovný a pokrytecký, učinili zámožného mistra, jemuž nebude nesnadno státi se časem dokonalým kapitalistou. Odporuji tuto taktiku vřele všem anarchistům, kteří se domnívají, že v soudobém pořádku může dělník *podstatně* zlepšit svou existenci. Ano, může, ale jen tehdy, podaří-li se mu státi se kapitalistou, což pro anarchistu znamená ve většině případů zapřítí svoje přesvědčení, uzavřítí s dnešní společností špinavý kompromis a státi se sám vykořisťovatelem.

Krátce řečeno: socialista z té doby, kdy ještě socialism nebyl znemraveněn sociální demokracií, a dnešní anarchista

liší se od dělníka indiferentního právě tím, že nemyslí jen na sebe, na svůj blahobyť, na své vymanění se z kapitalistického otroctví, nýbrž že pracuje k tomu, aby celá dělnická třída, a nejen celá dělnická třída, ale i celé lidstvo mohlo se emancipovati a lepší život žíti. Liší se také tím, že má své přesvědčení a že nechce dosíci blahobytu za cenu tohoto přesvědčení. Anarchista, nemusí-li jednati proti svému přesvědčení, je šťasten i v nejhorších poměrech, a byl by nešťasten i v poměrech nejskvělejších, kdyby musel svoje přesvědčení zapřít. A jen takový člověk říká si anarchista právem a liší se opravdu od kteréhokoliv člověka indiferentního.

Tedy opakuji: jsme-li anarchisté, musíme se organizovati hlavně proto a tak, abychom připravovali dělnictvo pro sociální převrat a pro převzetí výroby po vítězném převratu.

Proto se organizujeme. Zbývá ještě otázka, *jak* se tedy za těchto okolností máme organizovati, abychom uspíšili převrat a aby tento převrat prováděn byl dělnictvem, které ví, jak svého vítězství využít.

Nuže, anarchistické dělnictvo musí se organizovati tak, aby

1. docílilo a rozšířilo v dělnictvu nejvyšší míru solidarity;
2. aby rozšířilo v dělnictvu pokud možno nejvíce anarchistického uvědomění a

3. aby v každém odboru práce postavilo dělnický sbor, který by byl schopen po odstranění kapitalistických zaměstnavatelů chopiti se výrobních nástrojů a ihned výrobu se zdarem prováděti.

To jest, jak vidíte, úkol mnohem obtížnější a vážnější než to, co se dělá všeobecně dnes, když se založí odborný spolek, odborná organizace, jejíž hlavní činností jest vybíratí týdenní neb měsíční příspěvky a svolati několik schůzí, na nichž se zbytečně mnoho mluví o věcech každému dělníku dobře známých. Ostatek času utlouká se spolkovými formalitami.

Tedy mluvmе nejprve o *solidaritě*.

Solidarita je základní a naprosto nepostradatelnou pod-

mínkou pro zdar dělnického hnutí, takže můžeme směle říci, že vše, co u dělnictva smysl pro solidaritu probouzí a upevňuje, jest pro dělnické hnutí dobré, a že naopak vše, co smysl pro solidaritu v dělnictvu ničí nebo umenšuje, jest pro dělnické hnutí špatné. Je tedy na nás, abychom všemi prostředky, jež po ruce máme, solidaritu v dělnictvu probouzeli, upevňovali a šířili.

To může se díti především tím, že stále a stále hlásati budeme dělnictvu a jasně před oči mu stavěti tu pravdu, že jest v jeho moci, aby kapitalistický systém odstranilo a společnost sobě příznivou zřídilo, že absolutně na dělnictvu samém záleží, jak dlouho potrvá soudobé otroctví, a že nic jiného netřeba k zvrácení soudobého pořádku a k nastolení éry spravedlnosti a svobody, než aby dělnictvo, dostatečně uvědomělé, tyto příslušné změny chtělo a spojenými silami solidárně v jejich prospěch zakročilo.

Po druhé jest nám vždy a všade jíti příkladem napřed, jest nám anarchistům býti solidárními s každým obranným i výbojným hnutím dělnickým i tehdy, když s příčinami, jež toto hnutí vyvolávají, nemůžeme zcela souhlasiti. Tento případ nastává například v případě některých stávek.

O částečných stávkách třeba se zde šíře zmíniti. My anarchisté musíme bezvýmínečně souhlasiti s každým pokusem o stávkou všeobecnou, byť tato vyvolána byla třeba za účelem dobytí všeobecného hlasovacího práva. Neboť musíme si přát, aby těchto všeobecných stávek čili našich vojenských cvičení k rozhodné bitvě bylo pokud možno nejvíce, tak, abychom mohli přistoupiti k rozhodné stávce všeobecné jako zralí a zkušení revolucionáři. Jest pak na nás, abychom v každé všeobecné stávce, byť jak jsem již pravil, měla za účel dobytí všeobecného hlasovacího práva, uplatňovali svůj revoluční názor a stávce dali přes úsilí vůdců politických svůj ráz.

Jinak jest tomu však se stávkami částečnými. Tyto stávky povšechně dějí se za tím účelem, aby dělnictvo dosáhlo drobných ústupků nebo reforem, jichž význam nebo účinnost my anarchisté, jak jsem už vyložil, buď málo ceníme, nebo vůbec neuznáváme. Takové stávky částečné stojí

dělníky pravidelně více peněz a více strádání, než dělníci ušetřili by si dosažením svých požadavků, aniž béřeme zde zřetel k zbytečně promrhané energii. Ani jejich možný úspěch mravní nevyrovnává se pravidelně naznačeným ztrátám.

My anarchisté měli bychom se tedy snažiti počet nepatrných stávek částečných umenšovati a dělnictvu raditi, aby šetřilo svých sil pro stávky všeobecné. Nepodaří se nám ovšem zabrániti všem škodlivým stávkám. Bezohlednost a provokace kapitalistických vykořisťovatelů bývají příliš drzé, než aby city dělníků nedostaly často vrch nad jejich střízlivou úvahou. I v těchto případech však musíme státi po jich boku; dáme jim však na srozuměnou, že se to děje ze solidarity, a vyložíme jim, proč jinak souhlasiti s nimi nemůžeme.

Konečně probouzeti budeme solidaritu také poukazem k tomu, že veškeré dělnictvo, bez rozdílu smýšlení, má právě ty nejdůležitější snahy společné, a že tudíž mělo by k společnému cíli v daném případě společně jíti, bez ohledu na své politické představitele, přes hlavy svých vůdců.

Tedy organizace anarchistického dělnictva musí především býti upravena tak, aby v ní nic nevadilo probouzení a šíření solidarity v dělnictvu.

Jak jsem naznačil, má býti dále upravena tak, aby pokud možno nejlépe mohla šířiti v dělnictvu anarchistické myšlenky, aby mohla lid anarchisticky uvědomovat. Dělnická organizace naše musí tedy v druhé řadě důrazně odstraňovati všechny chybné názory na podstatu a postup dělnického hnutí a chybné názory na sám anarchism. Anarchisté nesmějí tedy klamáním a lichocením získávati davy. Anarchistická organizace, respektive vůdčí její činitelé, nesmí lákati ve svůj střed dělnictvo slibováním výhod, o nichž anarchisté jsou přesvědčeni, že jsou buď zcela nepatrné, bezvýznamné, nebo dokonce jen zdánlivé. Dělnictvo v organizacích anarchistických musí věděti, že se nesdružuje za tím účelem, aby jednotlivec nebo jednotlivý odbor dosáhl výhod na úkor jednotlivců nebo odborů jiných, nýbrž že se sdružuje, aby pracovalo a bojovalo pro dělnictvo

jako celek, což pro nás anarchisty znamená pro odstranění společnosti kapitalistické a zavedení společnosti spravedlivé a svobodné. Neboť kdybychom dávali dělnictvu sliby, o nichž víme, že jim dostáti nemůžeme, nejenže bychom dělníky klamali, nýbrž poškozovali bychom i anarchistické hnutí, neboť až by oklamaní dělníci prohlédli, zanevřeli by nejen na nás, kteří jsme je klamali, nýbrž i na správné zásady, které hlásáme. Náš anarchistický dělník musí se lišiti od dělníka indiferentního nebo jinak smýšlejícího tím, že není v klamu o tom, jak jest pro něho nemožno vyváznouti bez radikálního převratu ze soudobého otroctví a jak obtížna jest cesta ke skutečné jeho emancipaci. Náš anarchistický dělník nesmí se klamati o významu nepatrných nebo zdánlivých reforem, ale nesmí se také klamati o blízkosti a účinnosti revoluce, která nejenže nespadne z nebes, nýbrž kdyby i spadla z nebes, bude dělnictvu spíše škodlivá než užitečná, dokud většina dělnictva nebude cítiti solidárně, nebude seznámena s hlavními příčinami a potřebnými důsledky revoluce.

Tedy anarchistická organizace dělnická musí býti zřízena tak, aby přispívala se zdarem ke správnému uvědomění dělníka.

Konečně dříve nebo později musí anarchistické dělnictvo pomýšleti na to, aby v každém odboru práce byl připraven anarchistický sbor dobrých dělníků, schopných po provedené revoluci chopiti se bezodkladně a se zdarem výroby.

Nemusím vám zde vykládati snad, jak my anarchisté představujeme si postup revoluce, jež počne všeobecnou stávkou. Myšlenka všeobecné stávky jako sociální revoluce je dnes všeobecně rozšířena a mnohý z vás měl v rukou brožuru Siegfrieda Nachta, jenž o tomto předmětu obsírně a jasně vykládá. Jednou z nejdůležitějších podmínek úspěchu revoluce je bez odporu schopnost dělnictva chopiti se okamžitě a na vlastní pěst výroby, aby normální chod hospodářského života byl pokud možno nejdříve opět obnoven, ovšem na zásadách anarchistických. Na to musíme my anarchisté především býti připraveni, neboť až potřebe nepřítele kapitalistického, budeme státi tváří v tvář proti

neprátelským nám vůdcům autoritářského socialismu. Tu bude nám rychle a rozhodně jednati. Zatímco vůdci socialističtí budou se zabývati politickými pletichami, musí naše anarchistické sbory odborové přikročiti ke skutkům a počítí s výrobou v dílnách a v továrnách, jež se svými stroji i nástroji octly se v rukou dělnictva.

Nuže, tím jsem vám naznačil, jak musí anarchistická organizace dělnická pracovati, a myslím, že tím jsou dány podmínky, jak má býti zřízena.

Hlavní věcí, na kterou se dnes často zapomíná, jest, že anarchistická organizace, aby mohla se zdarem dle naznačeného programu býti činná, nemusí ve svém středu míti široké davy, neboť stačí vliv, který na tyto davy budou míti skupiny dělníků inteligentních, pevných a čilých. Takové skupiny, federativně mezi sebou spojené, dovedou vždycky zabrániti kompromisům, jimž organizace, za velkým počtem se honící, nikdy se nevyhnou a tím anarchistické zásady porušují. Může se ovšem namítnouti, že organizace příliš velikého počtu se varující nebudou nikdy bohaté. Ale víme již dávno, že s dělnickými haléri neztěžíme nad kapitalistickými miliardami. Potřebujeme ovšem peněz pro svůj tisk a pro různé podniky, ale těžká naše honba za penězi nesmí se díti nikdy na úkor našich zásad. Nesmíme si chtít pomoci k penězům tím, že budeme klamati davy, slibovati jim, lichotit jim proti svému přesvědčení, a když jsme jich touto špatnou cestou získali, uzavíratí s nimi kompromisy.

O tom, proč dáváme přednost zásadě federativní před zásadou centralistickou, nebudu vám vykládati. Vyplývá přece jasně z podstatných našich zásad. Není ovšem důvodu, proč anarchisté tam, kde nemohou založiti vlastní skupiny, neměli by býti členy odborových sdružení centralistických a pokoušeti se v nich své přesvědčení uplatniti. V tom ohledu může býti naší vůdcí zásadou, že my anarchisté můžeme činiti propagandu tam, *kde* se činiti dá, že však nesmíme ji činiti, *jak* se dá, a toho, *co* se dá. Propagandu můžeme činiti všade, ale to, co propagujeme, musí býti anarchism, a propagovati ho musíme bez kompromisů.

Kdybychom měli u nás takovou krásnou Federaci odborovou, jakou má dělnictvo francouzské, v níž jsou soustředěni dělníci různého smýšlení a v níž zásady anarchistické mohou se volně uplatňovati silou své přesvědčivosti, byla by otázka naší dělnické organizace po jedné stránce vyřízena. Ale v Rakousku, kde převaha odborových organizací je v rukou sociálně demokratických, které svou známou brutálností znemožňují naši součinnost a volnou soutěž zásad v nich, nezbývá dělnictvu anarchistickému, než aby budovalo vlastní organizace menšinové. Menšina však, má-li dříve nebo později zvítěziti, musí vynikati nad většinu především mravně. Proto velí u nás přímo nutnost, aby naše anarchistické skupiny odborové, volné a mezi sebou spojené, bez zbytečných spolkových formalit, hleděly vynikati nad odborné spolky sociálně demokratické pevnou zásadností, poctivostí, upřímností k dělnictvu, čilostí a pílí. Aby tyto vlastnosti skutečně měly, k tomu není třeba velkého počtu, nýbrž spíše dobrého výběru. Taková federace odborových skupin pak nebude státi a padati s jediným člověkem, jediným vůdcem, nebude míti vůbec vůdců, nýbrž jenom členy s větší a členy s menší schopností dávati iniciativu.

Představuji si prostě dělnickou anarchistickou organizaci jako federaci volných skupin, která od federace všeanarchistické liší se jen tím, že má na starosti především propagandu každé skupiny v jejím odboru a odborové akce všem odborům společné.

Posilou této odborové federace mohly by býti ony dělnické sbory, o nichž jsem se již zmínil, že by měly připravovati a vychovávat dělníky pro převzetí výroby po odstranění kapitalismu. Prostě řečeno, byla by to výrobní družstva, lišící se od těch různých nešťastných kooperací tím, že by pracovala komunisticky. Ovšem měla by tato komunistická družstva výrobní především na starosti, aby byla vzorem, jak jen v dnešní společnosti možno, dokonalým a v případě značnějšího rozkvětu odborovou školou dělnictva. Ale zisk z komunistického hospodářství v těchto družstvech a případně koloniích neopomenul by býti

časem jistě tak značný, že tato komunistická výrobní družstva stala by se jak finanční, tak mravní oporou anarchistické propagandy v odborovém hnutí vůbec.

Tedy federace volných skupin odborových jako přední voj a komunistická výrobní družstva jako zadní voj a celek jako odborové hnutí sil vybraných a vytrvalých, tak si představuji organizaci anarchistického hnutí vůbec, musí býti více než třídní, tj. více než dělnická a více než odborová.

Ponechávám si na později podrobněji vysloviti se o komunistických výrobních družstvech a koloniích anarchistických.

SNÁŠENLIVOST

Myslitel a myšlenky nejsou mi
svaty, když na ně útočím, bráním
před nimi svou kůži.

Stirner

Pravda jest světlo krácející
proti větru: je třeba držeti ho
jednou rukou a chrániti druhou.

John L. Charpentier

Kulturní boj — a prosím pražského cenzora, jenž toto *slovo* soustavně konfiskuje, by nenasazoval červené tužky hned u první řádky a přečetl si článek celý: nechci tentokráte nikoho pobuřovat — kulturní boj rozvinuje se pomalu na celé čáře. To proto, že pravda, že tlak vzbuzuje protitlak, je neomylná. A hlavně v Čechách, kde lidé nepozorovaně setřásají německé umrtvující vlivy. Přitom pukla hliněná modla: snášelivost.

Boj jest boj: byl nám vypovězen, museli jsme ho přijmouti. Tož teď přestávají ohledy, shovívavost, opatrnickost: příměří uzavírá se jen tehdy, když třeba nabratí dech, nebo — pochovati mrtvé. Naše porážka byla by předem jista, kdybychom prstem neukazovali, kde, za jakou maskou skrývají se naše špatné vlastnosti. Potvrzuje to zkušenost. Či nebyli jsme v Rakousku bití, stále bití jen proto, že pohodlná snášelivost byla naší smutnou pýchou? —

Tohle bylo také již pochopeno. Pozorujme slušnější část takzvané pokrokové žurnalistiky. Od té doby, co katolický klerikalism je zřejměji a o pár procent opět nestydatější, odhodily vůbec všechnu snášelivost k němu i ke katolictví. Zcela oprávněně. Nutně a logicky. Boj jest boj. Jenže nutnost tohoto boje, to, že nikdy nepřestal existovati, měly dávno přiznati. Nehýčkati křečka v hedbávných poduškách, který teď prská a kouše na všechny strany.

A nejen v boji s klerikalismem, i jinde musíme míti jasnou představu o snášelivosti. V každém boji. A ve světě

myšlenkovém je stálý boj záruka pokroku. Dnes zejména. Dnes přece jen vcelku budují se nové hodnoty mravní a sociální. Tedy jen vypráskati z našeho středu vše, co se za slovo snášelivost — schovává.

Jedná se o naši kůži. Kde boj, tam i nepřítel. Budeme-li potřeni, nebudeme potíratí. Když tedy žoldáci jistých myšlének usilují o naše vyhlazení, postavíme se k obraně, majíce předem jednu výhodu: že nebojujeme za žold, nýbrž spontánně a se zápalem každý za vlastnictví svého ducha. Nejsme snad přece již takovými křesťany, abychom nastavili druhou tvář, když jedna dostala již políček. Nepodceňujme také lidské hlouposti. Je stále oceánem nesmírně hlubokým. Sebehloupější myšlenka nebo pověra získá regimenty, budeme-li k tomu přihlížeti se založenými rukama. —

Dýchavičné dušinky mezi námi mohou míti tu útěchu, že vedeme boj stále ještě — *obranný*. A tu je jisto, že před žádným tribunálem světa nebudeme obžalováni, že jsme překročili dovolené meze sebeobrany, když ubijeme nepřitele, který všemi silami snaží se o naše bezživotí. Obrana nevyklučuje právě ofenzívy.

Nuže, ruku na srdce, není nám často snášelivým právě ten, kdo nedovede se mužně postaviti ke své obraně?

Přihlédněme jen: Moderní provazolezec — jenž ve svém nitru o ničem není přesvědčen a nic nechce, je snášelivý. Člověk, jenž se bojí kritiky svých myšlének, je snášelivý. Otrok, jenž zbaběle přes lepší své přesvědčení všemu přisvědčuje, jenž vidí věc bílou a říká, že je černá, protože za černou ji prohlásila ta neb ona autorita, je snášelivý. Loutka bez temperamentu, bez nadšení, bez vášně, je snášelivá. Člověk nikdy krásný, nikdy mužný je snášelivý. Nu, a nesnášelivým bývá v našich očích každý náš temperamentní odpůrce.

Tedy, buď vyobcujeme snášelivost mezi protivné nectnosti, nebo se snažme najíti jádro definice a pak meze přirozené snášelivosti.

Pokusme se o definici. Dejme tomu, že zní: Snášelivost je schopnost práti každému protivníku rovnocenné zbraně. Tož důsledek: Snášelivost dovoluje mi potíratí nepřitele

všemi způsoby a všemi zbraněmi, pokud mu neupírám práva týmiž způsoby a týmiž zbraněmi se brániti a potíratí mne. A vyplývá z toho dále potěšitelná možnost pro pokrok. Aplikováno na zápas myšlenkový, znamená to: neutuchající myšlenkový ruch, zápas přímý, bezohledný a poctivý, zároveň však vyhlídku, že vítězství připadne vždycky myšlence nej kvalifikovanější, té, která prokázala největší životní schopnost.

Konec konců myšlenka nej kvalifikovanější vítězí již dnes. Ale za kolik staletí často?

To předně, protože humanitářský jemnocit utlačovaných, vykořisťovaných a ohlupovaných vybírá si ve zbraních, kdežto vládnoucí krutost nezná předsudků, když si zbraně volí. A po druhé a hlavně, protože vládnoucí mají k dispozici vlastní zbraň nesnášlivosti: *zákon*.

Každý zákon je projevem, zbraní a posvěcením nesnášlivosti zároveň. — Jedinou zbraní, která předem snaží se vyraziti z ruky všechny zbraně rovnocenné.

Měl by někdo napsati tuto interesantní kapitolu kapitol a ukázati, jak špinavou úlohu má ten, kdo proti myšlenkám vysílá a užívá paragrafy.

Myšlenka není dnes volná, *nic není volné*. Přišli bychom nakonec třeba do konfliktu pro toto slovo se svými vědeckými názory. Ale jedná se nám o to, abychom novým lidským pravdám dopomohli k *vítězství* a jednou provždy upravili cestu pro další jejich vývoj, snazší než dosud.

Proto reprezentujeme pokrokový živel. A že nevěříme v účinnost záplat nebo pouhých projímadel, že například chceme absolutní odluku veřejného života od církví, tak jako chceme odstranění kapitalismu, proto jsme revolucionáři, pro které platí naprosto a všeobecně: Revolucionáři nemohou býti nesnášlivými, protože neprojeví nikdy dosti chtění, vůle, síly, bezohlednosti v boji s vládnoucími, kteří mají zákon. Neboť nejedná se jim jen o to, aby v určitém případě a v určité době zvítězili nad ním, — nýbrž aby podkopali navždy jeho autoritu.

DĚLNÍCI A „INTELEKTUELNÍ“

Bylo by zbytečno tajiti si, že jistá část anarchistického dělnictva nazírá hrozně pesimisticky na soudobý stav anarchistického hnutí. Nemůže se smířiti s dnešním jeho myšlenkovým kvasem, nechápe původ a příčiny tohoto kvasu a touží po starých dobrých časech a jejich neomalené naivnosti.

Tito dělníci ztrácejí především hlavu uprostřed nesmírného myšlenkového víru, do něhož strženy jsou anarchistické časopisy, hlavně francouzské, španělské a vlašské, a příslušné skupiny, nevědí si rady v ohni křižujících se názorů, zdá se jim, že anarchism rozdrobil se a rozplynul v záplavě nejrozumnějších ismů. Mluví o úpadku, ač anarchistické myšlenky nikdy nebyly tak živé a výbojně jako dnes, chtějí konstatovati ochablost akce, ač nikdy anarchistická činnost nebyla ještě tak intenzívní a všestranná. A vinni touto domnělou zkázou jsou dle jejich názoru „intelektuelní“, jimiž nerozumí se jen jistí literární požitkáři s anarchismem koketující, nýbrž všichni anarchisté, kteří pocházejí z vrstev studovaných a z takzvané inteligence.

V jediné větě vyjádřil tuto nespokojenost a tyto obavy španělský kamarád Pedro Esteve: „*Vědátoři* zredukovali téměř úplně revoluční učení Marxovo na nic i s jeho snahou po reformátorsky-demokratickém vývoji; nedospějí *intelektuelní* k zredukování anarchie na tendenci prostě liberální, svobodářskou?“

Ovšem nemluví takto vždycky jen poctivý zájem o hnutí. Někdy je to i zlá vůle urážlivé ješitnosti, rozhorlenost demagogů, kteří se bojí o své laciné úspěchy a výdělky, a pak známá zarytost, která třídní boj vysvětluje tak, že počátek a konec veškeré moudrosti je v dělníkovi, jehož nepřítelem je každý, kdo s úplnějším vzděláním nabyt i jasnějšího úsudku, širšího obzoru a kritičnosti.

Těm se vyhneme. Důležitější jest, že počet nespokojenců jest relativně nepatrný a nemůže nic změnit na vývoji

věcí. Tož zbývá vyšetřiti, není-li aspoň v těch poctivých nárcích trochu pravdy.

*

Nejsme optimisty, nemáme však příčiny býti pesimisty. Nejsme klidni: mučí nás na sta otázek a pochybností; nejsme spokojeni: mnoho ještě chybí našemu hnutí, aby se mohlo vyvíjeti tak dokonale a zdravě, jak bychom si přáli. Ale do budoucnosti hledíme s důvěrou jako střízliví muži, kteří vědí, jaké překážky bude jim překonati, jaké úkoly provésti, a zároveň cítí se k tomu dosti silnými.

Oni prostí dělníci, kteří před mnoha lety rozohňovali se v utajených svých kroužcích hesly radikálního socialismu, byli dětstvím anarchie. Úcta k jejich houževnatému zápalu, jenž je dnes tak vzácný, nesmí nás zaslepiti. Dovedli jen udržeti malý podzemní ohníček, nic více. Nikdy by byli nedovedli zapáliti svět, protože neměli nejmenší potuchy o tom, jakým ohněm samo zlato anarchie musí nejprve projíti, než dostatečný počet lidí uzná, že stojí za to, aby svět byl cestou k němu zapálen. Jim stačilo, že jejich podzemní ohníček tu a tam vyšlehující nedal se uhasiti ani krvavými perzekucemi. Že však *anarchistické myšlenky* budou vehnány v ohromný zápas ve světě myšlenkovém, že jim bude odraziti nesčetné útoky, ozdravěti po sterých těžkých ranách, dokázati sílu svých boků a schopnost jejich zrodití nový svět, — to ani ve snách jim nenapadlo.

A to děje se právě nyní. A k tomu dojíti muselo, jsou-li anarchistické myšlenky holí lidstva cestou k harmonickému životu, a nikoli jen poblouzením málo významné sekty. Anarchie musela vyjíti z podzemí a býti zjevena všemu lidstvu: paže dělníků zůstaly v záloze, mozky učenců, básníků a žurnalistů vyšly se bít do předních řad.

Nejasné tužby radikálních a neodvislých socialistů musely býti uchopeny mozky Kropotkinů, Reclusů a Gravů, aby z nich staly se berné myšlenky pro myslící lidstvo, aby na temném obzoru mohly se objeviti jasné plachty anarchie. A kolika spisovatelům bylo přijíti, aby tvrdé, nejisté a nepřesné věty nahrazeny byly mluvou pro všechny uši

nesitelnou, mluvou slavných epištol i břitkých sociálních polemik, mluvou železné logiky i subtilní ironie!

Bez této duševní práce nebylo by anarchie, nadarmo byl by mluvil dynamit. Velikým inteligencím učenců a básníků bylo přijíti k nám, aby anarchie mohla býti formulována, veliké intelligence žurnalistů a agitátorů musely poté vésti ty houževnaté a odvážné útoky na myslící duše, jichž byli jsme svědky hlavně v minulém desetiletí. Prostý dělník sotva pochopí, jaká ohromná duševní práce předcházela, než anarchie našla svého Eltzbachra a než jsme vynutili si to, aby oficiální věda s anarchistickými myšlenkami počítala.

A nyní opět je nám třeba nesčíslných inteligencí, aby zdárně odráženy byly protiútoky našich protivníků, které společný zájem svádí v pevný blok všech upřímných i pokryteckých obhájců soudobého pořádku, mezi nimiž stále ještě jsou hlavy, o které opírá se vývoj lidstva. Dělnickým pažím vždycky se ovšem podaří dnes nebo zítra rozraziti tento blok, ale dělníci nezabrání, aby se opět sešel kol svých zájmů a myšlének. Dělníci teprve tehdy zvítězí, až většina tvůrčích duší půjde s námi nebo vedle nás, až ideje, o které opírá se kapitalistický pořádek, budou mrtvými mumii, jimiž nikdo poctivý se již nenadchne.

Ejhle, dílo „intelektuelních“! Formulovali anarchii pro myslící svět, dobyli jí místo v myslícím světě a nyní všemi silami se snaží, aby celý tento svět jí podrobili.

Dělníci ovšem nelenili. Byli silou, která dodávala důraz vysloveným myšlenkám, byli hrozivým důkazem, že anarchie má nejen neohrožené myslitele a snílky, nýbrž i nadšené vojáky a mučedníky, byli stále po všech zklamáních ochotnou půdou pro experimenty. Ale...

Zůstaňme jen u českého hnutí a budme upřímní. Když počalo v českém socialismu jakés takés „třídění duchů“, ustoupili radikální socialisté do pozadí. Proč? Protože neměli „intelektuelních“. Sociální demokracie neměla jich ovšem také. Její nevzdělaní, hrubí a neomalení předáci odpuzovali silně inteligentnější mládež. Ale věc rozhodlo

těch několik myslících mladých lidí z pokrokového hnutí, kteří socialisticky cítili. Chtěli — trochu uměle a násilně — stvořiti český socialistický typ, a když se jim to nepovedlo, či když poznali svůj omyl, přiklonili se k sociální demokracii. Proč? Protože to nebyli lidé teorie a šli tam, kde viděli nejvíce snahy a ruchu, nejvíce nadějného života. Radikální a neodvislí dělníci žili příliš chatrně. Prohráli.

A jak tito dělníci byli ideově slabí a nejistí, ukázalo se, když počala vycházeti Moderní revue. Způsobila v hlavách dělníků, kteří byli přece tak neuprosní k nesocialistickému světu, takový chaos, že dosud jest nám zahlazovati jeho stopy. A přece již tento první náraz, toto první přímé setkání se dělníků s inteligencí — dokonce s „intelektuelními“ par excellence — mělo dobré následky. Počalo se více mysliti, byly učiněny první kroky k definitivnímu soužití našeho dělníka s ostatním myslícím světem a neodvislý socialismus počal se přerazovati ve skutečný anarchismus.

Přeskočme dobu tohoto kvasu. I tentokráte ukázali dělníci nedostatek síly a schopnosti upravit normálnější vývoj hnutí: unavovali se místo toho nekonečnými spory individualistů s komunisty. Skupiny prodělávaly též vývoj — krkolomný třeba —, který prodělával blízký jim agitátor, a schopnost jednati samostatně projevovala se u nich leda tím, že například šikanovali zbytečně své redaktory a ztěžovali jim existenci.

Ještě jeden příklad z novější doby. Když Fr. Hajšman počal vydávati časopis Horník, četli jsme na první straně prvního čísla úvod, jehož tenor byl tento: Nejsme ani sociální demokraté, ani národní socialisté, ani *anarchisté*, jsme horníci, neodvislí horníci. — Nůže, ti dělníci, kteří tomuto směru chtěli a ho schvalovali, jsou dnes po nedlouhé době opět členy anarchistické České federace všech odborů. To znamená však, že bylo přijíti — nehledíme-li ke vlivům nepřímým — kamarádu K. Vohryzkovi, z něhož po mnoha proměnách stal se konečně slušný agitátor, a že mu bylo přesvědčiti tyto horníky, že může býti zdárná odborová

činnost součástíkou anarchistického hnutí.¹ A kamarád Vohryzek mohl by nejlépe mluvit o tom, jak ještě dnes často myslí, cítí a jedná se tam na „severu“ málo anarchisticky...

Tedy krátce: I v českém hnutí anarchistickému ukázali dělníci, že dovedou vytrvati v zápase přes všechna zklamání, přes všechny omyly, přes všechny pohromy a perzekuce. Ale právě české naše hnutí ukazuje též, že dělníci nemohou kupředu, nemají-li intelligence po svém boku. Nebýti „intelektuelních“, bylo by české hnutí ubohou hříčkou několika hanebných agitátorů, kteří naštěstí zmizeli již z jeviště.²

*

Nu, dobrá, odpoví se mi, ale „intelektuelní“ nespokojují se touto činností v mezích našeho hnutí, jdou dále, přehodnocují všechny hodnoty, staví nohama vzhůru všechny pojmy, jejich dílem jest, že nic není pevného, nic pravdivého, nic svatého již. To jest však omyl.

Nejsem z těch, kteří rozlišují: socialism — anarchism. Jedná-li se o ten rozdíl, jenž byl již na počátku socialistic-kých snah a jež dvacet posledních let prohloubilo v nepřeklenutelnou propast, tedy rozlišuji: socialism autoritářský čili demokratický a socialism volný čili anarchistický (akratický). Jest mi totiž socialismem každá snaha, která chce soudobý kapitalistický pořádek nahraditi novým, v němž otázka pánů a otroků jest ve všech svých modifikacích

¹ Přinejmenším podivným jest však, že ve svém novém, ubohém časopise též Hajšman, který před krátkou dobou volal: nejsme anarchisty, vytýká dnes našim horníkům, že nepracují anarchisticky. — Tu podotýkám také, že nepatřím k těm, kteří činnost ČFVO považují za vzornou. Ale prozatím stačí, že některé obavy se nesplnily a že můžeme zaznamenati trochu výsledků.

² Máme dnes dvě Federace a tři vážné časopisy. Můžeme říci, že poprvé v českém anarchistickém hnutí vážný základ pro normální vývoj byl položen. Federace porostou však jen tehdy, když *dělníci* v nich budou pracovat odborově i politicky; časopisy udrží se jen tehdy, když *dělníci* budou je kupovat a rozšiřovat. „Intelektuelní“ svou povinnost vykonali a konají dále, jest na dělnících, aby šli s nimi stejným krokem. — Americké Volné listy upozorňují, že jsou špatně o nás informovány.

řešena ve prospěch otroků, ve prospěch vykořisťovaných a utlačovaných hospodářsky i politicky, hmotně i duševně. Anarchismem jest pak ten socialism, jenž ke svému cíli, ke společnosti bez pánů a otroků, jde přímou cestou a přímou akcí a předem pomýšlí na odstranění všeho, co by ohrožovalo trvání takové společnosti, kterou si představuje jako dobrovolnou federaci autonomních zájmových skupin.

Nuže, podstatou socialismu (tož i anarchistického) jest *snaha* (snaha po sociálním převratu), a nikoli některá vědecká poučka nebo teorie. Jest lhostejno dokonce, schválí-li věda tuto snahu nebo odsoudí-li ji: snaha jest zde, protože jsou zde utlačovaní, a roste, protože se množí ti utlačovaní, kteří jsou nespokojeni a přesvědčeni, že jakmile se rozhodnou solidárně vystoupiti, mají moc a sílu povaliti pořádek sobě nepřátelský a zbudovati nový, sobě příznivý. Tož otázka bytí nebo nebytí socialismu není nijak závislá na osudu nějaké teorie nebo „pravdy“. Socialism nestojí a nepadá s některým vědeckým učením; stojí a padá jen se schopností utlačovaných brániti se, s jejich schopností defenzivní i ofenzivní.

A tu jako bude stále živou snaha skoncovati s otrokářským pořádkem (socialism vůbec), dokud budou žíti jeho nespokojení otroci, tak bude i stále živou snaha skoncovati s ním přímo, radikálně a navždy (anarchism), protože z těchto otroků vždy mnozí dovedou mysliti logicky a poctivě. Na tom nezmění nic ani věda, ani jakákoliv činnost „intelektuelních“.

Existence anarchismu, anarchistického hnutí není ohrožena; může býti nemocno, může býti zdrávo, nezahyne však, dokud vývoj lidstva půjde vzestupně; anarchie, logický vrchol socialismu a světového vývoje lidstva, žije, žije již dnes, protože lidstvem stoupají její štávy; nejedná se o její bytí či nebytí, nýbrž o její — dozrání.

Tož „intelektuelní“ nemohou „zredukovati anarchii na tendenci prostě liberální“, nemohou dotknouti se pevně, skutečné, svaté podstaty socialismu.

Před nemnoha lety ještě většina socialistického světa domnívala se, že socialism jest navěky již spjat s tím zhoubným poblouzněním, jež nazýváme marxistickou doktrínou. Lidé se opravdu domnívali, že jest jim éru pravého socialismu datovati teprve od té chvíle, kdy vezdy nechutný Engels odsoudil nadutým gestem všechny socialistické snahy před Internacionálou jako utopické a marxism prohlásil počátkem socialismu vědeckého.

Zatím netrvalo to dlouho a marxistická doktrína, tato slátanina z domnělých objevů a zákonů Marxových, ze lží a plagiátů Engelsových a z panovačných německých snah, byla rozpoznána jako blud, jako „utopie“ také, bez oněch ušlechtilých vlastností však, jež měly „utopie“ ji předcházející a z čistějších pohnutek vzniklé.

Marxism rozpadl se vnívec. Chtěl oklestiti socialism o jeho nejpodstatnější a nejlepší vlastnosti, byl však jen jakousi zimní periodou socialismu, po jejíž odchodu dnes vše to, co mělo býti zmrazeno a vyhlazeno, opět klíčí, zelená se a kvete. Socialism nepadl s marxismem, jako nepadne jednou s reformismem nebo revizionismem, — jako nepadne ani s možnými omyly anarchismu.

Ale ovšem: marxism zadržel vývoj socialismu víc, než by to byly mohly učinit spojené útoky reakce.

*

Pokračujme tedy: „Vědátoři“ odsoudili a zabili „revoluční učení Marxovo“ právem; marxism vydával se za doktrínu vědeckou, a tož věda přišla a ukázala, že jest nevědeckým bludem. Tím socialismu nebylo ublíženo, nýbrž naopak prospěno, neboť byl zbaven parazita, jenž mu po delší dobu znemožňoval zdravý, normální vývoj. Podstata socialismu zůstala nedotčena.

Podobně ani kritika, prováděná na různých teoriích a taktikách anarchistických, nemůže se dotknouti podstaty socialismu, jehož anarchie jest logickým cílem, podstaty, kterou, jak jsem již naznačil, jest něco více než pouhá nějaká „tendence prostě liberální“.

Ale. Činnost „intelektuelních“ — kritika, revize, opravy,

nové doktríny a jejich modifikace — může ovšem uspíšiti nebo zadržeti vývoj socialismu, může přiblížiti nebo oddáliti dozrání anarchie. — V tom spočívá její buď zásluha, nebo nebezpečnost.

Tu budiž ještě na jedno upozorněno.

Socialism autoritářský jest ve všech svých proměnách socialismem zvrhlým. Jeden jeho směr proto, že chce nahraditi soudobou společnost pánů a otroků jinou, kde nicméně poměr pánů a otroků, ač převrácen poněkud, trvá stále. Druhý jeho směr proto, že ač uznává třeba anarchii za konečný cíl, volí nesprávné, k opaku směřující cesty a prostředky, jež bývají dokonce v poměru k mravní výši snah nemravné.

Nuže, „intelektuelní“ velikou většinou ničí kredit autoritářského socialismu, podlamujíce autoritu každého druhu, stavíce hráze panovačným choutkám demokracie, a byť i stáli mimo socialistický svět, jsou svobodáři aspoň v určitém oboru. Tímto způsobem oni především nepřímo zabrahňují tomu, aby nejhorší choroba socialismu nedosáhla příliš značných rozměrů.

*

Upozorňuji-li na zásluhy „intelektuelních“, ano dokonce na nutnost jejich součinnosti s dělnictvem ve hnutí socialistickém, nechci skrývati chyb, bez nichž vrstvy studovaných rovněž nejsou. Vím například, jak snadno inteligentní člověk, jež k nám přivedly liberální názory, odchází od nás opět, jakmile naskytly se mu první překážky, jakmile seznal první prozaická fakta. Vím také, jak většina „intelektuelních“ jest jednostranná, radikální v jednom oboru, v jednom směru, šosácká v ostatních. Konečně vím, i jak bázlivá, nestatečná, choulostivá jest většina, jakmile opustí svou pracovnu a psací stůl. Zatajovati tato fakta mohu právě tak málo jako schvalovati to, když místo oprávněných výtek obviňuje se intelligence, jako by šmahem ze ziskuchtivosti vstupovala v socialistický svět.

Toto obvinění, jež tak často čteme hlavně v listech sociálně demokratických, není ani správně vyjádřeno, ani neodpovídá skutečnosti. Socialistické hnutí není jen děl-

nické: otázka „dělnická“ jest v něm jen jednou z mnoha otázek, dělníci jsou v něm jen jedním z několika činitelů. Proto inteligent, z něhož se stal socialista, nevstupuje do hnutí jako vetřelec v uzavřenou společnost. Opáčné názory některých dělnických kaprálů třeba co nejrozhodněji potírati. A také ovšem to, jako by výhradně inteligence jednala ziskuchtivě. Lidé, kteří se stali socialisty ze spekulace, jsou četní, velmi četní, ale rekrutují se právě tak z dělníků jako ze studovaných. V sociálně demokratické straně, která rozdává mandáty, úřady i sinekury již, najde dobrý pozorovatel hojně dokladů...

*

Kdo přijme předchozí úvahy, nebude se báti již činnosti „intelektuelních“. Pochopí, že z každého myšlenkového kvasu mohou naše myšlenky vyjít očistěny od omylů a bludů, tedy posíleny také a upevněny. Ovšem jen tehdy, budeme-li chtít.

Myslitelé vycházejí z nejrůznějších hledisk, správných i nesprávných. Není však hoden pozornosti ten, kdo se bojí domysleti své úvahy do důsledku, kdo tyto důsledky zatajuje. Poctivá bezohlednost je mravní povinností myslitele. Proto nesmíme pod žádnou záminkou kárati ty, kteří podávají své poctivé myšlenky, byť vycházely z hlediska, jež my za nesprávné považujeme, a docházeli tedy ke koncům zavržitelným. Jest nám naopak stále chtít, aby lidé myslili a vyjadřovali se bez opatrnickosti. Běžných myšlének nikdo nezatajuje: *kacířské* myšlenky bývají potlačovány. A *kacířské* myšlenky jsou pravidelně prvním projevem nového pokroku.

Na nás jest však, abychom myšlenky, jež „intelektuelní“ nám podávají, přehodnocující z vrozené duševní pohyblivosti všechny hodnoty, stavíce nohama vzhůru všechny pojmy, abychom je zkoumali ze svého hlediska, které je pevné, skutečné, o celý vývoj lidstva opřené.

Zkoumati nové myšlenky, zavrhnouti je, ukážou-li se pochybenými ve východisku nebo v logice, přijmouti je, jsou-li správné, a dle nich pak opravovati dočasné teorie,

programy a taktiky, to jest ovšem opět povinností hlavně „intelektuelních“ v našem hnutí. Ale dělníků do jisté míry také.

Kdyby dělnictvo bylo mělo jasný názor na podstatu a úkoly socialismu, kdyby se bylo nedalo nachytati na plané sliby politiků, nebyla by sociální demokracie nikdy uvedla vývoj věcí na takové scestí.

Najdou-li falešné doktríny v dělnictvu četné přívržence, dají-li se dělníci zavést na scestí nebezpečné taktiky, kdo jest tím vinen, ne-li samo dělnictvo? Chceme-li svobodu, naprostou svobodu pro vyjadřování myšlének, jest nám očekávati, že objeví se hojně i myšlenky a nápady nesprávné a nepoctivé: spoléháme však na to, že většina má tolik zdravého pudu a zdravých názorů, že odmítne falešná hesla.

Dělnictvo nemělo dosud ve většině však jasných představ o tom, co jest mu chtíti, nepečovalo dosti o své vzdělání, dávajíc přednost honbě za domnělými okamžitými úspěchy. Bylo příliš sobecké (výjimky byly ovšem), a to se na něm mstilo.

Povinností „intelektuelních“ jest vyjadřovati se bez ohledů; povinností dělnictva jest však osvojiti si tolik vzdělání a tolik socialistického cítění a kultury, aby rozeznalo koukol od pšenice. Činnost „intelektuelních“ může býti nebezpečná jen tehdy, když vrstvy, k nimž se obrací, nejsou schopny právě koukol od pšenice rozeznati.

Nastal-li tedy v poslední době jistý zmatek v některých kruzích anarchistických, — jest to vinou dělníků. Pozorujme například některé anarchistické časopisy francouzské, dělníky vydávané. Pod ochranou hesla volné diskuse tisknou tyto listy nejen slátaniny lidí polovzdělaných, ale i všemožné, anarchistickému duchu odporující názorky a nápady, o nichž se pak vážně mezi dělníky diskutuje. V takovém časopise padlo také slovo, že anarchism je v úpadku, a putovalo pak nepromyšlenými úvahami, dokud Élisée Reclus zvláštním článkem ho neodbyl.

Opakuji: součinnost studovaných s dělníky je nutností pro naše hnutí. Bez „intelektuelních“ uvízlo by anarchistické hnutí v mrtvém bodě, jako bez dělníků byly by myšlenky neplodné. Tato součinnost ve skutečnosti nedá se vůbec zamezit: uskutečňuje se přes všechny překážky přirozeným chodem věcí. Co však chceme, jest, aby byla chtěnou, *uvědomělou* a tím plodnější. A proto žádejme, aby ti kamarádi, kteří se považují za dobré anarchisty, snažili se podporovati a upevňovati tuto součinnost, a nikoli ji ničiti.

Třídní *uvědomění* je krásná věc. Třídní *nevraživost* však není často než kalnou vodou, ve které pohodlně loví politikáři.

Nevím, kdo vynášel toto spřežení. Tento nesmysl po stránce teoretické, tuto nechutnost po stránce praktické, která v ústech anarchisty je buď sebekleštěním, nebo zbabělostí, a v ústech měšťáckých žurnalistů urážkou a sprostotou.

Nevím, kdo to byl, ale hádám některého z těch sentimentálně mekavých beránků, jež tvoří stádo kol jeslí, do nichž ukládá skuhravý Lev Nikolajevič svou dekadentní a kleštěneckou píci.

Tato lež zahrnula se i v Čechách. A již dlouho se divím nezměněně a nemohu pochopiti, jak takový proletář, jako byl Vilém Körber, mohl se dopustiti toho ohyzdného pokrytectví, toho hanebného ústupu před policajstvem vlády a buržoazie, a dáti v čelo jedné své informační brožury to spřežení ze slovníku blbostí: Etický anarchismus! —

Po něm vyšla tato nechutnost ještě několikrát z anarchistických úst, a jest jen litovati, že nenašli se jasně myslící a trochu hrdí kamarádi, aby odměnili ta ústa pádným políčkem.

Toho zbabělého pokrytectví! Té hloupé a nedůstojné komedie! Stal-li se nějaký atentát, tu psalo se na prvních stranách časopisu velikými slovy o „etickém“ anarchismu, odsuzovalo se každé násilí a omlouval se muž činu jako zbloudilý jednatel. To bylo pro — cenzora a kavky. A na zadních stranách v lokálkách čísel radost z činu, křičelo to mezi řádky: „Jaká škoda, že atentát se nepovedl!“ nebo: „Jak jsme rádi, že útočník dobře mířil!“ To bylo opět pro domácí čtenáře.

Není tedy divu, že nové slovo ujalo se i u všech chudáčků z naší měšťanské žurnalistiky. Přišlo jim dokonce vhod. Vždyť v nedohledné tmě jejich intelektu nechtělo a nechtělo se vyjasniti o tom, že by tací Kropotkinové a Reclusové, o jejichž vědomostech nemohli pochybovati, měli stejné přesvědčení s dareby hlučně ohrožujícími sou-

dobý pořádek. A teď mohli učinit svůj závěr: „Jedni jsou etičtí, druzí neetičtí anarchisté!“ A mohli zároveň utěšiti národ, vlastenecké publikum: „Naše drahá vlast neživí vrahů, máme u nás jenom etické anarchisty!“ A upokojiti svého chlebedárce, pana Strašpytla: „Nelekejte se, vašnosto, u nás není těch, kteří zapalují doutnáky a brousí dýky: naši anarchisté vydávají jen časopisy.“

Dodnes i pokrokoví žurnalisté, píš-li o našem hnutí, neopomenou dodati aspoň v závorce, že jsme anarchisté „etičtí“, a chtějí-li informovati,¹ vykládají strašně hlubokomyslně, že „etičtí anarchisté nejsou již teroristy, nýbrž — evolučními“.²

V tom je blud. Neexistuje žádný speciální anarchism „etický“.

Nemůže existovati žádný zvláštní anarchism etický, protože není žádného anarchismu neetického!

Neetickým anarchismem mohli bychom nazvati nejvýše moralistní říkání, která Tolstoj navazuje na domnělé výroky domnělého Nazaretského, — kdybychom totiž považovali doktrínu jasnopoljanského sektáře za anarchism, kdybychom vůbec připouštěli možnost anarchismu — náboženského.

Ale má-li býti kritériem mezi „etickým“ a „neetickým“ anarchismem taktika *teroristická*, tu protestujeme co nejrozhodněji proti tomuto rozlišování. Neboť terorism jako část anarchistické taktiky jest uznáván v celém anarchistickém hnutí bez rozdílu směrů (jimiž jsou anarchism komunistický, kolektivistický a individualistický). A terorism jako část anarchistické taktiky pramení z týchž vysoce etických momentů jako celek nauk, snah a taktik anarchistických.

Ovšem, opakuji znova, terorism jen jako část, jako jeden prostředek anarchistické taktiky a propagandy. Jen teroristická taktika byla bludem hnutí nevyspělého, byla by

¹ Viz například Zvonkovy úvahy o socialismu a anarchismu v Přehledu, které sice znamenají jistý pokrok, nicméně jsou místy až komicky povrchní.

² O evoluci-revoluci poučí se snad pánové laskavě a konečně z práce Reclusovy, kterou právě otiskujeme.

dnes anachronismem; terorism jako životní názor byl dětstvím a dětinstvím revolucionářů.

Doba, kdy E. H. Schmitt vzbudil jakousi pozornost, když volal, že anarchism má svou krizi, protože na jedné straně násilí odsuzuje a na druhé schvaluje a páše, jest ta tam a nevrátí se již. Domnělá krize existovala jen ve hlavách obestřených tolstojovskou mlhou — jež od té doby značně prořídla a bude asi rozptýlena nadobro a všade dnes, kdy argumenty ze soudobého Ruska vrhají do ní nepřekonatelný jas.

Dnešní anarchistický svět vidí věc úplně jasně, rozřešil tuto otázku jednomyslně, definitivně a logicky.

*

Socialism anarchistický liší se v taktice od socialismu autoritářského hlavně tím, že odsuzuje akci nepřímou, politickou, parlamentární a volí akci *přímou*.

Taktika přímé akce znamená pak, že anarchisté nechtějí na vývoj společnosti působiti prostřednictvím reprezentativního, zastupovacího systému vlády, nýbrž že chtějí přímým vlivem lidu, jenž ukazuje svou donucovací moc a schopnost, přivoditi příslušné nápravy, reformy, změny a konečně — nový pořádek. A taktika přímé akce má zároveň i význam výchovný, neboť touto cestou učí se lid iniciativě a samostatnosti.

Nietzsche nazval jednou anarchistu vzteklým psem, jenž pobíhá Evropou. Byla to nadávka filosofa, jenž neměl příležitost seznámiti se s anarchistickým hnutím blíže. Měl však trochu pravdy. Jenže ten pes, podobný trochu onomu, jež Heine nakreslil jako symbol *Simplicissima*, není vzteklý. Byl dlouho, dlouho dobrým kamarádem svého pána, dobrým hlídačem a ochráncem jeho majetku. Nakonec však poznal, že jeho pán jest špatný hospodář a že by v jeho službách posel hladem nebo zahynul ve všeobecné zkáze. Tož vypověděl poslušnost a teď chodí a cení tesáky. Že bude trhat, nebude-li nasycen, nestane-li se mu po vůli. A nepobíhá jen Evropou: brzo brzičko rozběhne se po celém světě, všude, kde jsou špatní páni...

To však jen mimochodem.

Taktika přímé akce předpokládá také, že dnešní sociální konflikt nebude vyřízen pokojně, po dobrém, že kapitalistický pořádek nebude zaměněn jiným cestou dobrovolné dohody, že vládnoucí třída nevzdá se svých privilegií, aniž byla donucena k tomu násilím.

Způsoby přímé akce jsou různé, její povaha nestejná: dnes tichá, pokojná, dohodlivá, zítra prudká, drsná, vyzývavá. I všechny druhy stávky k ní patří.

O tom však nebudu se šířiti. Patří to do článku o přímé akci, kde se dá objasnit i etická povaha přímé akce jakožto taktiky nejprůměrnější snahám a cílům anarchistickým. —

Tož tato taktika sahá za jistých okolností k prostředkům teroristickým.

V obor skutků a snah, jež můžeme kvalifikovati jako teroristické, počítáme zajisté velmi dlouhou a pestrou řadu zjevů nejrozmanitějšího druhu a nejrozmanitější povahy. Můžeme však všechny rozdělit na dvě hlavní kategorie.

Jsou terorismy, s nimiž lidé ve společnosti žijící jsou již víceméně smířeni, jichž vůbec nebo většinou ani nepostřehují a bez nichž dokonce žádná společnost nemohla by existovati. Pozorujeme je toliko z hlediska absolutní svobody, kdežto svoboda, které chceme a po které celou duší toužíme, jest jen relativní jako všechno na světě. S terorismy této kategorie nebudeme se dnes ovšem zabývat.

Jsou jiné, důležitější a — citelnější. S těmi nemůžeme se smířiti, znepokojují nás a ohrožují, jsme ve stálé vzpouře proti nim, chceme je omeziti a odstraniti. Nejsou nutným průvodem sociálního života; pochodí jen z chybné a nedostatečné společenské organizace, kde bují nezřízená autorita na jedné a nevyspělost na druhé straně, kde vládnou zdivočelé instinkty a destruktivní mravní i fyzický tlak a protitlak, kde náboženství a stát, jichž zánik ukončí teprve barbarskou periodu lidstva, svádí život na scestí.

Terorismy této kategorie jsou útočné a obranné, terorismy jako příčiny a terorismy jako důsledky.

V soudobé kapitalistické společnosti mají dobu své největší prudkosti a největšího rozšíření. Kapitalismus se svými

důsledky a s průvodem činitelů pomocných jest nejhorším útočným systémem teroristickým, jaký svět kdy viděl. Vládnoucí třídy a stavy provozují své násilnosti v nesmírném rozměru a s brutálností ničím nezastřenou. Tož je pak, zdá se mi, zcela přirozeno, že i obranný terorism tříd a stavů utlačovaných a vykořisťovaných přiostruje se a hledí zorganizovat své síly k definitivnímu útoku. Vidíme tedy na jedné straně terorism vládnoucí, násilnické realizování divoké touhy po moci na úkor kohokoli a čehokoli, na druhé straně pak terorism revoluční, bezohlednou sebeobranu vyděděných a z ráje vyhnaných, která logicky vzrůstá v zápas za sociální svobodu a harmonii.

Terorism vládnoucí, byť byl zdánlivě sebevíce obranný, je vždy víceméně neetický a reakční; — terorism revoluční, byť byl zdánlivě sebevíce útočný, je vždy víceméně etický a pokrokový.

Terorism vládnoucí je neetický a reakční proto, že brání nebo k platnosti přivádí panovačné zájmy jednotlivců, tříd a stavů proti společnosti, privilegia, zákony, přežilé instituce, bezpráví, útisk, vykořisťování; — terorism revoluční je etický a pokrokový proto, že brání a k platnosti přivádí buď nejvlastnější zájmy individua proti všem zotročovacím snahám, anebo zájmy společnosti proti panovačným choutkám jednotlivců, tříd, stavů, že zamezuje bezpráví, útisk, vykořisťování, že útočí na privilegia, zákony, přežilé instituce, že vyvíjí-li se logicky, směřuje konec konců k zdokonalení poměru individua ke společnosti, k založení společnosti svobodné a harmonické.

Chceme-li rozhodnouti, patří-li ten neb onen skutek v obor terorismu vládnoucího nebo v obor terorismu revolučního, nesmíme ovšem vycházeti ze stanoviska právního.

Takzvaná právní „věda“, pokud není souhrnem praktických pokynů o tom, jak lze existujících zákonů využití nebo jak jich obejít, není než barbarským fetišismem zákona. A zákon není než oficiální sankcí vládnoucího terorismu.

Nám jest najíti si hledisko zcela jiné, hledisko naprosto neodvislé od běžných pojmů „práva“ i od předsudků státních a náboženských, hledisko vědecké morálky.

Bude tomu pomalu tuším dvanáct let, co jsem navždy utekl všem škamnám, ve kterých jsem nic nepochytil a které proklínám a na které pliju ve vzpomínkách, na macechy svých mladých let. Divokého synka z dobré rodiny chopila za ruku paní Protekce a vedla do nejpočetnější pražské redakce, do Hlasu národa. Sedal jsem a překládal mizerně senzační lokálky pro směs, duchem pobýváje mezi druhy z pokrokového hnutí. To bylo v prvním patře. V přízemí sedávali pp. R. J. Kronbauer a Jaroslav Kvapil. Pan Kronbauer pomáhal mimo jiné slepovati mravokárné krváky, jež pod ultravlasteneckým pseudonymem Václava Čecha vycházely v Kurýru; co vše dělal pan Kvapil, ani nevím. To vím však, že již tehdá pomýšlel na svou úctyhodnou kariéru a pěstoval intimní styky s — — divadlem. Zemřelý dr. Hubáček, tehdejší náš otecký šéfredaktor, nechápal promyšleného jeho úsilí, a tak bylo mi, že jsem měl psací stolec právě u dveří šéfredaktorovy kanceláře, vyslechnouti, jak fešácký, nožičkami mrskající poeta je důtklivě napomínán, aby konečně již vážně začal pojímati své žurnalistické povolání a pomýšlel na svou budoucnost. Té ironie!

Zaplatil jsem svoje tehdá ještě příliš platonické sympatie politické patnácti interesantními měsíci pod „novoměstskou věží“ a na Borech. Špicl přišel si pro mne rovnou do redakce. S p. Jaroslavem Kvapilem setkal jsem se opět až po mém návratu z plzeňské trestnice, když jsem zašel za osobní nějakou záležitostí do redakce, jejíž nezdárným členem jsem byl několik měsíců.

— Nu, nemyslíte, že jest lépe dělati konzervativní politiku jako *my* zde? A básník rozhorlil se proti Národním listům a mladočechům, kteří prý nás přivedli do vězení.

To slůvko „*my*“ poněkud mne iritovalo. Věděl jsem, že p. Kvapil dělá slušnou měšťanskou poezii, ale — politiku? Rozhodl jsem, že to byl asi řečnický obrat, a tak jsem se ani

nedivil později jeho logice, když básník vezdy s dobrým čichem opustil zakrátko nato tonoucí loď a stal se členem firmy z Mariánské ulice, která sice dělala politiku „vedoucí do kriminálu“, zato však platila honoráře, jichž finanční souchotě Hlasu národa nemohly si dovolit, a otvírala dvířka na spolehlivé cestičky ke kariéře.

Politika kariéry! Té jedině chtěl, té jedině rozuměl český básník.

*

Ti, kdož sledovali literární boje z let devadesátých, pamatují se asi na p. Kvapilovu básničku ve Švandu dudákovi, jež pojednávala o nezvedeném čuněti, z něhož bude také jednou — staré prase. Nebyla nepovedená a já, jemuž hlavně byla věnována, měl jsem z ní svou radost: těšilo mne, jak upřímně charakterizuje p. Kvapil generaci, proti níž jsme bojovali, a jak za potlesku a souhlasu epigonů této generace odhodlaně hledí vstříc i svému vlastnímu osudu. Že soudil podle sebe i na mne a moje druhy, to nebylo přece nepřirozené.

Léta jdou, což může bolet.
Mladý pán už přišel do let...
Léta jdou a vše se mění,
mizí mravní rozhořčení.
Jak pán mladý tenkrát psal:
Počkej, čuně, a tak dál —

Pan Viktor Dyk takto konstatoval již fakt. (Viz Moderní revue číslo 10: Píseň retrospektivní.)

Léta jdou... Pan Jaroslav Kvapil dočkal se předvídaného osudu. Jen v několika z nás se zmýlil; to aby výjimky potvrdily pravidlo.

*

Proč tato trocha vzpomínek?

Pan Jaroslav Kvapil je typ literární generace a jejích epigonů, kteří vládnou dosud v české literatuře, kteří ji oficielně reprezentují. Typ spisovatelů, kteří jsou opatrními patolízaly buržoazie, bezpáteřnými tanečníky kol

zlatého telete, parazity lidu, jehož každé hnutí nelibě páchne jejich salónním nosům, typ spisovatelů, jichž ideálem (dle vlastního doznání!) jest: státi se *národním krmníkem*...

Není to invektiva nečasová.

Fráňa Šrámek byl odsouzen vojenským soudem k čtyřnedělnímu garnizónnímu vězení a k — degradaci (hrome, to je malér!), že napsal jako civilní osoba před odchodem na vojnu protimilitaristické prohlášení a verše.

Nu, a tu jsme slyšeli, že by se měla ozvati česká „pokrokovost“ a čeští — spisovatelé. Někteří lidé vzpomněli si bezpochyby na slavné meetingy londýnské a pařížské, které burcovaly při různých příležitostech (například při uvěznění Siegfrieda Nachta v Gibraltaru) svědomí des deux mondes a docílily vážných úspěchů.

Ti lidé zapomněli, že žijí uprostřed duševních krás vlasti české. Česká „pokrokovost“ (viz lokálky v Čase a v Přehledu) volala hezky tlumeně a jen en passant na pomoc — poslance; za takovou pomoc byl by jim p. Šrámek, kdyby byl býval mezi námi, naplil do tváře. Anebo česká „pokrokovost“ promluvila v ultraměšťanském pondělníku advokáta Svatováclavské záložny, ve Slově (11. XI. 05): „...p. Šrámek není už dítě, musí si býti vědom toho, co mluví a píše, jak jedná a vystupuje. Naříkat nad ním teď je asi stejně naivní i falešně sentimentální jako naříkat nad někým, kdo z demonstrace se hlásil v minulých letech při kontrolním shromáždění česky a byl za to ovšem zavřen.“

To je právě styl nějakého národního krmníka. Staví se, jako by nevěděl, že *nikomu nejedná se o sentimentální nářky, nýbrž o využití krásného skutku pro propagandu*, srovnává mužné gesto p. Šrámkovo s malicherným trucem vlasteneckým, bere stejný loket na naprosto nezákonné jednání vojenského soudu jako na logické jeho postupování v aférách o „zde!“

Jen aby jádro věci zůstalo utajeno! Nu dobrá, česká „pokrokovost“ ukázala svůj antimilitaristický rub.

Čeští spisovatelé nemohli ukázat nic; nemají ani ideové masky, nemají nic souvisejícího s politickým a sociálním

hnutím doby, mají jen lačný pupek a genitálie — nehledě k několika vzácným výjimkám, jichž nepatrná hromádka nepozdvihla snad protestující pěstě, aby nezesměšnila tragédie. Ale státi se to mělo přece: výbojná literatura politická a sociální přichází v Čechách do módy, mohli jsme býti poučeni o tom, kolika nadšeným pěvcům skutek — utek.

Mám důvodné podezření, že duševní povaha českého spisovatele je předcházejícími generacemi již znečištěna jako velkoměstská stoka.

*

Fráňa Šrámek ukázal, čím má býti spisovatel svému lidu, zejména český spisovatel svému malému národu. Ukázal to tak prostě, ale mužně, tak bez patosu, ale poctivě. Probudí některá svědomí? Neboť jen o to se jedná. Že „hlídací pes kapitálu“ se brání, je přirozeno; ale žalář nic nezmění. A my potřebujeme jen jednoho Šrámka — jako člověka především — v každém městě a v každé dědině, a pes zakousne sama sebe.

Pokrytecká úsilí „pokrokových“ mastičkářů nic nám nepomohou, ale také nic nezastaví. Nesmírná kolesa vývoje se valí a za nimi skutečná, obrozující revoluce našeho lidu. Co den, to nový příklad, a každým dnem dýcháme volněji.

Nakonec zbudou lidu v cestě jako poslední překážka bezhlavé trupy všelijakých spisovatelů a jejich povýšenec-kých protektorů, a lid půjde loužemi jejich bledé, obojživelnické krve. Pak vezme poslední pometla a nečistné zbytky smete na jedinou hromadu — pomník měšťanské špíny.

Propaganda francouzských novomalthusistů, vedená s příkladnou houževnatostí, našla ozvěnu především v tisku anarchistickém. Z tisku francouzského přešla do časopisů celého anarchistického světa a vyvolala živou diskusi. Vždyť anarchisté nemajíce doktrinářských předsudků mohou se každé otázky chopiti s celou vehemencí a beze všech obav osvětliti si její dobré i špatné stránky.

Nelze totéž říci o sociální demokracii. Většina sociálních demokratů nemá pro politické pletichy času zabývati se otázkami, které pro socialistickou praxi mají největší důležitost. A přece právě v poslední době stále a stále vidíme, že vlivem anarchistů proti své vůli jsou znova stavěni před otázky, jimž by se tak rádi vyhnuli. Sociální demokrat dr. Friedberg v Německu přinutil je opět se zabývati protiparlamentarismem, a jejich odpověď dopadla uboze, neboť vědomosti a charakter dr. Friedberga stojí nad veškerou pochybnost. Dále jasněji myslící přívrženci sociální demokracie činí jim starosti myšlenkou všeobecné stávky, posílenou právě pokusem Itálie. Ovšem v rukou sociální demokracie bude tato myšlenka zkomolena, ale konečně nezáleží v tomto případě tak na tom, co „vůdcové“ budou chtít, nýbrž na tom, jak lid bude jednati. A v tom ohledu my anarchisté jsme klidni. Konečně také otázka hromadného vystupování z církve naléhá na stranu „jedině organizovaného dělnictva“. Ve Vídni nedávno jeden soudruh s velikou rozhodností vyslovil se pro tuto akci.

Tedy, jak vidno, budou asi sociální demokraté nuceni mnohému se učiti od anarchistů, a doufejme, že ti, kteří nejsou ochotni dříve nebo později odhoditi svůj revoluční kabát, mnohému se také naučí.

Otázka prozřetelného plození dětí jest právě také jednou z těch otázek, jimž ani sociální demokracie nebude se moci vyhnouti.

Ladislav Gumplowicz, bývalý anarchist a nyní sociálně demokratický kolektivist, vyslovil se ve své brožuře *Ehe und freie Liebe*¹ pro prozřetelné plození velmi přesně, ano můžeme říci, že se mu podařilo celý problém shrnouti v několik slov.

Líčí v třetí kapitole kolektivistickou společnost. Nemusíme podotýkati, že se mu nepodařilo a podařiti nemohlo učiniti nám toto nové projektované otroctví sympatickým, třebaže tváří se tak — a v tom je viděti poturčence —, jako by kolektivisticko-autoritářský pořádek byl již jen pouhou otázkou času. Pro tenhle omyl můžeme míti jen úsměv. Je nás již příliš mnoho, máme příliš vůle, síly a vlivu, abychom

¹ Česky: Manželství a volná láska. Přeložil J. Pícek. Nákladem Studentského sborníku. Cena 30 hal. Odporúčujeme.

zabránili takovému vývoji věcí, i kdyby společnost opravdu jednou v jeho směr zabočovala.

O to však se nám dnes nejedná. Gumplowicz ve svém líčení kolektivistické společnosti líčí také ohledy, které bude mít nová společnost pro matky. A končí takto (dle českého správného překladu):

„Ale nebude při takovém zařízení příliš mnoho dětí na světě? Ne. Jenom nesamostatné, nemyslící a vůle vlastní nemající otrokyně manželství přivádí na svět rok co rok s fatální pravidelností dítě, až jich je tucet; nikdy však ne samostatné ženy. Stoupání všeobecného blahobytu, zvýšení školského vzdělání žen, především však rozšíření znalosti racionálních prostředků k zamezení nevíтанého počtu jsou další činitelé, jimiž možno docílití snížení počtu porodů na žádanou míru při současném zlepšení se kvality dětí narozených. Bez částečného užití preventivních opatření nedala by se socialistická společnost ani vůbec trvale udržeti; také propagování těchto metod nestojí nic vážnějšího v cestě nežli trochu hloupých předsudků a přetvářky.“

V těch slovech Gumplowiczových shrnuto je opravdu celé teoretické i praktické učení novomalthusismu. Gumplowicz, jak vidno, ví, že „lidnatost má stálou *snahu* vzrůstatí nad výživné prostředky“, ví, že když lepší společnost odstraní zla a násilí, jež dnes vzrůstu lidnatosti brání, bude ve svém blahobytu ohrožena přelidněním, nezabrání-li tomu bezbolestnou a snadnou cestou preventivních opatření. Ale Gumplowicz je i dobrým svědkem pro to, že jen nevědomost, otroctví, nedostatek uvážení a nedostatek vůle plodí děti na tucty, což my nepřestaneme tvrditi.

Kéž by tedy sociální demokracie chtěla pojmáti ve svůj program zásady novomalthusismu, neboť napravila by tím aspoň část chyb, jež jinými programovými zásadami svými nepřímou páše. Dobro a zájem lidu, za jehož protektora se vydává, jí to přímo velí; bylo by to však také v nejvlastnějším zájmu i strany, neboť neprozřetelné plození dětí je úhlavním nepřitelem každého emancipačního hnutí.

Ale — — — Když svého času zemřelý redaktor Záře A. P. Veselý počal uveřejňovati malé epištolky jednoho lékaře, psané v duchu novomalthusismu, byl zakřiknut: aby prý neznemravňoval lid!

Gumplowicz ovšem praví, že propagandě prozřetelného plození stojí v cestě jen — trochu hloupých předsudků a přetvářky!

ČESKÁ KOLONIE ANARCHISTICKÁ?

Předem toto upozornění: Chceme těmito řádky nejprve jen pobídnouti své čtenáře k tomu, aby vyjádřili svůj názor na náš projekt. Ujišťujeme je hlavně, že se nejedná a jednati nebude o pražádný útok na jejich kapsy. Peněz pro tuto věc nechceme, nepotřebujeme jich; jen úsudek chceme těch, kdož se o věc budou zajímáti.

Jak známo, není myšlenka anarchistické kolonie ničím novým.

Existovaly a existují mnohé, na nejrozličnějším teoretickém základě spočívající. Můžeme dokonce přisvědčiti tomu, že myšlenka anarchistické kolonie jest *do jisté míry* překonána a odstavena. Všechny ty zaniklé i dosud existující experimenty, zdařené i nezdařené, přinesly ovšem anarchistickému hnutí mnohá poučení, ale řada těchto poučení je vyčerpána. Nového nepřinesou nám již nic ani ty dosud existující, jichž je mnoho a dokonce několik zdravých a prosperujících, ani ty, jež teprve vzniknou.

To vše neznamená však, že bychom se anarchistických kolonií vůbec měli vzdáti. Není možno, aby taková kolonie změnila pomalu tvářnost světa, není možno, aby poučila veřejnost o tom, že anarchistická společnost je uskutečnitelná, není také možno, aby její výsledky opravily v něčem naše názory, — *ale jest možno*, aby anarchistická kolonie stala se snesitelným prostředím, snesitelnou půdou pro ty, jimž jiné prostředí je méně snesitelné, a zároveň jim poskytla příležitost k vzácným zkušenostem osobním. To však stačí, abychom podobného pokusu nemusili předem zavrhovati.

Moderní anarchistická kolonie nebuduje se v málo pohostinných krajích zaoceánských, nevzdává se vymožeností kultury. Stojí takřka na rodné půdě kolonistů a není odříznuta od života. A tak, místo aby jako dříve ubírala anarchistickému hnutí dobré síly, dobré pracovníky, napomáhá volnějším svým prostředím k rozvoji energie, utváří lepší podmínky pro práci ve prospěch tohoto hnutí. Dobří lidé, kteří nemají co ztratit, spojují se, aby unikli hnusnému životu námezdných otroků a mohli na volnější půdě pracovati radostně pro sebe i pro hnutí.

Nuže, dejme tomu, že máme k dispozici vhodný a zavedený statek. Tato možnost není totiž vyloučena a na ní právě budujeme svůj projekt.

Takový jest tento náš projekt, náš prozatím sen:

I. Naše česká anarchistická kolonie jmenuje se Solidarita. Leží na samotě, čtvrt hodiny od vesnice, dvě hodiny od okresního města.

II. Čítá asi sto padesát měr polí, luk a zahrad; stavení obytná a hospodářská. Plodin na polích a v zahradě zelinářské pěstuje se přibližně tolik, kolik stačí pro normální spotřebu kolonistů; podobně i vzhledem k spotřebě a velikosti kolonie pěstuje se dobytek hovězí a vepřový, kozy, králíci a drůbež. Mimoto pěstuje se přiměřená část polí za tím účelem, aby z výnosu mohlo býti zakoupeno k mírnému požívání pivo, víno a tabák. Kolonie má také jednoho koně; pronajala si honitbu a rybolov dobrého potoka.

III. Dospělých kolonistů je průměrně dvanáct až patnáct; děti průměrně šest.

IV. Hospodářskou zásadou je *volný komunismus*. Nemovitosti kolonie nejsou vlastnictvím žádného z kolonistů; jsou jen kolonistům k užívání propůjčeny. Movité jmění kolonie je vlastnictvím společným, na něž však kolonista dobrovolně nebo nedobrovolně odcházející ztrácí veškeré

právo. Žádný kolonista nemá v kolonii soukromého vlastnictví, aniž užívá požitků z něho. Soukromé vlastnictví předmětů intimní potřeby není však vyloučeno. Veškeré úmluvy jsou rázu soukromého.

V. Případný čistý zisk dosažený na konci správního roku připadá fondu kolonie. Dle jeho výše mohou určitá procenta býti rozdělena mezi dospělé členy kolonie a těmto jest volno dle libosti použití jich.

VI. Kolonie vyrábí především pro vlastní spotřebu. Výtěžek z případného přebytku připadá fondu kolonie.

Anarchistický časopis a knihovna v kolonii vycházející mají svůj zvláštní fond. Z čistého jejich zisku připadá jedna polovina tomuto fondu, polovina druhá pak fondu kolonie. Jako příloha k tomuto časopisu vychází věstník Solidarity.

VII. Pro první doby řídí kolonii dva správci: jeden záležitosti finančního a mravního rázu, druhý — zkušený odborník — práci zemědělskou. Ve všech důležitých záležitostech mají všichni členové kolonie, muži i ženy, poradní hlas.

VIII. Veškerí kolonisté i děti jsou *bez konfese*. Děti nenavštěvují školy; jsou vyučovány odbornou silou dle racionální metody v kolonii.

IX. Jelikož hlavní práce je zemědělská, řídí se pracovní doba nutností. Neděle a svátky konfesionálního kalendáře se nesvětlí. Dny prázdné a zábav stanoví se společnou dohodou.

X. Kromě práce zemědělské provozují se v kolonii také řemesla. Hlavně pracují:

- a) jeden obuvník,
- b) jeden krejčí,
- c) jeden truhlář,
- d) dva zedníci.

XI. V kolonii je společná čítárna a knihovna. V této místnosti provozují se hry, hudba, zpěv, společné zábavy. Zde konají se také společné porady.

XII. Pokud možno je individualita každého kolonisty přísně respektována. Dětem věnuje se největší péče. Veškeré vyučování děje se dle možnosti v přírodě a přírodou.

XIII. Stálá pečlivá snaha odstraňuje spory mezi kolonisty ihned v zárodku přímostí, upřímností a rozumným rozkladem. V případě vážných konfliktů nepotlačitelných musí jedna strana dobrovolně opustiti kolonii, jinak zakročí ve sporu nezúčastnění kolonisté a hlasováním rozhodnou, která nebo které ze svářících se osob musí kolonii opustiti.

XIV. Dobrovolně může každý člen kolonie kdykoli ji opustiti. Dle finančního stavu kolonie obdrží přiměřený peníz na cestu a může s sebou vzíti vše, co z předmětů intimní potřeby mu patří. Stejným způsobem opustí kolonii ten, kdo byl z ní vyloučen hlasováním kolonistů jako člověk ohrožující její spokojenou existenci.

XV. Noví členové přijímají se jen v případě potřeby nebo tehdy, když toho stav kolonie dovoluje. Přihlíží se hlavně k těm žadatelům,

kteří jsou přiměřeně tělesně silní a zdraví, nemají vlastností zduřelých kolonie nebezpečných a jsou známi jako vážní a spolehliví pracovníci v anarchistickém hnutí. Ze stejně kvalifikovaných vezme se zřetel k těm, kdož pro své anarchistické přesvědčení octli se v bídě nebo bez zaměstnání. Nebude-li těchto, budou ze stejně kvalifikovaných vítáni zejména ti, kteří přinesou jistou výbavu. Znalost nějakého řemesla kolonii užitečného je důležitá. Taktéž znalosti z oboru práce zemědělské.

XVI. Na delší dobu v létě přijímají se důvěryhodní hosté za mírný denní poplatek, jenž se jim poměrně sníží, zúčastní-li se sklízni nebo jiných prací. Na své útraty hosté kolonie vážné osoby, jež se o její činnost zajímají a déle než týden se nezdrží. V každém případě nutno se předem hlásiti a odpovědi vyčkati. Veškerí hosté musí se podrobiti domácímu řádu, jinak velmi volnému.

*

Toť tedy v hlavních rysech náš projekt, nikoli nezměnitelný v jednotlivostech a sotva naráz dosažitelný. Naši čtenáři mohou se o něm vysloviti. Hlavně chceme od nich zvědět: 1. Co soudí o moderní anarchistické kolonii vůbec? 2. Co soudí o základních zásadách našeho projektu? 3. Kterí z našich přátel byli by ochotni našeho díla se zúčastniti jako kolonisté?

Kroky k získání statku již podnikáme. Ale cesta pro nás jediné možná bude poněkud dlouhá.

Tož máme ještě jednu otázku. *Nemá někdo z přátel této myšlenky pro nás k dispozici přiměřený statek za výhodných podmínek?*

ORGANIZAČNÍ VĚSTNÍK

Článek o české anarchistické kolonii vzbudil v našich kruzích tolik pozornosti, že považují za svou povinnost dáti kamarádům vzhledem k jistým nás došlým dopisům tuto výstrahu.

Varuji kamarády před ukvapenými a nepromyšlenými pokusy co nejrozhodněji, neboť mohlo by to s „koloniemi“ dopadnout nakonec jako s „kooperacemi“.

Projekt Solidarity provedeme tak nebo onak zcela jistě. Tož bylo by snad dobré, kdyby kamarádi sečkali, až jak dopadne pokus náš, a pak čerpali z našich zkušeností.

Přihlášky kamarádů, kteří chtěli by se Solidarity zúčastniti jako kolonisté, přijímáme ovšem dále. Počet přihlášených přesahuje ovšem již počet potřebný, ale čím více bude přihlášených, tím lepší bude moci býti výbor.

Ve Vídni 18. února 1905

- Povstaňte!... Klobouk dolů!
- Klobouk dolů, slyšíte, vy, tam vzadu!
- Že ne?... Strážníku! Odvedte ho!
- Jménem Jeho Veličenstva svornosti...

*

Jménem Jeho Veličenstva svornosti dovolujeme, aby jen ty myšlenky a názory považovány byly za správné, jimž my dáme svou sankci. Neboť pracující pro blaho našeho lidu nemůžeme připustit, aby otráven byl myšlenkami, z jejichž hlediska toto blaho objevovalo by se mu jako zlo.

Jménem Jeho Veličenstva svornosti dovolujeme, aby za prospěšné lidu považovány byly jen skutky těch lidí, kteří mají k tomu od nás licenci. Neboť jen lidé s naší autorizací mohou jednati správně, poctivě a spolehlivě.

Jménem Jeho Veličenstva svornosti dovolujeme, aby jen ta činnost, kterou my konáme, pokládána byla za práci. Ostatní je pohodlnost a sport. Neboť lidé se nerodí k tomu, aby radostně pracovali tam, kde chtějí, a to, co chtějí, nýbrž každý člověk je povinen tancovati, jak my pískáme.

Jménem Jeho Veličenstva svornosti zakazujeme jakoukoli kritiku našich názorů a skutků, kdyžť jen naše práce je správná a poctivá. Kritika znemravňuje náš lid, neboť podřívá autoritu a dovoluje překonati naše názory, které nejenže jsou, nýbrž také vždy budou jediné dobré.

Jménem Jeho Veličenstva svornosti zakazujeme jakoukoli polemiku s našimi projevy, neboť kdyžť celá naše činnost vychází z neomylných hledisek a směřuje k neomylným cílům, jest každá polemika zbytečným mrháním času.

Jménem Jeho Veličenstva svornosti zakazujeme, aby si kdokoli cokoli špatného o nás myslil. Hlavně nesmí si mysliti, že vodíme lid za nos, že mu lichotíme, abychom ho mohli vykořisťovati, a že mluvíme jménem Jeho Veličenstva svornosti tak, jako mluvili odjakživa všichni neschopní a ziskuchtiví.

*

- Klobouk dolů!
- Je to snad nejnovější anarchistický kurs?
- Klobouk dolů!
- Pliju vám, pliju vám na vaši svornost!

zahájila činnost 10. října 1904, kdy se přihlásily 22 skupiny s 248 členy, projevivše souhlas s pracovním programem, jež tuto uvádíme:

I

ČAF jest veřejným a volným sdružením pracovníků v českém anarchistickém hnutí. Chce státi vedle anarchistických sdružení odborových a spojovati ve společné práci myšlence anarchistické přístupné pracovníky všech odborů a všech společenských vrstev. ČAF má položití úplný základ ke zdravému hnutí a pojistiti normálnější vývoj tohoto hnutí tak, aby jeho vliv v českém zejména světě byl rozhodnějším a lépe odpovídajícím počtu jeho příslušníků.

Za své nejpřednější prozatím úkoly považuje:

1. Provésti organizaci volných skupin, umožniti styk a společnou práci skupin i jednotlivců, podporovati volnou iniciativu a propagovati volnou solidaritu, tyto dva nejdůležitější prvky každého zdravého sociálního života;

2. upravití účelně literární práci, zejména časopiseckou, a podepříti české anarchistické hnutí úplnou anarchistickou literaturou vědeckou i agitační;

3. podporovati inteligentní síly agitační a svěsti činnost přednáškovou v účelné koleje;

4. kromě všeobecné propagandy souboru anarchistických myšlének podporovati jednak hnutí protimilitaristické, jednak hnutí protiklerikální a protináboženské;

5. šířiti pochopení pro myšlenku všeobecné stávky;

6. starati se o statistická data hnutí a upravití práci informační;

7. jako větev mezinárodního hnutí udržovati styk s anarchistickou cizinou.

II

Spolupracovníci ČAF pracují jednak sdružení ve volných skupinách, jednak jako jednotlivci na vlastní pěst (hlavně tam, kde volné skupiny není).

Každá volná skupina jest oprávněna nově se hlásící spolupracovníky buď k společným poradám přibrati, nebo je odmítnouti. Skupiny a jednotlivci, kteří k součinnosti se přihlásí po uveřejnění tohoto prohlášení, hlásí se u důvěrníka zakládající volné skupiny pražské. Tato skupina má rovněž právo nepřijati na vědomí některou přihlášku, jest však její povinností podati vysvětlení nejbližšímu sjezdu nebo ihned v anarchistickém tisku, přeje-li si toho některá spolupracující skupina.

Opatření tato jsou jen dočasná a mají za účel chrániti mladé, a tedy ještě slabé naše sdružení před živly, které by buď z nevědomosti, nebo

ze zlomyslnosti je poškozovaly a proti jeho zájmům a jeho duchu pracovaly.

ČAF doporučuje všem volným skupinám, by dbaly inteligence, anarchistického uvědomění a pile svých spolupracovníků více než jejich počtu.

III

Volná skupina jest autonomní. Schází se k poradám dle potřeby, dle dohody a dle potřeby shromažďuje své jmění a neodvisle pracuje na svém okrese. Klade více důrazu na síly pracovní než na síly platební.

K federaci jako celku má tyto povinnosti:

1. míti důvěrníka veřejně oznámeného;
2. odpovídati dle pravdy na federační cirkuláře;
3. podávati občasné zprávy o své činnosti;
4. podporovati libovolným pokud možno měsíčním příspěvkem ze svého jmění agitační fond federace.

IV

Zakládající skupina pražská má tyto hlavní povinnosti:

1. sbíratí statistický materiál, nutný pro správné provádění úkolů ČAF;
2. vydávati dle potřeby Věstník ČAF;
3. spravovati agitační fond ČAF.

V

Z agitačního fondu neodvislého od jmění jednotlivých skupin ČAF hradí se výlohy spojené s administračními pracemi ČAF, s vydáváním Věstníku ČAF a dle potřeby podporují se z něho všechny akce cílům ČAF odpovídající. Jakmile dosáhne agitační fond přiměřené výše, rozdělí se v řadu zvláštních fondů, jako například fond vězeňský, fond pro právní ochranu, fond tiskový, přednáškový atd. Správu takového fondu zvláštního může převzítí pak kterákoli volná skupina.

VI

Věstník ČAF bude uveřejňovati:

1. zprávy o činnosti federace jako celku i o činnosti jednotlivých skupin;
2. návrhy a zaslána skupin i jednotlivců;
3. výsledky statistických šetření;
4. účty.

Pro nedostatek místa přineseme seznam skupin a důvěrníků, jakož

i různé návrhy týkající se ČAF, v čísle příštím. — Veškeré dopisy týkající se ČAF budtež adresovány na Josefa Seidla, Praha II, 1231. — Peněžní příspěvky přijímá Jaroslav Kovář, Žižkov, č. 645.

V OSOBNÍ VĚCI

Žádný z předem nezaujatých čtenářů Nového kultu neupře, že hlediska, jež objasňuji a hájím, neměla nikdy za podklad můj poměr k osobám. Obracel-li jsem se proti myšlenkám a jejich lidem, dělo se to vždy jménem myšlenek a pokud možno také myšlenkami. Tato naprostá poctivost tohoto listu vysvětluje právě vliv, jež, jak dobře vím, má.

Doslova platí to o mém poměru k realismu. Nikdy jsem na tento směr neútočil z osobní nechuti k některým jeho lidem. Tak například s prof. Masarykem neměl jsem nikdy osobních styků, a na své styky s jinými osobami z realistického tábora, dr. Herbena nevyjímaje, mám upomínky docela milé. Když pak, jako v případě dr. Chalupného, bylo mi útočiti přímo na člověka, rozlišoval jsem vždycky činnost celého směru a činnost takových jeho nicotných fanatiků.

Proto působí i trapně, i komicky, když Čas a realistická Česká stráž snaží se marně obviniti Nový kult z nízké mravní úrovně, je-li jim konstatovati, že můj úsudek je citován časopisy klerikálními nebo státoprávními. Čas hodil nás mezi „český brak“, Česká stráž pomohla si z nouze mými rodinnými poměry. Nuže, chování se Času v podobném případě bylo již odsouzeno realistickým Přehledem jako „pohodlné odbývání odchylného nebo nepohodlného mínění upozorňováním: Hle, klerikálové se našeho odpůrce dovolávají...“ Co se týče pak útoku České stráže (jež patrně nechce nás míti důslednými) a útoků podobných, prohlašuji jednou provždy:

Neobjasňuji, nehlásám myšlenek, jež mají zůstatí mrtvou teorií až někdy do roku 3000. Anarchistickými zásadami mohou se řídit i ve všech ostatních. V tom ohledu poskytnu, a my anarchisté vůbec poskytneme, pánům ještě mnohá překvapení.

Až mi pánové vytknou nedůslednost, řeknu: chybil jsem; až mi vytknou pokrytectví, řeknu: hanebně jsem jednal. Ale vrhají-li se na mne z hlediska své měšťanské morálky, směji se jim srdečně. Nejsem z jejich kruhů, abych jinak mluvil a jinak jednal, abych se styděl za to, co upřímně dělám. Tomu musí se již zvyknouti.

Ve Vídni v únoru 1905

OBĚ FEDERACE

Názor několikrát již pronesený, že obě federace, ČFVO i ČAF,

mohou dobře vedle sebe existovati, jest dle mého úsudku naprosto správný. Řekl bych dnes dokonce, že existence obou federací jest pro zdárný vývoj našeho hnutí nutná! Jedná se jen o to, aby obě dobrovolně pochopily, která jest sféra jich působnosti.

Pokusím se přehledně a v hlavních rysech naznačiti, co která federace dle mého názoru má a nemá, může a nemůže. — Jednotlivé body mohou se postupně státi předmětem diskuse jistě vděčné a prospěšné, by se tímto způsobem dalo velice mnoho jasné osvětliti.

I. ČFVO má býti pevným odborovým sdružením dělnickým.

ČAF má býti volným sdružením anarchistických pracovníků ze všech vrstev bez rozdílu a může zaměstnati i ty pracovníky, kteří se k nám nemohou veřejně hlásiti.

II. ČFVO může dokázati, že není to jen sociální demokracie, která reprezentuje dělnictvo uvědomělé a organizované.

ČAF může dokázati, že anarchism nemá však třídních před-
sudků.

III. ČFVO má vésti a reprezentovati především boj a snahy hospo-
dářské.

ČAF má hlavně udržovati zájem pro mravní a kulturní snahy anarchismu.

IV. ČFVO nemůže formálně vyvíjeti činnost politickou.

ČAF může případné akce politické vésti.

V. ČFVO může býti přímo ohrožena perzekucí nebo dá se mysliti případ, že dostane se do rukou neanarchistických.

ČAF je perzekucí ohrožena jen nepřímou, nejsouc ani tajným spol-
kem, ani nepodléhajíc spolkovému zákonu. V případě krize v ČFVO
může tuto částečně nahraditi. Bude stále sdružovati jen anar-
chisty.

VI. ČFVO může dříve nebo později dosíci toho, že bude operovati
s davy.

ČAF má býti výborem inteligentních pracovníků.

VII. ČFVO má více agitovati. Má býti pěstí českého anar-
chismu.

ČAF má více vzdělávati a prohlubovati.

Může se státi jeho mozkem.

Tolik prozatím. Obě federace mohou navzájem se korigovati a po-
vzbuzovati. A dělba práce je přece také důležitá. To ovšem jen,
bude-li správně pochopena.

PARLAMENTÁRNÍ POLITIKA

Parlamentární politika jest překonanou metodou veřejné činnosti.
Její zevní úpadek jest pozvolný, ale definitivní; její pravá hodnota jest

pro soudného člověka dávno jasná: teoreticky znamená vyložený podvod, prakticky nejspínavější čachr.

Soudných lidí jest ovšem málo; zato hodně jest těch, kteří z politických obchůdků tyjí, a pak hodně naivních a dobrodušných, kteří je chtějí zreformovati a umravniti.

Z tohoto dvojího jen jedno jest možné: zreformovati parlamentární politiku čili dáti staré věci kabát modernějšího střihu, dáti příliš zřejmě soustavě podvodů zdání počestnosti. Ale umravniti parlamentární politiku? Lež není nikdy pravdou, podvod nikdy poctivostí, a na tom nezmění nic ani jejich nejvyšší sankce a marka oficielnosti, ani lidé, kteří buď považují politiku nešikovnou za poctivou, nebo se domnívají, tvoříce dobré věci v některém odvětví vědeckém nebo uměleckém, že musí míti i v politických věcech správné představy.

Pro tato všeobecná fakta najdeme hojně skvělých dokladů i v českém vydání parlamentární politiky, jichž bychom my anarchisté neměli zanedbávati. Upravíme nezbytné silnice pro svůj postup, podaří-li se nám vstřípiti poctivým a inteligentním lidem refrén všech dnešních politických písniček: Parlamentární politika jest podvod.

*

Oblíbeným zaměstnáním politických časopisů všech barev bývá teď štvánice na hraběte Šternberka. Je totiž tato figurka příliš neodvislou uprostřed marionet, jest příliš bezohlednou mezi svými solidními a zesolidněnými kolegy a hraje příliš upřímně a temperamentně parlamentární frašku. Proto musí býti trestána.

Hrabě Šternberk jest komediant, volají jedni a tváří se hrozně opovržlivě. Uvažujme tedy. Jsou dva druhy moderních aristokratů. Jedni vzdávají se svých privilegií a jdou na stranu utlačených zúčastnit se velikého sociálního zápasu. Druzí kořistí ze svého sociálního postavení a vyhledávají zábavy: ženy, karty, dostihy, hony, alkohol, politiku. K těm patří hrabě Šternberk. Prohrával v kartách, prohrával bezpochyby na jihoafrickém bojišti, tož vrhl se na politiku a — vyhrál. Jeho voličové projevíli vzácný v Čechách bystrozrak a zvolili nejschopnějšího z nabízejících se. Hrabě Šternberk jich asi nezklame. Pověděl jim, co si myslí, a dle toho jedná. Je dovedným hercem v úloze, která mu byla svěřena. Proč však právě on má býti komediantem? Což nesedí v témž parlamentě například dr. Kramář? Ten je prý vynikající politický duch a jest jistě vůdčím českým politikem. Jeho projevy vzbuzují pozornost, jsou citovány za hranicemi. Nuže, ví se všeobecně, že je také kandidátem ministerstva. Ví se všeobecně, že chce býti ministrem, že jest to houževnatým snem ruské aristokratky, která jest jeho manželkou. Ví se dokonce i, že všemi silami vede zápas s jinými chtivými kandidáty, že jeho politické projevy diktovány jsou tímto cílem a že zájmy českého národa jsou právě na opácném konci. Proč tedy právě hrabě Šternberk má býti komediantem? Proč ta křičící pokroková žurnalistika, která tak ráda v nepravý čas moralizuje, ne-

ukazuje se *stejným* aspoň rozhořčením na takové Kramáře, Pacáky, Fořty? Proč nepřijímá aspoň *stejně* opovržlivě i projevy těchto poslanců? Vždyť přece hrabě Šternberk nemá ani stého dílu toho vlivu, jež mají tito pánové, kteří vedou národ. To jest zdánlivá záhada. Ale vysvětlíme si ji lehce, jakmile připustíme, že celé to spiknutí buržoazie, od liberálních nestoudníků až po pokrokové umravněnce, ví velmi dobře, jakým podvodem v podstatě jest parlamentární politika, jak lid jest nevyhnutelně na této půdě klamán. To se jedná tady prostě o politické mravy a zvyky, přijaté a schválené. Takt velí mlčeti, solidarita měšťáků velí přimhouřiti oko. A kdo se nepodrobuje mravům této společnosti, kdo nemá úcty před její vůdčími hlavami, s tím se jedná jako s nezvedeným chlapcem nebo komediantem.

Pochopujeme tedy odpor vedoucích stran proti takovému vetřelci, jenž nechce ještě s vlky výti, chápeme konečně i odpor žurnalistiky pokrokové, neboť hraběcí politika v parlamentech nebude nikdy pokroková, a nadto hrabě Šternberk spadl náhle z nebe a stal se vítězným konkurentem pokrokáře, jenž čeká na mandát již několik let. Ale ty škopky špinavého žurnalistického rozhořčení vylévané na hlavu Šternberkovu nejsou ani ušlechtilé, ani poctivé, ani logické. Nejsou ani obratné. Proto žurnalistika prohrává svůj zápas s hrabětem Šternberkem. Žurnalistika oficielní prohrála ho, když poslanci použili návrhu Šternberkova, aby provedli dětinský kousek předsedovi sněmovny, prohrála ho i mravně, když se pokoušela o bojkot. A mravně prohrála ho i žurnalistika pokroková. Ona, jakžtakž protimilitaristická, neštítala se dovolávati se výroků vojenského soudu a umlčela skoro Šternberkův projev proti úplatné žurnalistice.

*

Pokrokovému světu zdála se důležitější facka, kterou dostal císařský rada Penížek, veliký politický machr. Čtenáře naše, idealisty málo seznámené s personálem politických velkozávodů, zajímalo by snad curriculum vitae bývalého p. Münzelesa. Ale budiž mi dovoleno zůstatí jen u té facky. Mám arijský odpor proti lidem z tandlmarku a mohl bych se nevědomky dopustit urážky na cti.

Facka jest středověk, volalo se tedy. Vynálezce této moudrosti měl se jíti poučit k venkovské muzice nebo do některé putyky v Praze. Byl by seznal, že facka jest věčně mladý, zcela moderní projev citů. Uvažoval zatím ovšem asi takto: „Hrabě Šternberk jest šlechtic, to upomíná na středověk; ergo, jeho skutky budou také na středověk upomínati. Vždyť hrabě Šternberk zahoruje si někdy i pro trůn a oltář. A to jest přece vyložený středověk.“ Chyba lávky však! Šternberk jest šlechtic 20. věku, fackuje jako moderní virtuos nebo dramaturg a horuje pro trůn i oltář jako mladočeši nebo státoprávní pokrokáři. Bylo by bývalo kratší prostě konstatovati, že facka není žádný argument a že všechno ostatní jest otázkou temperamentu. Neboť nevím opravdu, proč každý moderní člověk měl by se vždycky zabráti v realistické úvahy, když ho svědí dlaň před nějakým lotrasem, na kterého

ještě nikdy žádný důvod neplatil, pokud buď jeho tobolka, nebo jeho kůže neuznala, že je pádný. Ovšem, ani facka nesmí zevšedněti, a já se přiznávám, že jsem se dosud obešel v životě zcela dobře bez ní i jako aktivní, i jako pasivní účastník...

*

- Co říkáte té kapitolce o úplatnosti české žurnalistiky?
- Jakže? I vy? Myslíte, že to něco nového a důležitého?
- Myslím, že je to něco hanebného.
- Ach, toť viděti, že nejste politik. Ale vám, jako anarchistovi, se nedivím. Ale hrabě Šternberk dokázal, že nemá nejmenší schopnosti k tomu, aby byl slušným poslancem.
- Nu, ovšem, je poslancem neslušným. Ukazuje svou zadnici ihned na voličských schůzích, místo aby jako ostatní poslanci vystrčil ji na své voliče až po schůzi a za jejich zády...
- Vtipkujte si, máte snad pravdu.
- To není vtip...
- Nu, buďsi, ale s tou úplatnou žurnalistikou má se to jako s těmi obchody dr. Körbra. To jsou věci, o nichž se doví každý poslanec, sotva překročí práh sněmovny. To jest rub veřejné politiky, všeobecně známý a připuštěný, jen když nepřekročí jisté meze.
- Tedy vláda smí uplácet a přijímat úplatky?
- Ale ovšem, parlamentární politika není nic jiného než vzájemné brání úplatků.
- A také vlastenecká žurnalistika smí bráti úplatky?
- Ano, pokud se to děje v předepsané formě. Úplatky mají svou úlohu i v mezinárodní politice. Sympatie a antipatie národů řídí se často dle nich. Což myslíte, vy naivní človče, že by byly například za hranicemi Ruska rusofilské časopisy podporující samoděržaví, kdyby ruská vláda neplatila bernými dolary?
- Teda, jak říkáme: všechno je to podvod a svinstvo.
- Anebo, vy anarchisté jste naivní lidé.

*

Pro země svatováclavské koruny byla založena nová politická strana: *Česká strana pokroková*. Karakterizuje ji trojice: profesor Masaryk, redaktor Alois Hajn a expáter Svozil. Její psaný program, opatrný a široký, je vcelku snůškou známých přístipkových hesel pokrokové buržoazie. Nejopatrněji staví se k otázkám národně politickým, nejradikálněji k církevním, nejhanebněji k otázce dělnické. Myslím, že nikdy žádná strana nebyla násilněji vydupána a že nikdy žádná strana v Čechách nebyla přijata tak lhostejně. Původně pomýšlelo se na jakousi organizaci pokrokových kroužků pro drobnou práci: z toho podařilo se několika lidem stlouci stranu. Prof. Masaryk nedošel stále ještě sebepoznání a přesvědčení, že je příliš poctivým nepolitikem čili příliš nešikovným politikem, Alois Hajn chce býti státníkem aspoň en miniature a Svozil k politizování se narodil; k tomu najde se při

takové příležitosti vždycky několik mandátuchtivých a — strana je zde! Mnoho se nezmění. Prof. Masaryk bude dál otupovati svou inteligenci o církevní a náboženské traktáty a dál volky nevolky kompromitovati své politické druhy a činiti jim těžkou hlavu. Redaktor Osvěty lidu bude dál dělati šedivou politiku a pomalu zanedbávati slušnější práci. Expáter Svozil poroste dál na velikého politického dobrodruha. Strana poskytne nám vcelku tragikomické divadlo, jehož neopomeneme sledovati, nerozpadne-li se tento politický slepenec dříve, než vyjde druhé číslo této revue. Dokáže především, že zakládají-li inteligentní lidé, kteří dovedou jindy vážně zabývati se vážnými otázkami, politickou stranu, dopouštějí se hanebného anachronismu. Také můžeme býti jisti, že tato dnešní česká strana pokroková nepřevezme politickou vládu po mladočeších, že tedy mine se s hlavním svým praktickým cílem. A pokrokovou práci poškodí: oklestí individuality, znemravní pracovníky, zneužije sil, času i peněz. Pokroková práce byla by nejlépe zajištěna ve volných pokrokových skupinách, které nová strana vyhladí.

Z HNUTÍ PROTINÁBOŽENSKÉHO

Radostně a s uspokojením můžeme dnes konstatovati, že prof. Masaryk prohrál svůj boj o náboženství. Příhodilo se mu to, co se mu obvykle přihází: docílil právě opak toho, co chtěl. Chtěl vyvolati v Čechách hnutí pro náboženské „obrození“, a zatím vyvolal značnou posilu hnutí protináboženskému. Jsme mu za to opravdu vděční.

Před třemi lety asi, kdy jsme v Novém kultu poctivě varovali před „hýbáním otázkou náboženskou“ v duchu Masarykově, kdy jsme měli upřímný strach z důsledků nové náboženské propagandy, mýlili jsme se jen v jednom: v české inteligenci. Báli jsme se, že se dá zlákat kompromisním půvabem tékavých Masarykových frází a že tím ublíženo bude organizaci bezkonfesijních a jejímu vzrůstu.

Nestalo se. Kosové nedali se vybrati. Několik přežvýkavců měšťanské moudrosti, jejíž nedostižnými vrcholky jsou Masaryks Jozífkem a pak snad ještě—pardubický dr. Vohryzek, jenž měl radost, že nemusí se vzdáti víry svých otců a zůstane přece pokrokovým člověkem, to bylo vše.

A literárně zmohl se prof. Masaryk na nepatrnou brožuru, tak nicotnou, že lépe o ní pomlčeti.

Tato brožura vyvolala dvojí odpověď: spisek redaktora F. V. Krejčího Náboženství a moderní ideál člověka a studii prof. Frant. Krejčího Augustin Smetana v boji o náboženství.

Oba spisky, byť neznamenaly dokonalost ve svém oboru, byť ani jeden, ani druhý nebyl chef d'oeuvre světla a logiky, vynikají přece ve všech směrech nad brožuru Masarykovu: jasností, logikou, myšlenkovou hloubkou i stylem. Oba také jsou vydatnou posilou protináboženského hnutí: první jasně a rozhodně ukazuje, že člověk náboženský neodpovídá modernímu ideálu člověka, druhý určitě a logicky odpo-

vídá na otázku, je-li možno žítí řádným životem bez náboženství, kladně. Tato otázka byla ovšem dávno kladně zodpověděna všemi čileji myslícími lidmi, zejména námi anarchisty, kteří máme mezi sebou ve světě tolik příkladných životů nejen bez náboženství, ale vysloveně proti náboženství žitých. Ale v Čechách mohl lehce prof. Masaryk svými zdánlivými hlubokomyslnostmi a falšováním pojmů pomásti mozky, dosti slabé, aby zapomínaly denní zkušenosti životní. Dnes je tedy šťastně odbyt, a to ze dvou stran svou váhu majících.

Neméně potěšitelné jest, že zájem o náboženskou otázku pomohl propagandě bezkonfesijnosti. I tu zůstal prof. Masaryk se svým povrchním názorem, že bezkonfesijnost je negace, osamocen. A počet bezkonfesijních vzrůstá, máme jejich čilý spolek, máme jejich časopis. Můžeme býti spokojeni.

Opakuji: jsme prof. Masarykovi opravdu vděční.

*

V druhém čísle Volné myšlenky stojí za přečtení článek F. V. Krejčího Volná myšlenka a Čechy.

Ukazuje, že Volná myšlenka znamená protináboženskou propagandu a úsilí „hledati nové ideje a city, budovati nový ideál z podmínek dnešního života“. Pěkně charakterizuje Čechy jako zemi, „kde duchové, slibující pokrok a obrodu, neosvěcují hlav, nýbrž zanášejí do nich jen zmatek, kde není téměř filosofů, poněvadž ti, kteří se tak zovou, mluví mytickou řečí proroků, a kde nejen oni, ale i exaktní fyziologové a biologové považují za přední svůj úkol obstarávati ne zájmy vědy, — nýbrž zájmy náboženství, v zemi literatury bezpáteřné, o žádnou filosofii neopřené, jejíž nejsvobodnější a nejmodernější duchové raději vždycky ještě pokloní se katolicismu a středověku, než aby uvalili na sebe stín podezření, že mají něco společného se smýšlením mas a tendencemi jejich politických a sociálních hnutí“.

V témž čísle počíná pěkná studie J. Skaláka Náboženství z hlediska sociologického.

*

V čísle 3 téhož časopisu napsal F. V. Krejčí ve článku K šestému červenci tato definitivní slova o Husovi a jeho oslavách:

„Kolik je neujasněnosti a nelogičnosti v názoru na Husa i u lidí, kteří se pokládají za velice pokrokové! Kolik z nich, ačkoliv vírou ani životem dávno nejsou skutečnými křesťany, horuje pro ‚pravdu Kristovu‘, za niž Hus zemřel!? Kolik z nich cituje slova Husova ne snad jen v úmyslu charakterizovati jeho povahu a smýšlení, ale tak, jako by je pojímali doslovně a věřili, že každé z těchto slov platí dodnes! Kolik z nich rozhořčuje se nad tím, že Hus byl považován za kacíře, jako by to byla pro něho skutečná úhona a jako by právě v jeho statečném kacířství nespočíval jeho význam pro osvobození lidského ducha? Lidé, vychovaní liberalismem a moderními směry myšlení, k náboženství jinak neteční, mají, jakmile přijde 6. červenec, plná ústa ‚čistého

křesťanství' a ,pravého náboženství', takže vedle všeho toho dobrého, co oslavami Husovými proti klerikalismu bylo vykonáno, bude možno brzy mluvití bezmála už i o škodlivých účincích těchto oslav, o zma-tení, jež způsobují v mnoha hlavách, o bacilu náboženského blouznění, jehož šíření v Čechách podporují.

To všechno pochází z nedostatku historického smyslu a vývojového nazírání. Jsou lidé, kteří, oslavují-li velikého člověka, nevycitují časovou distanci mezi ním a sebou a domnívají se, že by dali snad najevo málo nadšení, kdyby konstatovali, co je od něho dělí. Nevědí, že blíží-me-li se s úctou a nadšením k veliké, historické postavě, vyžaduje to jistého taktu a že jsou jisté hranice, za nimiž oprávněný obdiv zvrhá se v nekritičnost, nemyslivost a nevкус. Na to musím vždy mysliti, čtu-li bombastická provolání, jimiž se za povinnost všeho lidu českého pro-hlašuje kupovati a čísti spisy Husovy. Dnešní náš průměrný inteligent nebo prostý muž z lidu, od něhož jindy se žádá, aby stopoval rozvoj své doby a smýšlel co nejpokrokověji, má najednou zasednouti nad traktáty starého, středověkého bohoslovce, psanými rozvláchnou, pro nás nestravitelnou dikcí, mučiti se spekulacemi o hříších a operovati pojmy, které sice člověku 15. století, vyškolenému teologickou scholas-tikou, byly běžné, ale s nimiž pracovati modernímu mozku je trýzní. A tím domnívají se dokonce někteří lidé pracovati proti klerikalismu!

Již tato propaganda spisů Husových ukazuje zjevně, jak falešně je význam Husův pojímán. Lidé jinak zcela nenáboženští tváří se, jako by chtěli přísahat na každé jeho slovo a jako by při všem a přede vším jiným záleželo na tom, jak Hus soudil a co kdy psal nebo řekl. Nechá-pou, že i veliký člověk může mít o sobě a svém poslání úsudky nesprávné a že jsou mezi nimi takoví, u nichž nezáleží na tom, co říkali nebo psali, nýbrž co vykonali — a čím *byli*. A nechápou zejména, že Hus byl géniem rodu mravního, nikoli ideového, a že čím historií světové je, jest jen svým mučednickým činem, čistotou svého srdce, heroismem své vůle, nikoli však tvůrčím duchem, neboť nenáležel mezi myslitele prvního řádu a nevytvořil žádné nauky nějak zvlášť pozoruhodné.“

*

A nyní: Kolik z těchto citovaných fakt a slov je pro nás anarchisty zadostučiněním? Všechna!

My první v Čechách postavili jsme se na půdu protináboženskou, my obnovili propagandu bezkonfesijnosti slovem i skutkem, my první vy-stoupili jsme proti nesmyslnému kultu Husovu, naši kamarádi houfně se přihlásili za první členy spolku Augustin Smetana. Bez další poznámky.

PAN LEDA,

pseudonym advokáta, napsal do Osvěty lidu trojdílný fejeton s názvem Pražské polemiky. Na první pohled zdá se to býti neškodný projev hodného a slušného pána proti takzvané jednostrannosti: člověk

se může usmáti a jíti dále. Ale doopravdy jedná se tu o zjev symptomatický, významný a výstražný.

Pan Leda v prvních dvou číslech horlí především proti polemikám literárním, je nespokojen s polemickou činností Šaldovou, byl pobouřen také Masarykovou popravou Dykova Hackenschmida, vzpomíná si ještě útoků na Vrchlického, nechápe, že literární individualita může se postavit s celou vehemencí proti jiné individualitě, že mohou se najít lidé, kteří se nekloní před Zeyerem, atd.

Pan Leda kdyby měl potřebnou kvalifikaci, byl by psal o těch a podobných případech zcela jinak, tak, aby bylo zřejmo, že jeho nestrannost je nestranností myslícího člověka. Pan Leda byl by třeba v případě p. Šaldově apostrofoval tohoto kritika asi takto:

Pane F. X. Šaldo, máte krásný vražedný talent, a u nás, jak známo, jest třeba půl miliónu... ach, víc, mnohem víc než půl miliónu šibeniček a pořádných šibenic. Pane Šaldo, vy jste z toho mála statečných, které smutek doby a naše literární mizérie nepřinutily zahodit flintu do žita. Pane Šaldo, vy jste ještě nedávno smělým gestem obnažil vlastenecké ledví Mrštíkovo, a dnes bohudíky leží u našich nohou jako mrtvola. Pane Šaldo, proč dnes jsou vaše polemiky tak nekonečné, nestravitelné a malých lidí se držíci? Pane Šaldo, vy víte, jakým nebezpečím pro umění je dogmatický realism, vy jste se netajil soukromě tím, jakou zatraceností jsou například studie Masarykovy o titanismu a Zolovi, vy jste jistě zalomil rukama nad Masarykovou polemikou proti Hackenschmidovi. Tož, proč se držíte malých vši a neubíjíte morových principů?

A p. Leda, kdyby měl potřebnou kvalifikaci, byl by prohlásil útoky pravověrných realistů na Dyka za znamenité dokumenty, za harakiri realismu v literatuře, byl by vystoupil a provedl důkaz.

Kdo je však p. Leda? Literát z nejprostřednějších. Co hledá p. Leda v literatuře: prostřednost. Co charakterizuje všechny jeho projevy: prostřednost. Pan Leda nemá kvalifikace k tomu, aby mohl posuzovat projevy individualit, jako jest Šalda nebo Masaryk. Pan Leda dokázal svou nekvalifikovanost již názvem: Pražské polemiky. V tom názvu balická prostřednost, provinciální nedouctví třese se zlostně před individualitami v literatuře.

A také v politice. V třetí části své vlašné invektivy horlí p. Leda proti Času za to, že užil několikrát výrazů advokátské knify, advokátská politika, že napsal: „Spisovatelé jsou vůdci norského národa, ne dobrodruzi a advokáti, kteří jsou při každé zásadě schopni ihned mluvit pro i kontra.“ Pan Leda, příslušník advokátského stavu, vyjel ho bránit, p. Leda — pokrokový člověk.

Čas odbyl tohoto rytíře příliš opatrně. Ale jeho věc je v tomto případě věcí všech pokrokových lidí, nás revolucionářů zejména. A tu nezabrání limonádové rozhořčení všech českých Ledů dohromady, abychom jim nesvalili na cestu tuto skálopevnou pravdu:

Každý stav má svou duševní povahu. Advokátský stav jest jedním

z těch, kteří mají tu nejhorší. Advokáti v politice, advokáti v socialismu, advokáti ve veřejném životě, všude znamenají zpátečnictví a faleš, šarlatánství, násilí, korupci. Výjimky jsou, relativně však vzácné. A to protože moralitu kazí umění „mluvit ihned pro a kontra“, protože moralitu kazí privilegovanost, protože právo a právní věda spočívají na špinavém základě, protože studium práva otupuje ušlechtilé a podporuje mizerné vlastnosti lidské povahy. Je nejhorším vysvědčením a nejhroznější nehodou pro naši společnost, že se nemůže obejít bez advokátského stavu.

To nediktuje nám nevraživost, nechť k advokátskému stavu, nýbrž to je náš pevný názor, opřený o každodenní zkušenost z veřejného života. Takový názor měl jistě i ten, kdo v Čase vyjadřoval se způsobem p. Ledou odsuzovaným, nicméně přilehavým a věčným. Pan Leda musí si již zvyknouti, že na světě nedovedou se všichni lidé vyjadřovat tak, aby blahoslavená prostřednost nebyla pohoršena.

Řekl jsem, že případ p. Ledův je symptomatický, významný a výstražný. Jedná se o toto:

Jako v literatuře houfec pisálků a talentíčků zmocnil se nejběžnějších moderních myšlenček, vyjadřovacích prostředků a hesel a okupoval všechny tribuny jen trochu polovičatosti přístupné, tak počíná se dít i v politice takzvaně pokrokové. Program české strany pokrokové dal k tomu nepřímo sankci. Takové snůšce běžných pokrokových hesel lze se naučiti tak lehce nazpaměť, a přistoupí-li k tomu žurnalistická psavost, jest pokroková veličina mit Sack und Pack vypravena, hotova pro kariéru v provinciální žurnalistice. Vzniká tak armáda lidí pro všechno, ale pro všechno bez krve, tepla i intelektu, lidí, kteří se bouří proti každé nové nebo výbojné myšlence, jež se nepodřizuje programové prostřednosti, lidí štítících se každé samostatné individuality — a z těchto lidí stává se směrodatný živel, rozhodující stádo, prostřednost vládnoucí a roztahující se. Vládne především v žurnalistice provinciální, řízené pravidelně prostými žurnalisty, utopenými v drobné místní politice, lidmi bez větších obzorů, kteří již materiálními důvody jsou nuceni k polovičatosti a opatrnickosti.

Vinou armády prostředních dospěli jsme v literatuře k dnešnímu mrtvu, kdy není kritiky, není výbojů, kdy nejvyššímu kursu těší se slušní, hodní, mělcí. Totéž má se dít i v politickém životě. Individualita musí býti umlčena, každé prudší slovo zakřiknuto. Troufalost charakterizuje armádu prostředních.

A tato armáda bude první zásluhou české strany pokrokové. Řekli jsme v minulém čísle této revue, že česká strana pokroková oklestí individuality. Pan Leda již se o to pokouší — jménem „společné pokrokové věci“.

NĚKTEŘÍ ANTIKLERIKÁLOVÉ

potřebovali by pravidelnou studenou sprchu, aby nepsali pitomostí, které kompromitují jejich zdravý rozum a vychovávají lid klerikálně. V plzeňském dopisu Práva lidu (číslo 172) čteme:

V pondělí dne 19. června přistižen byl v Klatovech varhaník Janák při páchání smilstva za varhanami v kostele. Z toho vznikla ve městě veliká panika, jež klerikálům ovšem neposlouží... Z domu božího udělal si zbožný varhaník chlívec pro páchání smilstva...

Jak se zdá, je sociálně demokratický dopisovatel stejně jako zbožné ovce rozhořčen nad tím, co se stalo v příjemném chládku za varhanami. A za povšimnutí stojí jeho vyjadřovací manýry: dům boží, páchání smilstva, chlívec pro páchání smilstva. Takhle se z kazatelen mluví také. Nota bene: proč právě chlívec? Či „pášou“ sociální demokraté své „smilstvo“ jen ve chlívčích?

KDO SBÍRÁŠ DOKUMENTY

pro epopej lidské blbosti v Čechách, neopomeň uschovávat literární a umělecké „kritiky“ Milana Fučíka z Radikálních listů.

UČITELÉ POTŘEBUJÍ VYŠŠÍHO VZDĚLÁNÍ!

Pan Pavel Sula (pseudonym učitele) napsal v Jiskře o románu Adamově Listy z Malajska, že jest to román svobodného individua. O témž románě bývalý učitel Jos. A. Černý v zcela zbytečném časopise Učitelský přehled napsal: „Vypsání života smýšleného státu anarchistického(!). Líčí se i nezřízený život pohlavní.“ A týž o Malém Jeníkovi: „Ličení pěkné, nabádající k přemýšlení. Druhému svazku (rozuměj Knih dobrých autorů) není možno upřít ceny.“

JAK DLOUHO JEŠTĚ...?

Těm několika desítkám skutečně anarchistických dělníků píše tuto epistolu: Probudte se k řasu již a jedněte! Každá chvíle je drahá, záleží-li vám opravdu na hnutí, jehož máte plná ústa a doufám i plná — srdce.

Pracovali jsme a pracujeme. Jak dlouho ještě máme přihlížeti k tomu, že naše dílo maří hrstka podlých ničemů ve službách nevím jaké Hanebnosti?

Pracovali jsme; dvě federace čekají na vaše porozumění, pracovní schopnost a statečnost. Tři dobré časopisy čekají, že jim zajistíte klidné dny a budoucnost. Dohoda různých názorů, svědčící o dobrém našem sebezapření, čeká, že ji korunovati budete solidární prací. Jak dlouho

ještě budete trpěti, aby hrstka mizerů odváděla vás od vašich povinností?

Pracovali jsme; na vás, jen na vás jest ošetřovati stromy námi zasazené, aby dosti života měly pro květ a pro uzrání dobrého ovoce. Na vás jest, abyste je zalévali, ale na vás je také, abyste do jednoho stáli kolem nich, hrozí-li jim nebezpečí.

Kdyby vláda je ohrožovala, budete na svém místě, kdyby církev je ničila, budete na svém místě, kdyby buržoazie je vyvracela, budete na svém místě — proč nejste na místě svém dnes, kdy hrstka lupičů sprostých je ohrožuje?

Nikdy žádná vláda neničila tak naši četbu, nikdy žádná církev neotravovala tak naši půdu, nikdy buržoazie neučinila tolik zlého našemu dílu jako tato smečka vztekklých opic, špinavější než celá armáda rakouských špiclů dohromady. Jak dlouho ještě trpěti budete jejich skřek?

Anarchističtí dělníci! Existence těchto ničemů je hanbou vaší, tak jako hanbou matek jest, když nic nečiní, aby hlavy dítek svých zbavily hejna vší.

Jak dlouho ještě choditi budete s hanbou svou? Či nejste schopni hněvu již, nejste schopni rány? Neudrží vaše pěst koštěte, hole, karabáče či jiného něčeho ještě spolehlivějšího?

Jak dlouho ještě, anarchističtí dělníci?

ANARCHISTÉ A VOLNÁ MYŠLENKA

V prvním článku svém o pařížském kongresu Volné myšlenky (Čas 9. IX.) rozhorlil se p. Karel Pelant, mnohomluvný commis voyageur nejnovějšího měšťanského sportu, na francouzské anarchisty. Píše: „Jen anarchisté nepřišli, strana v Paříži *reakční*, pracující klerikalismu a reakci vůbec do rukou rozbíjením schůzí pokrokových, tropením výtržností a znemožňováním pozitivní práce vůbec; smutná to věc, ale třeba na ni poukázati jako na odstrašující vzor vůbec.“

Odpustíme p. Pelantovi to trojnásobné žurnalistické „vůbec“ a to — ostatní také. Pan Pelant je hodný, příjemný, nadšený mladý muž, jenž se rád rozhňuje. Má jen tu chybu, že zbožňuje každý rok něco jiného a že zbožňuje bez rozmyslu. Byl oddán sociální demokracii, byl oddán esperantu, teď je zuřivě protirímský, píše víceméně vtipné antiklerikální lokálky a je oddán „volné myšlence“. Pro nás bylo by jen nebezpečné, kdyby p. Pelant oddal se — anarchismu.

Rozumí se samo sebou, že jsme úplně solidární se svými pařížskými kamarády. Budeme hleděti na výroční parády Volné myšlenky docela strážlivě a připomeneme krásným řečníkům vždycky včas: hic Rhodus, hic salta! — čili toto měla by býti vaše pozitivní práce, kdyby se vám ovšem jednalo o důslednou a logickou činnost.

Pan Pelant zapomněl v Čase podotknouti, že při průvodu volali naši

kamarádi: „Malato, Malato!“ To znamenalo asi toto: Dne 4. září 1870 zrodila se v Paříži republika, která za 35 let svého živoření vyspěla v dokonalou nevěstku, kurvu mocných tohoto světa, která se roztahuje každému uniformovanému chlapu a korunovanému vrahovi. Francouzská republika zahalena je v červený cár, pokálený reprezentanty nejhoršího násilí, francouzská republika vraždí své dělníky (Limoges atd.!) jako každý jiný stát a tak dále donekonečna. A to znamenalo dále, že „volní myslitelé“ měli spíše protestovati proti vjezdu španělského náčelníka inkviziční bandy do Paříže, proti hostění blbého chlapce, jehož idiotskou vizáž zvěčnila L'Asiette au beurre. A že měli vyrvati z vyšetřovací vazby a z rukou republikánských pochopů Malatu, Vallinu a ostatní oběti nespáchaného atentátu. To bylo by bývalo přednější než nějaká pomníková paráda, kdyby... Nu, kdyby ta „myslící a na díle emancipace pracující Paříž“ a ti ostatní mezinárodní parádní řečníci a zvědavci byli chtěli a mohli prováděti pozitivní, důslednou a logickou práci.

Volná myšlenka je pouhým antiklerikálním sdružením socialistické i nesocialistické buržoazie. Ničím více. A antiklerikální záchvaty buržoazie nám prostě neimponují.

Buržoazie poznala, že klerikálové při dnešním rozšířeném radikálním ateismu davů jsou jí značnou překážkou při budování pokrokového státu, tj. pokrokové formy utlačování a vykořisťování. Tož setřásá nepohodlného spojence, jenž ji tak dlouho ve vlastním zájmu podporoval, kterého však přestává potřebovati. Toť jednoduché pozadí velikolepého hluku, jež tak ochotně podporují vědecké a literární veličiny, které ve svém oboru mohou znamenati krajní radikalism a moderním lidstvem dosažený vrchol, jsou však v otázkách politických a sociálních velmi často dokonalými měšťáky.

Devadesát procent těchto lidí, tisíc reků bude z nich přísahati na moderní, pokrokový stát, na — opakuji — moderní pokrokovou formu vykořisťování a utlačování.

A to je propast, která nás, anarchistické revolucionáře, dělí od takzvaného pokrokového světa. Propast nepřeklenutelná, a my klidně sneseme výtku, že jsme proto reakcionáři.

Chceme býti většinou teprve tehdy, až kapitalistický pořádek bude se hroutiti pod ranami probuzeného proletariátu. Zatím stačí, ano je třeba, abychom byli menšinou, pracující a myslící menšinou uprostřed parádních a málo logických mluvků.

Nerozumíme volné myšlenky jinak než jako myšlenky, která jedním gestem poráží náboženství, stát, militarism a kapitalism. Vše ostatní je moderně natřený liberalism, zmetek, panchart, povrchnost, kompromis.

Proto odmítáme každé námluvy u „pokrokových“ tribunů a tribunů. Nám bude nejlíp, budeme-li sami a proti všem. K pokrokářským živlům sejdem nikoli jako jejich spojenci při budování nového otroctví, nýbrž abychom v jejich řadách hledali spojence pro sebe, abychom jim vzali duše schopné logického vývoje k svobodě.

Budeme státi proti nim, když za vrchol vymoženosti budou nám předkládati všeobecný hlasovací humbuk; budeme státi proti nim, když budou nás místo kutně, které se již dovedeme ubrániti, podřizovati uniformě státního policajta; budeme státi proti nim, když budou odluce společnosti od církví rozuměti tak ubohým způsobem jako republikáni francouzští, krátce, budeme státi proti nim stále a nezvratně, dokud budou podporovati a množiti faleš, vykořisťování, násilí a zákeřnictví buržoazie.

Těmihle reakcionáři jsou všichni anarchisté. Kdyby p. Pelant četl anarchistické časopisy, byl by to býval již konstatoval po kongresu římském ve vážném anarchistickém tisku celého světa.

Nemáme konečně pranic proti tomu, když státotvorné živly pokrokové a sociálně demokratické šimrají trochu Vatikán a jeho přímé spojence: je to také činnost. Ale dovolí nám páni, abychom zůstali stranou a neplýtvali silou při díle povýtce řečnickém. A abychom nemlčeli, když falšuje se pojem.

GUSTAVE HERVÉ A SOCIALISM

To, co se dnes píše v socialistických časopisech a revuích,¹ svědčí o tom, k jakému zmatku vede slavné dobývání veřejné moci socialisty. Stačila *antimilitaristická* prohlášení Hervéova, vztahující se hlavně k vojenské stávce pro případ války, aby ihned novosocialisté, nadšení obdivovatelé politických vítězství národního parlamentarismu, ukázali, jak opouštějí krok za krokem půdu socialismu.

Zatímco se třídní boj hlásá po časopisech, schůzích a kongresech, uskutečňuje se denně třídní spolupracovníctví v parlamentech. Socialisté moderního stylu, žárliví na své hodnosti a na svou moc v soudobé společnosti, upírají dnes již lidu právo k tomu, aby odmítl dáti se vražditi, když usnesou se na tom jeho pováleční reprezentanti. Právo lidu přestává za volební urnou, jakmile volič vrhl do ní svůj hlasovací lístek. Všechna vůle lidu má býti obsažena v takové schránce.

Jakmile se jedná o to, že iniciativa lidu má se ukázati v rozporu s parlamentárními rozhodnutími, tu vyvolává se v zemi krize patriotismu. Hervé byl špiněn skoro všemi socialistickými poslanci a jejich námezdnými otroky žurnalistickými. Soupeřili s nacionalisty, aby ukázali, že patriotism socialistický má stejně dobrou hodnotu jako jejich blbý šovinism. Měšťáci sjednotili se znova kol ideje vlasti.

Nelze jinak. Hospodářská konkurence vychází od individua, jež bojuje proti kolektivitě a uchyluje se k parlamentu, aby dosáhlo pomoci a ochrany proti sousedově činnosti. Denně nová nařízení chrání průmyslníky, obchodníky a zemědělce proti cizí konkurenci. Tato

¹ Viz například také ošemetné výklady Josefa Hudce *Socialism a národnost* v letošní sociálně demokratické Akademii.

ochrana děje se stále ke škodě konzumenta, to však nemá významu pro protežované výrobce, neboť jediným cílem je prodávati výrobky a těžiti z nich, a to tím spíše, že největší konzument, lid, nemůže se brániti proti umělému zdražování výrobků a plodin. To je ten národní zájem, jež mají vládnoucí a jež hájí proti národu soupeřícímu. Patriotism zrodil se z tohoto soupeřství a z toho zájmu kapitalistů, jenž obratnými sofismy povýšen byl na zájem obecný.

Národní socialism je nesmyslem, neboť zachovává to, co jest: národní výrobu a ochranářství, jež mají vésti k tvoření zisků, a nikoli k ukájení potřeb lidu, a udržuje zápas mezi národy.

Tím odkazuje lid v budoucnosti na zápas ještě strašlivější, než jest zápas dnešní, aby dosáhl průmyslové a obchodní všemohoucnosti. Kdyby výroba byla skutečně znárodněna, kdyby socialism nebyl než *triumfem* hospodářského nacionalismu, měli bychom zápasy národa s národem tisíckrát divočejší než zápasy dnešní, protože každý byl by uchvácen vírem hospodářské bitvy a dnešní odpor proletariátu by se neprojevoval, neboť zájem národní zdál by se skutečně zájmem obecným.

Tato obava je však jistě chimérická. To jen naši socialisté pohodlně se přizpůsobují kapitalistickému a parlamentárnímu systému, kdežto proletariát tím, co jest v něm nejosvícenějšího, stává se stále mezinárodnějším a nepřátelštějším *nacionální* vlasti. Konec vlasteneckých předsudků je nevyhnutelnou podmínkou hospodářského převratu, proto takové zděšení způsobil Hervé mezi interesovanými straníky politické akce v táboře socialistickém.

Ale Gustave Hervé neřekl nic nového. Již před více než čtyřiceti lety učiněna byla prohlášení podobná, jenže lid nebyl ještě připraven k podobné činnosti a k podobnému odporu. Později, na curyšském kongresu r. 1893, podal náš kamarád Domela Nieuwenhuis, jenž zabloudil v toto shromáždění *politiků*, jak socialista Dejeante nazval své sociálně demokratické kolegy, následující návrh jménem delegace holandské:

Holandané navrhuji vyzvati mezinárodní dělnickou stranu, aby se připravila ihned odpověděti na prohlášení války ze strany vlád všeobecnou stávkou všude, kde dělníci mohou míti vliv na válku, a v postižených zemích stávkou vojenskou.

Těžko vyliciti, jak přijat byl podobný návrh sociálně demokratickými politiky. Komise nazvala návrh neuskutečnitelným, *protirevolučním*. Chameleon Plechanov pravil: „Kdyby byl přijat návrh Holanďanů, byla by nejsocialističtější země vydána bez obrany všanc zemi nejopozděnější, a kozáci vládli by Evropou.“ Jak vidno, znal tento „učení“ pán velmi špatně revoluční schopnosti své země.

Protinávrh, kárající šovinism vládnoucích tříd a prohlašující, že odstranění třídní vlády znamená zhroucení se kapitalismu, všeobecný mír a jest nejlepším způsobem odstraňujícím válku, byl učiněn ovšem delegáty — německými.

Přijatý dodatek belgického socialisty Volderse zněl:

Vedle činné propagandy v armádě je třeba, aby ve všech zemích socialističtí reprezentanti v parlamentech snažili se: 1. odmítati vojenský rozpočet; 2. neunavně navrhovati odzbrojení.

Slyšeli jste již o pouhém podobném pokusu v parlamentech? — Tak pečlivě plní se sjezdová usnesení, jezovitská prohlášení pro zábavu lidu. Uplynulo dvanáct let od těchto šarvátek, a my známe jen šovinistická prohlášení Bebelova v Reichstagu a Guesdova v poslanecké sněmovně francouzské. Internacionalisty na kongresech, patrioty před tváří buržoazie, — takovými jsou socialisté dobývající veřejnou moc.

Plechanov rozumuje:

„Ještě dnes myslím, že idea vojenské stávky nedá se držeti. Představte si válku mezi dvěma zeměmi, z nichž jedna má vlivnou dělnickou stranu a druhá, velmi opozdilá, sotva znamenatelné dělnické hnutí. Co se stane, budou-li socialisté hlásati vojenskou stávku a dělníci nezůstanou hlouzí k jejich vyzvání? Lehko předvídati. Zvítězí zpátečnická země. Bude to na prospěch mezinárodnímu dělnickému hnutí? Nikoli; bude mu to k veliké škodě. Tedy v takovém případě stávka vojenská byla by škodlivá.“

To jsou slova, slova, slova. K takovým dětinstvím dospěl „vědecký“ socialism ve snaze zavděčiti se buržoazii, k takovým moudrostem, o nic skutečného neopřít, aby zachoval nacionální politické prostředí pro pokusy měšťáckého liberalismu.

Tož dle takových názorů bylo by správným, kdyby byl býval proletariát francouzský a německý hnán na jatky pro tak pitomou aféru, jako byl konflikt marocký například, na němž jediný zájem měli kapitalisté, v němž jediné šlo o „čest“ vlasti kapitalistické. Ale vliv „dělnické strany“ není v přímém poměru s intelektuelní aniž jinou úrovní země. Tři milióny volebních hlasů socialistických nemohou Německu vzít feudalní charakter jeho institucí, ani stále k dílu připravenou reakci, jež dnes nebo zítra může vzít „dělnické straně“ možnost projevovati se hlasováním. Kdežto ve Francii rovná se vliv „dělnické strany“ nule, neuzná-li ministerstvo za dobré opřít se o reprezentanty této strany, a stojí tato strana hluboko pod „socialistickou“ stranou německou.

A přece francouzské instituce jsou mnohem příznivější všeobecnému vývoji myšlenkovému než instituce v zemi germánské.

Jsou-li války výsledkem kombinací finančního, obchodního nebo průmyslového rázu, to jest, vyplývají-li ze systému kapitalistického, netřeba se nám věru tázati, co dělníci ztrácí nebo získávají, odmítnou-li zaplatiti svými těly choutky těchto nebo oněch po hospodářské převaze.

To je pro skutečné socialisty dobré vůle věc vyřízená, a mezinárodní proletariát pochopí již, jak se má zachovati. Souhlas nebo nesouhlas jeho samozvaných diktátorů, posledních cizopásníků jeho včerejší nevědomosti, počíná mu býti strašně lhostejným.

Gustave Hervé neřekl nic nového, zdůraznil jen postup, pro který

dělnictvo počíná býti zralé. Také byl dobrou příležitostí, aby znova jasně se ukázalo, kam až vede „vědecký“ socialism díky stálým ústupkům činěným měšťáckému režimu. Prokázal dobrou službu věci socialismu, neboť přinutil pokrytectví, aby se obnažilo, a ctitele hlasovacího práva, aby ukázali, čím opravdu jsou: *politickými vykořisťovateli lidu*.

Slyšíme odříkávati slavnostní pitomosti ze strachu, aby lid nepočal jednati. To je výsledek, jemuž můžeme býti rádi.

MĚŠŤANSKÉ ČASOPISY

uznaly před časem za dobré poučovati p. Pitomečka o tom, co jest socialism. Mezi řádky jsme však četli: Socialism je ti, občánku, nebezpečný, opravdu nebezpečný. Tož nesmíš mu házeti na hlavu své výkaly, ale budeš se tvářiti přívětivě, budeš se pomalu snažit znetvořit jeho podstatu a koupit si jeho vůdce, pokud se koupiti dají. Budeš-li si počínat opatrně, přisvojíš-li si několik jeho neškodných hesel, podaří se ti možná z „červeného husara“ vychovati ochočenou opici, která se dovede dobře pohybovati i v měšťanské uniformě. Zvítězíš.

Prohnané žurnalistické holky měly pravdu. Socialism — totiž jeho směr autoritářský, svou podstatou již všemu bahnu měšťanskému blízký, přistoupil na všechny kompromisy, hodil do zlaté tlamy vládnoucích většinu svých vůdců s německožidovskými vyděrači lidu v čele, přijal věc buržoazie za svou.

Totéž zamýšlí nyní p. Pitomeček provésti s anarchismem čili se směrem socialismu, jenž kráčí logicky a respektuje svobodu. Ale falešná hra byla již prohlédnuta. Sociální demokracie, nejzkorumpovanější strana dneška, stojí před námi v celé své nahotě jako výstražný příklad toho, jaký osud stíhá nevěstky buržoazie.

Tož módním pokusům demokratické žurnalistiky vysvětlovati p. Pitomečku anarchii dle osvědčené jednou metody můžeme se jen smát. Anarchisté nejsou lačnými advokáty, prodajnými spisovateli, židovskými machry, každý povýšenecký, prodajný a špinavý život sám se vylučuje z jich řad.

V jednom týdeníku pro vzdělání — rozuměj ohlupování lidu, našel jsem nedávno takovou podvodnou perličku (Ruch, roč. II, číslo 24). Někdo z těch moravských prohnaných pokrokovců napsal tam úvodník Anarchie.

Začíná:

Lidé se křižují už před pouhým jménem „anarchista“. Mají hned představu člověka, který hází pumy a který tedy vraždí, protože prý nechce žádného pokroku.

Jsou ovšem i takoví anarchisté — anarchisté „činu“ se jim říká. Ale ani anarchisté činu nejsou všichni stejní. Ba právě mezi nimi je veliký rozdíl.

Poslední doba ukázala zase tento rozdíl. V Rusku zabil Kaljajev pumou velkoknížete Sergěje. V Paříži byl učiněn pumový útok na španělského krále, když tam byl na návštěvě.

Následuje obvyklé omlouvání — ruských revolucionářů, Kaljajeva, který anarchistou nikdy nebyl, nýbrž jen duševně nijak nevynikajícím sociálním demokratem. A pak:

Jinak se mají věci s útokem na krále španělského.

Ve Španělsku je konstituce, jsou cesty, jimiž je možno domáhat se oprav bez útoku. Proto útoky, a k tomu zbabělé útoky, jsou lehkomyslnou daremností a postrádají naprosto veškeré vnitřní oprávněnosti.

Proto také celý svět i nejradiálnějši strany byly zajedno v odsouzení útoku pařížského.

Pozorujete již falešného hráče? Je třeba dalších slov, je třeba zdvižených rukou *všech* anarchistů celého světa, kteří volali přímo po odpravení náčelníka španělské inkvizice?

Ale poučte se ještě o žurnalistickém podvodníku raději z dalších citátů:

Pořádná státní správa by směla odsoudit útočníka. Nepořádná zasluhuje, aby sama byla souzena.

*

Co chce ideální anarchie? Aby nebyla vláda násilí, ale „vláda“ pořádku. Vláda má býti dobrou pořadatelkou.

*

Anarchie tedy není nic zlého, ale bývá jí zneužíváno od lidí, kteří jí nerozumějí, — zrovna tak, jako bývá zneužíváno křesťanství a jiných dobrých a pěkných věcí.

Jedno je jisto. Literární číšník p. Pitomečka to řekl: Anarchisté jsou právě těmi, kteří anarchii nerozumějí a jí zneužívají. Práví vyznačovací anarchie sedí v měšťanském časopise a — pejsku. To, jen *to*, musí lid pochopit.

PŘED ČASEM VE ZVONU

(číslo od 7. VII.) psali o Kropotkinově nové knize *Ideály a skutečnost* v ruské literatuře. Cítuji: „...celý svět ho zná jakožto revolucionáře! Teprve nejnovější svojí knihou podává o sobě svědectví nejvýše osvíceného učenice, který dovede promlouvat o věcech kulturních a vědeckých nanejvýš závažně a s řídkou přesvědčivostí.“

Teprve nejnovější svojí knihou! Máš pravdu, český literáte z koženého Zvonu, nemůže se na tobě žádat, bys věděl něco o slavných Kropotkinových objevech geologických a o jeho Pamětech, slavných neméně.

otiskují bez skrupulí o anarchistech nejsměšnější výrobky vládní kanceláře a policie, je všeobecně známo. „Tajný mezinárodní anarchistický výbor“ vystupuje v novinách aspoň jednou týdně. Nedávno roznesly zprávu o zatčení mezinárodního anarchisty s třinácti nebo kolika jmény v Curychu. Hrůzný fakt, dojista. Ale jen napohled. Neboť vysvětlení jeho je zcela prozaické. Švýcarsy jsou republikou svobodnou — ale jen pro kantonálního radu a jeho sociálně demokratického pochopa. Dělník je tam vykořisťován jako jinde, revolucionář, anarchista pronásledován jako jinde, cizinec však dokonce štván zcela výjimečně. Tož nemusí být ani anarchista a pomáhá si, jak může, od té švýcarské „svobody“. V kantonu, v němž bydlí, hlásí se pod falešným jménem. Chtějí na něm ovšem dokumenty. Tedy vodí je různým způsobem za nos, pokud to jde. Jde to asi šest neděl. Pak odejde do jiného kantonu, hlásí se jiným falešným jménem a komedie hraje se znovu. Než vystřídá všechny kantony, má pěknou zásobu jmén. A může to být člověk mírný jako ovečka. Nu, tak!

TO, CO PAN KAREL PELANT TROPÍ

s „volnou myšlenkou“, je prostě jarmareční šarlatánství. Bylo by plýtvání místem, kdybychom měli přibíjeti všechny nesmysly a pusté fráze, jimiž se hemží jeho dopisy v Čase, nebo jeho žvásty o anarchistech. Dokázal jen, že jest neinformovaný a ještě k tomu hloupý žurnalista, třeba proběhal několik dní v Paříži.

Kamarád Knotek odbyl ho po zásluze již v Práci a za svůj demokraticky nestydatý útok na Moderní revue má již také zapláceno. Chtěl jsem původně na tomto místě osvětliti jeho žurnalistickou drzost právě na případě Moderní revue, s kterou se v tak mnohém diametrálně rozcházíme, ale o které jen nadutá nevědomost dnes ovšem kurs mající demokratičnosti může mluvit jako p. Pelant.

A chtěl jsem řadou citátů z anarchistických časopisů nejrozumnějšího druhu ukázati, jak anarchisté hledí na výroční parády „volné myšlenky...“. Ale jeho dopisy v Čase vzrostly zatím v takovou apoteózu nejvšednější slámy, že opravdu pochybuji, našly-li jediného inteligentního čtenáře, jemuž bych měl teprve dokazovati, jak p. Pelant hřeší proti pravdě a vkusu.

Jen o něčem se chci ještě zmíniti. V třetím svém dopise (Čas, číslo 269) píše p. Pelant o případě Malatově toto:

...vláda francouzská zatkla spisovatele anarchistu Malatu pro podezření z atentátu na Loubeta a na španělského krále. Nechť jest již nenávist španělských anarchistů k Alfonsovi XII. jakákoliv, bomba na Loubeta, tohoto poctivého dědouška, jest neodpuštělná; není divu, že se hledí nalézt pachatel. Pařížská policie, ostrovtipná jako

všechny policie, zdá se zatkla místo teroristy ideového pracovníka a shledává teprve ex post „důkazy“. Proto je nátlak na ni oprávněn. Ale měl to právo kongres, většinou z cizinců se skládající, aby zakročil u vlády o propuštění Malata? Lze o tom silně pochybovati. Přesto kongres vyhověl tomuto přání a vyslal deputaci z nejlepších svých hlav k ministerstvu spravedlnosti.

V těchto slovech je celý neinformovaný a měšťanský p. Pelant. Co věta, to počestná hloupost ubohého měšťanského žurnalisty. Pan Pelant hlubokomyslně dělí anarchisty na „teroristy“ a „ideové pracovníky“; Loubeta, všední lidskou opici v presidentské uniformě, která by si byla zasloužila *zdařený* atentát již proto, že se neštítela seděti vedle španělského náčelníka zákeřných vrahů, nazývá sentimentálně „poctivým dědouškem“; moudře uznává, že „není divu“; velikomyslně připouští, že nátlak na vládu byl „oprávněn“, domnívaje se patrně, že anarchisté čekají, až jim některý šmok vytiskne černé na bílém „oprávnění“; pozastavuje se nad tím, měl-li kongres „právo“ zakročiti atd.

Mohu p. Pelanta, jenž má takový vyvinutý smysl pro „poctivost“ a „právo“, trochu zchladiti a opakovati i na tomto místě:

Není u nás anarchistů rozdílu mezi „teroristy“ a pracovníky „ideovými“, „etickými“ a „teoretickými“. My komunističtí anarchisté považujeme terorism za nevyhnutelnou část své taktiky, a neznajíce již smyslu předpotopní konzervy, která se nazývá právem, neváháme (žádný z nás!) užiti terorismu, když přijde na nás řada a okolnosti velí. Považujeme tento terorism za jeden z nejetičtějších projevů lidské povahy — a tož chceme, aby ten, kdo se honosí vlastnictvím „volné myšlenky“, neváhal odhoditi červivé skrupule právní a mravní a státi vedle nás.

Měšťanská dnešní „volná myšlenka“, která se vtírá na všechna oficiální místa a na místo činu klade žvásty o morálce a právu, tak jednati ovšem nebude.

A pokud jde o případ Malatův: Malato, Vallina a soudruzi nebyli zatčeni místo „teroristů“. Malato, Vallina a soudruzi konali *svou povinnost* jako dobří anarchisté. Muži činu tedy mají býti vysvobozeni z drápů mezinárodních pochopů: to je vyšší a čestnější úkol (aspoň pro anarchisty), než je nějaké orodování za nevínoúckého spisovatele. O tom p. Pelant ovšem nemůže nic věděti. Jeho kalhoty byly by také v nebezpečí, kdyby takové věci seznal zblízka. Ale když je neinformován, ať nebalamutí aspoň p. Pitomečka o rozdílu mezi „teroristy“ a „ideovými pracovníky“.

ROZKOL V ČESKÉ ANARCHISTICKÉ STRANĚ

— tak jmenuje se lokálka v Čase (číslo 273). Redaktoři Času jsou ovšem velmi špatně placení lidé, a tak nemůže se od nich žádati, aby kromě všedních antiklerikálních lokálek svedli sami kloudné nějaké

informace, zejména ne o anarchistickém hnutí. Co jim nepošlou anarchisté, toho nemají — ledaže nějaký sociální demokrat... nu, víte přece, co sociální demokraté tropí na náš účet. Zmíněná lokálka má nekalý původ i účel: o založení České anarchistické federace, o jejích zásadách jistě zajímavých pro každého myslícího člověka, o její činnosti atd. Čas nevěděl a neví; ví však o „rozkladu“. Toto:

Velice podivné věci dějí se v poslední době v české straně anarchistické na severu Čech. Strana se rozštěpila ve dvě skupiny: Vohryzkovu a Hajšmanovu. Pan Vohryzek je redaktorem Omladiny v Lomu a pan Fr. Hajšman, penzionovaný horník, řídí v Hrobech časopis Bezvládní. A předáci strany, kteří zákonů neuznávají, dohnali se před c. k. krajský soud v Mostě. Jak ironicky hleděli asi ti rakouští soudcové na muže, na které sami dříve uvalili vyšetřovací i trestnou vazbu, když je slyšeli před svým fórem vyčítati si nehezké věci. Což nemohli si páni sestaviti soud ze své strany? Ostatně uznáváme, že to, co podnikal pan Hajšman proti odpůrci, je žalostné.

A toto je pravda: Žádná česká anarchistická strana neexistuje, nemůže v ní tudíž býti rozklad. Existuje české anarchistické hnutí — jež je výslednicí činnosti různých anarchistických skupin a individualit. Jeden hlavní směr v tomto hnutí reprezentuje Česká federace všech odborů (jako spolek organizovaná), druhý Česká anarchistická federace (organizovaná volně).

Tyto dva směry liší se od sebe hlavně nazíráním na taktiku, nikoli zásadně. Většina spolupracovníků obou směrů hlásí se k anarchistickému komunismu, malý zlomek k anarchistickému individualismu.

Rozepře osobní a kvůli taktice odklizeny byly před nějakou dobou dobrovolnou dohodou redakcí hlavně z toho důvodu, aby lépe mohly býti odráženy útoky malého hloučku celých nebo polovičních analfabetů, kteří jsou dnes blízcí policii, ale dalecí všeho anarchismu. Taková individua existovala a existují vedle všech hnutí a nejlepší naši lidé byli proti nim často bezbranní, nechtěli-li sáhnouti k — revolveru. Aféra Vohryzek-Hajšman vyvolána byla těmito individuy, jichž jedinou snahou bylo znemožniti Vohryzkovu osobu, která jim hlavně překáží v tom, aby se mohli za policejní peníze zmocniti úlohy v *hornickém hnutí*; s hnutím anarchistickým má tato aféra společného velmi málo. Není pravda, že „předáci strany“ dohnali se před soud. Před soud dohnán byl kamarád Vohryzek zbabělými lumpy, z nichž žádný již nehraje v anarchistickém hnutí nějakou úlohu — leda by to byla úloha špicla. Rozdíly a rozpory existují ovšem v českém hnutí anarchistickém, a bylo by smutným pro ně úkazem, kdyby jich nemělo. Ale právě v poslední době zjedнан byl jistý modus vivendi mezi všemi činiteli — tedy pravý opak rozkladu.

padne asi co nevidět s jeho hlavní hláskou troubou Časem. Zaznamenejme ještě jeden z posledních jeho projevů.

Vystoupí-li veřejně činný člověk na sympatickém sobě táboru lidu nebo na schůzi, je to něco, co lze považovati skoro za jeho povinnost. Učiní-li to však prof. Masaryk, tu „podal tím vzácný příklad pravého pochopení úkolu politika; nejen teoreticky, nýbrž i prakticky zasahovat v život, mužně, s celou váhou svého jména. A jeho vystoupení bylo tím cennějším, že právě v takový důležitý a rozhodující okamžik přišel on, kaceřovaný a pomlouvaný, co zatím armáda tupících ho šmoků a reptilů všech odrůd zůstala zbaběle doma.“ (Čas, číslo 255)

SUMÁRKA S URAŽENOU PROSTŘEDNOSTÍ

I

Pan A. V. Kobera (Jiskra, číslo 38) je vinen:

1. Že mému výrazu *provinciální* podkládá potupný smysl, kterého jsem tomu slovu nedal.

2. Že klame čtenáře, když tvrdí, že moje hledisko je „velkoměstské“ a že hledím na veškeru práci na venkově s despektem, neboť jsem tohle nikde nenapsal a není to pravda.

3. Že lže, když líčí, jak se dívám na venkov, neboť o mém názoru na venkov nic neví.

4. Že se dopustil darebáctví, když napsal: „Pan N. řekne ‚prostý‘ žurnalista a myslí tím zase ‚prostřední, balický, hloupý‘ etc.“ Neboť kdybych myslil ‚prostřední, balický, hloupý‘, nepsal bych ‚prostý‘, protože se nebojím vyjadřovat se bez obalu.

5. Že lže, když tvrdí, aby toho využil, že jsem zvyklý psát Umění s velkým U, Anarchie s velkým A. Neboť již ve druhém svazku Nového kultu mohl pozorovati, že se smějí tomu umění s velkým U, a že když píší slovo s velkou začáteční písmenou, má to zcela jiný smysl, než jaký mně podkládá.

6. Že lže zcela hanebně, když tvrdí, že jsem něco řekl *paušálně o všech* žurnalistech krajinských. Má slova zní: „...v žurnalistice provinciální, řízené *pravidelně* prostými žurnalisty...“. Slovo „pravidelně“ nedodává významu paušálnosti výjimek nepřipouštějící.¹

¹ Pan A. V. Kobera chtěl sbubnovati své provinciální kolegy k malé štvanici na mě. Selhalo mu úplně. Ozval se jen p. Jan Dubský (Říp, číslo 39), a to — v můj prospěch. Končí svou lokálku: „Já na St. K. Neumanna kamene nezvedám; mámť ze řádění provinciálního balictví a nedouctví příliš trpkých následků.“ Pan Dubský připouští tři čtyři výjimky, já také; jen ještě pozorněji měl p. Dubský čísti: býval by jistě také seznal, že jsem nic nechtěl tvrditi paušálně.

7. Že vyřítíl se na obranu něčeho, co vůbec mnou *napadeno* nebylo ani v řádcích, ani mezi nimi.

II

Pan Leda (Jiskra, číslo 39) je vinen:

1. Že ve své prostřednosti nikdy nepochopí, jak dobrá žeň vychází ze setby polemik.

2. Že hledí vyvolati domněnku, jako bych pod typ, jehož reprezentanta docela hnusného představuje, zahrnoval všechny pokrokové pracovníky na venkově, že tedy přišel s docela hanebným advokátským knifem.

3. Že jeho prostřednost není jen balická, ale dokonce hulvátská.

KONCEM ŘÍJNA VYJDE FRANCOUZSKY

první svazek důležitého díla Jamesa Guillauma: *Internacionála* (Dokumenty a vzpomínky, 1864—1878). Tato kniha nechce býti dějinami velikého Mezinárodního sdružení dělníků, nýbrž je *příspěvkem* k dějinám Internacionály, výkladem svědka. První svazek počíná rokem 1864 a končí březnem 1870. Mimo podrobnou analýzu díla čtyřech prvních všeobecných kongresů Internacionály v Ženevě (1866), v Lausanne (1867), v Bruselu (1868) a v Basileji (1869) obsahuje všeobecné údaje o vývoji Internacionály v těchto letech v zemích západní Evropy, ve Francii, v Belgii, ve Španělsku a hojně podrobností o životě sekcí Internacionály ve francouzském Švýcarsku, kde autor bydlil. Pozorujeme, jak po první periodě, ve které Internacionála pracovala na svém programu a pozdvíhovala své požadavky proti starému světu, udivenému nejprve a výsměšnému, pak zděšenému, projevuje se rozpor mezi dvěma socialistickými názory, mezi státním komunismem, autoritářským, centralizačním a politickým, a mezinárodním kolektivismem čili komunismem protiautoritářským, federalistickým a revolučním, mezi názory, jichž hlavními reprezentanty byly osobnosti Marxe a Bakunina.

Druhý svazek, jenž bude moci vyjít na jaře 1906, obsáhne dobu od 1870 do 1873: roztržku v Internacionále ve Švýcarsku, válku, Komunu, londýnskou konferenci (říjen 1871), zápas mezi principem autority a principem autonomie v Internacionále, kongres haagský (říjen 1872), kongres v Saint Imieru a triumf principu autonomie.

Třetí a poslední svazek pojedná o Internacionále po potlačení Generální rady (1873—1878) a bude obsahovati zvláštní historii Federace jurské.

(Svazek bude stát 4,50 fr, v subskripci 4 fr. Přijímají ji Les Temps nouveaux, Paris V. 4, rue Broca.)

Když jsem onoho pošmurného podzimního úterka obdržel s odpolední poštou Čas, v němž publikován byl smutně památný — můžeme již říci — ortel výkonného výboru české strany pokrokové, byl jsem prostě konsternován. Mohl jsem sotva své ženě vykoktati, co se stalo. A pak počalo dlouhé semo tamo pobíhání světničkou...

Ledacos pobouřilo mne již v mém řečkovském zátíší. Ale dávno, dávno již nic neotřásl tak celou mou bytostí, nedojalo mne tak hluboce. Dočtu-li se nebo doslechnu-li o nějakém povedeném kousku, ať individuálním, nebo kolektivním, je to obyčejně zlost, která se mne zmocní, a chuť pomstítí okamžitě to, čemu bylo ublíženo. Jsem už takový rváč z povolání. Ale tentokrát nebylo ve mně hněvu. Byla to lítost, byl to smutek, byl to soucit. Nikoli však soucit s dr. Herbenem. Má tak houževnatou povahu, myslil jsem si, že se uzdraví i z této zákeřné rány, z „vlastních“ řad mu zasazené.

Byl to soucit s lidem, s národem, jehož nejserióznější (dle běžného úsudku) pokrokoví pracovníci dávají mu takový demoralizující příklad, nebezpečnější než tisíce krváků, Kurýrů, Politické, jehož nejmladší a dosud nekompromitovaná strana debutuje pod divošskou brutálností. Pánové, z nichž každý jistě aspoň jednou v životě protestoval proti trestu smrti, vynášejí sami ortel v jádru mnohem nemravnější a ukrutnější...

Pobíhal jsem tedy světničkou, a pak jsem sedl a psal dopis dr. Herbenovi, psal jsem ho odvrácen od své ženy, aby neviděla příliš zjevné stopy mého pohnutí. A bylo mi již zcela jasno, že se bude jednat o etickou *aféru výkonného výboru*, a nikoli o *aféru Herbenova poměru k Času*.

A dr. Chalupný ještě se diví, že jsem nečekal se svým protestem, až si přečtu — snad jeho nekalé výklady.

Nikoli, nebylo, naprosto nebylo nač čekati. Moje etika je prostě logická. Kdyby v Praze, na Karlově náměstí táhli surově člověka na šibenici, protestoval bych, byť se jednalo o trojnásobného vraha. A to, co výkonný výbor provedl dr. Herbenovi, nebyla podívaná o nic méně odporná, ač dr. Herben nemá bezpochyby na svědomí vraždy ani jediné.

Jsem rád, a jsem i trochu hrdý na to, že jsem byl jedním z prvních, kteří učinili správnou diagnózu případu a nebáli se jí vysloviti; jsem rád, a jsem i trochu hrdý na to, že jsem nebyl z těch, kteří při takových příležitostech opatrnicky vyčkávají, na kterou stranu přikloní se štěstěna.

Dnes, kdybych byl čekal, dnes ovšem byl bych již neprotestoval, protože dnes toho již není třeba. Dnes, po arogantních a brutálních projevech Osvěty lidu a po výkladech dr. Chalupného z Přehledu, v nichž není jediného logického soudu, jediné poctivé informace,

jediného světlého lidského slova, — dnes vidí i nejzabedněnější člověk, jakého druhu dravé choutky chtěly uspořádati zas jednu vlasteneckou štvanici v Čechách — na člověka...

Redaktor H., mladý poctivý muž, řekl mi v Brně: Napsal jsem dr. Herbenovi podobný dopis jako vy. Víte, jsou okamžiky, kdy přestávají stranické rozdíly, kdy umlkají osobní rozpory, kdy lidé dělí se jen na slušné a neslušné. A to je také něco, co dr. Chalupný nechce, není s to snad pochopiti, když cituje starou mou polemiku s Časem.

Kdybych byl věděl, že útoky na mne, respektive na Nový kult, píše sám dr. Herben (dr. Chalupnému nevěřím ovšem již pranic), byl bych jednal dnes navlas stejně. Stáli jsme proti sobě ve veřejném boji a nešetřili jsme se navzájem. Až bude vyřízena aféra výkonného výboru české strany pokrokové, budeme bezpochyby státi proti sobě opět. Ale prohlášením výkonného výboru nadešel právě okamžik, kdy se zapomíná na minulost a kdy slušní lidé se spojují, aby chránili půdu, na které bojují, před morem, před řáděním žravých bacilů.

Jednal jsem z nejprostších etických důvodů, z důvodů etiky prastaré a z povahy lidské těžce vyhladitelné. Je mi zadostiučiněním, že jich nechápe dr. Chalupný, kterého jsem nikdy nepovažoval za odpůrce slušného.

Vytrvám v této věci po boku dr. Herbena až do konce: Aféra výkonného výboru musí býti do detailů objasněna. A to už budu mítí další cíl, cíl docela čistý.

Aby věčně klamaný lid poznal, jaké povahy nabízejí se mu právě za vůdce, za — nové jeho politické vykořisťovatele.

V Řečkovících 28. listopadu 1905

„DEJTE NÁM VŠEOBECNÉ HLASOVACÍ PRÁVO“!

Je-li dnešní český život politický a sociální hodně ubohý, nerodí-li se u nás politická prozíravost, statečnost a mravnost ani ve smyslu měšťáckém, je to úkaz jistě smutný, nedá se však napravit všeobecným hlasovacím právem, nýbrž naopak zhoršiti. Veškerý český život v kterémkoli oboru, v politice, v dělnickém hnutí, v literatuře, ve vědě atd. trpí dryáčnický a celá naše kultura je dryáčnická. A právě aréna parlamentů je pařeništěm mluvků, šarlatánů, čamburínářů. Čím širší vrstvy lidu zúčastní se špinavých volebních dostihů, tím hlouběji vnikne dryáčnictví v život našeho lidu.

Probouzeti občanstvo z netečnosti k oficiální politice znamená jen pomáhati politice vládnoucích tříd a posilovati státní „pořádek“. Blažený lid, který nestará se o švindly svých „reprezentantů“ a dovede prováděti politiku sobě prospěšnou, politiku, které on sám lépe rozumí než všichni politikové dohromady, politiku na svůj vrub a proti „politice“. Tato jeho politika však směřuje a směřovala vždy proti

parlamentům a jejich živočišstvu, neboť v parlamentech uzákoňuje se zpravidla to, co si lid vlastní silou dávno již vynutil a co velmi často již překonal — —

Na volání „Ať žije všeobecné hlasovací právo!“ máme důraznou odpověď: „*Pryč s parlamentární komedií!*“

PITOMOSTI z pařížských dopisů Času (píše V. Švihovský):

1

„...Alfons si naklonil srdce Pařížanů svým mládím, svým nenuceným chováním — a puma, hozená podezřelou a zločinnou rukou, učinila ho populárním. Puma, jež má učinit konec konstitučnímu monarchovi, jež je zároveň namířena proti všem váženému prezidentovi demokratické republiky, nemůže a nesmí naléztí obhájce. Má-li svůj *raison d'être* ve státě autokratickém, jehož hrůzovládu občas mírní, jen zločinec nebo šílenec může k ní sáhnouti v zemi, *kde jednoduchým volebním lístkem dnes každý může změnití systém starý za nový*.¹ Lid pařížský byl těžce uražen touto nešetrností vůči jeho hosti a nevole proti pachateli neznala mezí. Nejlepší demokraté nenašli dosti silných slov k odsouzení tohoto činu, litujíce zároveň, že poslouží policii za vhodnou záminku, aby pronásledovala nepohodlné revolucionáře a vrhala do vězení četné anarchisty, obzvláště španělské.“

(Čas 18. VI. 05)

2

„...Cizinec zaražen hledí, jak všichni Francouzi smekají, když ulicemi táhne pluk s praporem. Pozdrav platí nejen trojbarevné vlajce, ale i armádě. Je to fetišism? Snad, tvrdit to však nechci. Obzvláště nyní ne, kdy armáda směřuje k tomu, aby se stala demokratickou institucí, kdy nebude než ozbrojeným národem, v němž stejná práva a stejné povinnosti budou údělem každého vojáka-občana.“

(Čas 29. VII. 05)

ROZUMNÁ SLOVA O ALKOHOLISMU i — antialkoholismu, jež následují, otiskl Čas (4. VII. 05), jenž tak rád podporuje ztřeštěnosti abstinentů:

Alkoholismus, tj. systematické zneužívání alkoholu, souvisí, alespoň z největší části, se všemi sociálními poměry nižších vrstev a s menší jejich příležitostí k jiným a lepším požitkům životním. Kdo vrstvy ty kulturně povznáší, sociální poměry snesitelnějšími činí, — ten zvolil

¹ Může tohle napsat někdo jiný nežli člověk, jež opomněli poslat do blázince nebo jenž z něho utekl?

Pozn. red.

nejúčinnější cestu k potírání alkoholismu, jehož velké sociální a mravní nebezpečí nesmí nikomu býti lhostejno.

S pokračujícím vzděláním lidu, se sociálním rozvojem rozšiřuje se přirozeně také znalost a požadavek nových radostí, nových požitků. S postupem vzdělanosti učí se člověk také dbáti mezí, u nichž rozumné a dovolené přestává, a nerozumné, zároveň i nehygienické, začíná. Tento recept zdáti se bude těm, kteří by všechny požitky nejraději policejními zákazy nebo drastickými prostředky amerických temperenclářů ze světa odstranili, velmi zdlouhavou cestou k nápravě, ale já neznám nijaké lepší. (Dr. Eulenburg v časopise Das Leben.)

OD REDAKCE A ADMINISTRACE

Upozorňujeme důrazně čtenáře, že Brutus z Matice svobody není totožný s Brutem z Nového kultu.

Do příštího čísla odkládáme pokračování přednášky Faurovy a slíbené úryvky z Guyaua. Článek o stávce v Itálii, jímž měla býti práce Kropotkinova Čemu nás učí Itálie?, poprvé uveřejněná v revolučním Kalendáři francouzském, již nepřineseme, neboť otiskla překlad zatím Omladina. — Zkomolenina Busche, Svatý Antonín Paduánský, kterou otiskla Matice svobody, je, jak se dovídáme, starým výrobkem česko-americkým, ve Vídni p. J. P. na několika místech opraveným.

Jiří Weizen. Dosud nelze tisknout. — *Olivier.* Myslím, že čtenáři mají již těch masarykovštin po krk. Pokuste se o článek.

Nový kult není laciný, to víme. Ale zkušenost nás poučila, že můžeme počítati jen s poměrně dosti úzkým kruhem odběratelů, vážnějších to čtenářů, a na těch snad můžeme žádati, aby prozatím nereptali. Nedostanou méně obsahu než dříve. Jak i z tohoto čísla mohou seznati, snažíme se také, aby obsah byl dobrý a všestranný. Obrázky a Šibeničky musíme si odpustiti. Vždyť je to vše jen provizorium, které nepotrvá snad ani do konce tohoto roku. Znova upozorňujeme však, že máme necelých pět set kolportáže a asi sto abonentů; přitom však posíláme přes sto exemplářů výměnou za listy domácí a zahraniční, ač nevyměňujeme s listy, které jsou pro nás bez užitku. A přece i za těchto okolností mohli bychom dobře vycházeti pravidelněji, kdyby nám skupiny do týdne zaplatily a chránily se dluhů. To, že se tak neděje, svědčí nejlépe o vnitřní slabosti našeho hnutí, neboť o ničem se tolik mezi námi nemluvalo jako o tomto rychlém placení, k němuž stačí přece ta nejprimitivnější organizace. Nemáme nikoho, kdo by za nás jezdil a peníze vytloukal; vždyť to ani správné není, ani šetrné a nám by se to nejméně vyplácelo. Máme svůj postup a čtenáře, kteří ho považují za správný: což opravdu nemohou zavést ve skupině takový pořádek, aby těch pár korun došlo nás do týdne? Proč to jde

například v Záluží a proč to nejde jinde? Kdyby se nám platila kolportáž do týdne, vycházeli bychom častěji a pravidelněji; kdybychom vycházeli častěji a pravidelněji, měli bychom brzo tisíc odběratelů, a kdybychom měli tisíc odběratelů, tak bychom za 20 hal. dávali dva archy místo jednoho. To je nad slunce jasnější. Máme jedinou hrdost, že totiž nesnižujeme anarchism na kompromisní děvku; tož ti, kdož chápou, že tato snaha je nad jiné nutná, neměli by nám činiti překážek, jež tak snadno mohou odstraniti. Stačí přece, když každá naše skupina bude míti 10—20 korun k dispozici a z těch zaplatí kolportáž hned. Nic více nechceme.

Nový kult přinesl z cizích literatur v dosud vyšlých sedmi svazcích česky netištěné předtím práce dlouhé řady pokrokových myslitelů, básníků revolucionářů a anarchistů.

Mezi jinými jsou to:

Paul Adam, Charles Albert, Elysio de Carvalho, Ch. Cornelissen, Walter Crane, V. Čerkesov, G. Darien, V. Dave, L. Descaves, F. Domela Nieuwenhuis, Havellock Ellis, Sébastien Faure, Anatole France, Jean Grave, dr. Lad. Gumpłowicz, A. Hamon, H. Heine, H. Ibsen, E. Janvion, P. Kropotkin, Albert Lantoine, P. Lavrov, Ch. Letourneau, Dyer D. Lum, Errico Malatesta, Ch. Malato, Marat, R. Mella, Louisa Michelová, O. Mirbeau, Multatuli, A. Myrialová, Siegfried Nacht, A. Naquet, F. Nietzsche, Novikov, Xavier Privas, Stanislav Przybyszewski, Élisée Reclus, A. Retté, Jehan Rictus, P. Robin, Vasyľ Stefanyk, Stěpňak, L. Tailhade, Fernando Tarrida, Tom Mann, Federico Urales, André Veideaux, E. Verhaeren, J. Walter-Jourde, Walt Whitman, G. Yvetot, Zo d'Axa, E. Zola.

V dalších číslech setkají se čtenáři naši mimo jiná a předešlá s těmito jmény:

E. Armand, Bakunin, Henry Bauer, P. Delasalle, A. Girard, E. Girault, Urbain Gohier, Pietro Gori, G. de Greef, Guyau, L. Fabbri, G. Ferrari, Han Ryner, John L. Charpentier, B. Lazare, C. Lemonnier, Anselmo Lorenzo, S. Merlino, W. Morris, M. Nettelau, E. Potier, Élie Reclus, Severina, E. H. Schmitt, Soledad Gustavo, F. Stackelberg, dr. Toulouse, Rafael Urbano, Oscar Wilde etc.

*

S příštím číslem obdrží naši odběratelé první číslo Anarchistického sborníku. Budeme v této publikaci uveřejňovati práce, jež jsou pro Nový kult poněkud dlouhé a pro Knihovnu revolucionářů krátké. Anarchistický sborník bude vycházeti v archových sešitech, každý sešit bude tvořiti celek. Pro první čísla chystáme práci S. Merlina Proč jsme anarchisté a E. Malatesty Náš program. Znovu otiskneme také studii Dyer D. Luma Báze anarchistické morálky, jež vyšla v druhém, nyní zcela rozebraném svazku Nového kultu.

První ročník Knihovny revolucionářů je uzavřen. S druhým poč-

neme, jakmile se náš finanční stav zlepší. Abonentí obdrží za nedodané archy tři čísla Sborníku.

S. O. v D. Ovšem, že nikoli; poznal jste zcela správně, že nejsme odpůrci odborové práce, nýbrž jen jistých forem a výstřelků odborářství. Stojíme na půdě anarchistického komunismu, k němuž základy položili Kropotkin, Reclus a Grave, a sice již od třetího svazku tohoto listu. Ovšem redigujeme Nový kult, vedení snahou seznamovati čtenáře s dobrými a dobře vyjádřenými myšlenkami anarchistických i neanarchistických myslitelů *všech* směrů, a v tom ohledu se nezměníme, neboť nejsme dogmatiky a nechceme vydupati partaj, nýbrž vésti k přemýšlení. — Ve Francii staví se proti odborové práci jen krajní „individualisté“, s nimiž sympatizovati nemůžeme. Nestačí oháněti se Stirnerem. Časopis *L'Ennemi du peuple* (Nepřítel lidu) byl původně pěkným anarchistickým časopisem pro volnou diskusi; později zašel však příliš daleko, a jak se zdá, zahynul tím. Po osobních sporech zahraničních propagandistů nám nic není. Existují pro nás jen tím, co píší. — *E. F. v K.* Máme tak málo místa a vycházíme tak nepravdělně, že nelze nám všimati si drobných denních zjevů. Proč bychom měli psáti o Felixu Jeneweinovi? Měl to štěstí, že byl u nás dlouho málo znám, takže několik lidí mohlo ho pak „objeviti“. Malíř to byl docela prostřední. Upozorňovati na jeho kantorsky kreslené a komponované obrázky nemělo by žádného smyslu. Nemůžeme věnovati pozornost ani důležitějším uměleckým zjevům. — *Ž. D. — J.* Expáter Svozil jednal prostě tak, jak má každý poctivý člověk jednati. Že se o tom tolik mluví, to dokazuje jen, že všední poctivost, jež by se měla rozuměti sama sebou, je u nás ještě vzácností. Že svůj skutek doprovází sentimentální lyrikou, toť věcí jeho vkusu. Jinak zdá se, že si osvojil v ledačem klerikální metodu. Pro nás je to náboženský člověk, a co dále? — *G. Ž.* Jsou to opravdu smutná fakta: prof. Masaryk musí brániti vědu proti takovým Marešům, Samostatnost Haeckla proti Babákům a za pokrokového myslitele platí — dr. O. Kramář. Ale nedivte se: žijete v Čechách. Nejlépe osvojiti si zásadu: nestrkati nosu do kelímků takových reakcionářských laboratoří a — napřed žíti a pak filosofovati.

Povzdechů naší administrace povšimlo si — mimo Záluží — ještě pět skupin, a to: Duchcov, Růžodol u Liberce, Hořice, Most a Růžodol u Horního Litvínova. Doufáme pevně, že tyto skupiny vytrvají a každou zásilku nám do týdne zaplatí. Je však třeba, aby i ostatní skupiny, které mají více než 10 exemplářů, následovaly příkladu skupin zmíněných. Jsou to především: Plzeň, Čauš, Horní Litvínov, Hrádek, Ervěnice, Louny, Bruch, Varnsdorf. Prosíme tyto skupiny výslovně, aby této nepatrné naší žádosti již při tomto čísle vyhověly, neboť *jen na nich* závisí, aby mohl Nový kult vycházeti pravidelněji. Ostatní skupiny nechť nám laskavě posílají peníze vždy za dvě zásilky, pokud

nemají méně než pět čísel, a také vždy do týdne po obdržení zásilky druhé.

Konečně máme ještě jeden skromňoučký dotaz: Není opravdu možno, aby nám skupiny získávaly nové odběratele za ty, kteří odcestovali?

*

Činíme tento pokus o anarchistickou revue bez jakéhokoliv kapitálu a bez většího a spolehlivějšího kruhu domácích spolupracovníků, jichž prostě bychom dosud nenašli. Kapitál musí nám nahraditi rychlé a správné placení za list; spolupracovníky doufáme postupem času do jisté míry si vychovati.

Tak bez úvodního slova vychází toto číslo. Vyložili jsme své snahy několikrát již v Novém kultě; nebudeme tohoto výkladu opakovati. Podstatného nezmění se nic.

Stav českého anarchistického tisku, dohoda redakcí a dělba práce, jež nastala tím, že na jedné straně máme list odborový a na druhé list pro širokou práci agitační, volá přímo po revui. Jest nyní na našich kamarádech a přátelích, aby hmotnou i mravní podporou neskrb-
lili.

Po stránce literární budeme se snažiti překročit i tu nejvyšší úroveň, které jsme kdy v Novém kultě dosáhli, což ovšem neznamená, že bychom se chtěli stát nesrozumitelnými člověku průměrně inteligentnímu. Výtky v tomto ohledu odmítáme předem. Jinak revue nevydává se ovšem nikde pro analfabety.

Postupem času zavedeme též různé rubriky další, jako jsou: Sociální hlídka, Výchova a školství, Umění, Věda, Literatura, Dopisy atd. Ovšem nebudou tyto rubriky obvyklou řemeslnou snůškou denních zjevů. Vybíratí budeme jen věci důležitější, na nichž lze demonstrovati moderní snahy a anarchistickou kritiku.

*

Koncem srpna nebo počátkem září mohli by se naši moravští přátelé sejíti v Brně k přátelské schůzce a poradě. Kdo by se chtěl zúčastniti, oznam mi laskavě svou adresu. Rozešlu pak pozvánky, přihlásí-li se dostatečný počet. Hlastež se jen ti, kdož chtějí přispěti nějakou činností našemu hnutí. Kamarádi z Čech budou ovšem také vítáni.

S pozdravem

Stanislav K. Neumann,
Řečkovice u Brna.

*

Konstatujeme, že obnosy za kolportáž trousily se několik neděl: většina skupin nemá stále ještě pořádku. Jelikož zdlouhavým placením jsme poškozováni, musíme si hledati náhradu: též nežlepsi-li se placení, vyjde příští číslo jen o šestnácti stranách.

Do ciziny, hlavně do Ameriky, zasíláme pravidelně všechno žádané. Neobdrží-li někdo něco, má to na svědomí nějaký erární zloděj. Prosíme kamarády, by nám časem poslali vždy dopisnice s potvrzením zásilek a se správnou adresou.

Pro nedostatek místa bylo nám odložití vůbec část poznámek a článků o kongresu v Jeně. Do příštího čísla odkládáme stať o sjezdu proti tuberkulóze.

V lednu chceme počítí s vydáváním Anarchistické knihovny, kterou naše hnutí již nevyhnutelně potřebuje. — Žádáme tedy kamarády a skupiny, aby nám laskavě pro leden připravili nějaké větší příspěvky na vydání prvního svazku, popřípadě hromadná předplatná.

Chystáme prozatím následující svazky:

Jean Grave: Anarchie. Její cíl. Její prostředky.

Jean Grave: Individuum a společnost.

Jean Grave: Budoucí společnost.

Petr Kropotkin: Anarchie. Její filosofie a ideál.

Charles Albert: Volná láska.

Vladimír Čerkesov: Předchůdci Internacionály atd.

Cena svazku pro toho, kdo objedná aspoň deset výtisků, bude 50 hal. a porto.

Příhlášky přijímá již nyní administrace Anarchistické revue, Řečkovice u Brna.

Soutěž. Redakce Anarchistické revue udělí od 1. do 15. října

1. 30 korun za nejlepší původní článek pro jedno číslo Anarchistické revue z jakéhokoliv oboru, ale z anarchistického hlediska psaný.

2. 30 korun za nejlepší prózu pro jedno číslo Šibeniček.

3. 40 korun za nejlepší politickou neb sociální karikaturu (reprodukovatelnou nejvýše dvěma jednoduše zinkografickými štočky).

Práce obdrží cenu jen tehdy, když autor udá celou svou adresu. K soutěži mohou býti zaslány práce však anonymně i neanonymně do 1. října 1905.